សាកលវិទ្យាល័យភូមិន្ទនីតិសាស្ត្រ និង វិទ្យាសាស្ត្រសេដ្ឋកិច្ច

Université Royale de Droit et des Sciences Économiques

Royal University of Law and Economics

សារណាបញ្ចប់ការសិក្សា

សន្តិកម្មតាមច្បាប់

ស្រាវជ្រាវពីថ្ងៃទី០៣ ខែមេសា ឆ្នាំ២០២៣ ដល់ថ្ងៃទី៣១ ខែឧសភា ឆ្នាំ២០២៣

ស្រាវជ្រាវដោយ

និស្សិតឈ្មោះ កញ្ញា **លឹម សូនាថ**

កញ្ញា **ឌី ពល័ក្ខ**

ណែនាំដោយ

សាស្ត្រាចារ្យជំនួយ **ញឹក ឌុឆ្ធី**

ថ្នាក់បរិញ្ញាបត្រ **នីតិសាស្ត្រ**

ជំនាន់ទី២៣

ឆ្នាំចូលសិក្សា ២០១៩

ឆ្នាំសរសេរសារណា ២០២៣

សេចក្តីថ្លែងអំណរគុណ

យើងខ្ញុំឈ្មោះ **លឹម សុនាថ** និងឈ្មោះ **ជី ពល័ក្ខ** ជានិស្សិតបរិញ្ញាបត្រនីតិសាស្ត្រ ឆ្នាំទី៤ ជំនាន់ទី ២៣ នៃសាកលវិទ្យាល័យភូមិន្ទនីតិសាស្ត្រ និង វិទ្យាសាស្ត្រសេដ្ឋកិច្ច។

សូមលំឱនកាយគោរពថ្លែងអំណរគុណ និងការដឹងគុណយ៉ាងជ្រាលជ្រៅបំផុតជូនចំពោះ៖

អ្នកម្តាយលោកឪពុក៖ ដែលលោកអ្នកមានគុណទ្វេបានផ្តល់កំណើតដល់យើងខ្ញុំទាំងពីរ ព្រមទាំងខិតខំចិញ្ចឹមបីបាច់ថែរក្សាកូនតាំងពីតូចរហូតដល់ធំដឹងក្តី ហើយថែមទាំងបានផ្គត់ផ្គង់ទំនុកបម្រុងកូនៗ សព្វបែបយ៉ាងដោយលោកហ៊ានតស៊ូពុះពារគ្រប់ការលំបាកទាំងឡាយ ហាលភ្លៀង ហាលក្តៅ ដោយមិនពោលពាក្យថា នឿយហត់ លំបាកមកកាន់កូនៗ ក្នុងគោលបំណងរកប្រាក់ឱ្យកូនៗបានសិក្សារៀនសូត្រចេះដឹង ស្គាល់អ្វីដែលជាគុណ ជាទោស ស្គាល់ពីតម្លៃនៃគុណធម៌ សីលធម៌ ជាពិសេស គឺស្គាល់ពីអ្វីដែលជាតម្លៃនៃការសិក្សានេះ ដើម្បីឱ្យកូនៗ ក្លាយជាបុគ្គលដែលពោរពេញទៅដោយព្រហ្មវិហារធម៌នៅក្នុងគ្រួសារ សាលារៀន និងនៅក្នុងសង្គមជាតិ។

ថ្នាក់ដឹកនាំនៃសាកលវិទ្យាល័យ ព្រមទាំងលោកគ្រូ អ្នកគ្រូសាស្ត្រាចារ្យទាំងអស់៖ ដែលបានចំណាយពេលវេលាដ៏មានតម្លៃ ដោយលោកបានខិតខំយកចិត្តទុកដាក់ក្នុងការបណ្តុះបណ្តាលផ្តល់នូវចំណេះដឹងក៏ដូចជា បទពិសោធន៍នានាជាច្រើនដើម្បីអាចធ្វើជាគុណប្រយោជន៍ដល់ការប្រកបកិច្ចការទាំងឡាយនាពេលថ្ងៃខាងមុខបាន។

លោកសាស្ត្រាចារ្យ ញឹក ឧុឌ្ឋី ៖ ដែលលោកបានចំណាយពេលវេលាដ៏មានតម្លៃរបស់លោកមកខិតខំបង្រៀនណែនាំចង្អុលបង្ហាញផ្លូវដែលជាគន្លឹះក្នុងការទទួលបានភាពជោគជ័យទាំងក្នុងការសិក្សា និងក្នុងការបំពេញកិច្ចសំខាន់ៗផ្សេងទៀត អ្វីដែលពិសេសទៀតនោះគឺ លោកបានបង្រៀនណែនាំដល់យើងខ្ញុំទាំងពីរក្នុងការសរសេរតាក់តែងនូវកម្រងស្នាដៃជាសារណាមួយនេះឡើង ក្នុងគោលដៅបង្កើតបានជាសមិទ្ធិផលមួយដែលប្រកបទៅដោយគុណភាពពេញលេញនិងភាពជោគជ័យ។

ជាចុងក្រោយយើងខ្ញុំ សូមគោរពជូនពរដល់ លោកអ្នកមានគុណទាំងពីរ គឺ អ្នកម្តាយលោកឪពុក លោកគ្រូ អ្នកគ្រូសាស្ត្រាចារ្យ លោកសាកលវិទ្យាធិការ រួមទាំងមិត្តរួមសាលាទាំងអស់ សូមជួបនូវតែពុទ្ធពរទាំងបួនប្រការ គឺ អាយុ វណ្ណៈ សុខៈ និង ពលៈ កុំបីឃ្លៀងឃ្លាតឡើយ។

អារម្ភកថា

នៅក្នុងសង្គមនីមួយៗ នៅពេលគ្រួសារមួយមានមនុស្សស្លាប់យើងឃើញថាបុគ្គលដែលបានស្លាប់នោះ រមែងតែងបន្សល់ទុកនូវទ្រព្យសម្បត្តិរបស់ខ្លួនដែលខំរកបាននៅពេលដែលបុគ្គលនោះនៅមានជីវិត។ បន្ទាប់ពីបុគ្គលនោះបាត់បង់ជីវិតទៅទ្រព្យដែលបន្សល់ទុកត្រូវប្រគល់បន្តឱ្យទៅកូនចៅជំនាន់ក្រោយ មិនថាជា ផ្ទះ សម្បែង ឡាន លុយកាក់ ដីធ្លី គ្រឿងអលង្ការ ឬ វត្ថុមានតម្លៃជាដើម ដែលគេតែងតែនិយមហៅទ្រព្យសម្បត្តិទាំងអស់នោះថាជាកេរមរតក។ ទ្រព្យសម្បត្តិដែលបន្សល់ទុកទាំងអស់នេះហើយដែលជាកម្មវត្ថុក្នុងការចាត់ចែង និងផ្ទេរឱ្យទៅអ្នកជំនាន់ក្រោយដើម្បីគ្រប់គ្រងបន្តនូវទ្រព្យសម្បត្តិទាំងនោះ។

តាមរយៈការសិក្សាស្រាវជ្រាវ យើងឃើញថាប្រជាជននៅក្នុងសង្គមខ្មែរបច្ចុប្បន្នពុំទាន់យល់ច្បាស់នៅឡើយពាក់ព័ន្ធនឹងសិទ្ធិត្រូវទទួលបាន ដែលជាផលប្រយោជន៍ក្នុងការទទួលបន្តនូវមត៌កពីបុគ្គលដែលបានស្លាប់ទៅ និងករណីយកិច្ចមួយចំនួននៅពេលដែលមានសន្តតិកម្មកើតឡើង។ ជាក់ស្តែង យើងឃើញថា នៅក្នុងគ្រួសារមួយពេលដែលមានបុគ្គលម្នាក់ទទួលមរណភាពដោយពុំបានធ្វើបណ្តាំបែងចែកមត៌កឱ្យច្បាស់លាស់នោះទេ នោះកូនៗរបស់បុគ្គលដែលស្លាប់នោះ តែងតែមានជម្លោះរវាងគ្នាពាក់ព័ន្ធនឹងការបែងចែកដណ្តើមទ្រព្យសម្បត្តិដែលមតកជនបានបន្សល់ទុកនោះឯង។ ទន្ទឹមនឹងនេះ ដោយយល់ឃើញពីបញ្ហាខាងលើនេះ រួមផ្សំជាមួយនឹងការសិក្សារៀនសូត្រអំពីមេរៀន និងបទបញ្ញត្តិស្តីពីសន្តតិកម្មដែលមានចែងនៅក្នុងក្រមរដ្ឋប្បវេណីនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជាឆ្នាំ២០០៧ ក៏ដូចជាមាននៅក្នុងមុខវិជ្ជានីតិបេតិកភណ្ឌនិងគ្រួសារផងនោះ ទើបញ៉ាំងឱ្យយើងខ្ញុំទាំងពីរនាក់សម្រេចចិត្តជ្រើសរើសនូវប្រធានបទស្តីពី **សន្តតិកម្មតាមច្បាប់** ក្រោមការជួយណែនាំរបស់លោកគ្រូសាស្ត្រាចារ្យ **ញឹក ឌុធី** ដើម្បីធ្វើការពន្យល់បកស្រាយ ដោយផ្អែកតាមស្មារតីនៃក្រមរដ្ឋប្បវេណីនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជាឆ្នាំ២០០៧ និង បទដ្ឋានគតិយុត្តពាក់ព័ន្ធផ្សេងៗទៀត ដែលកំពុងតែអនុវត្តនាពេលបច្ចុប្បន្ន ដើម្បីយកមកដោះស្រាយបញ្ហាមួយចំនួនដែលពាក់ព័ន្ធនឹងការផ្ទេរទ្រព្យសម្បត្តិដែលមតកជនបានបន្សល់ទុក។

ដោយឡែក មុននឹងឈានដល់ការរៀបរៀងបង្កើតនូវសារណានេះឡើងមក យើងខ្ញុំទាំងពីរបានខិតខំអស់ពីកម្លាំងកាយកម្លាំងចិត្តក្នុងការសិក្សាស្រាវជ្រាវ ស្វែងរកឯកសារ ក៏ដូចជាសុំការណែនាំពី លោកគ្រូ អ្នកគ្រូ សាស្ត្រាចារ្យ ដើម្បីបំពេញបន្ថែមនូវរាល់ចំណុចខ្វះចន្លោះដែលយើងខ្ញុំទាំងពីរបានជួបប្រទះក្នុងការសរសេរអត្ថបទសារណានេះ ទោះបីជាយ៉ាងនេះក្តី ក៏យើងខ្ញុំទាំងពីរសង្ឃឹមយ៉ាងមុតមាំថាសារណានេះនឹងក្លាយជាឯកសារមួយដ៏សំខាន់ និងមានសារៈប្រយោជន៍សម្រាប់អ្នកសិក្សាស្រាវជ្រាវទាំងអស់ ក៏ដូចជា ប្រជាពលរដ្ឋទូទៅដែលចង់ស្វែងយល់បន្ថែមទាក់ទងទៅនឹង **សន្តតិកម្មតាមច្បាប់** ដែលមានកំណត់នៅក្នុងក្រមរដ្ឋប្បវេណីផងដែរ។

យ៉ាងណាមិញ យើងខ្ញុំទាំងពីរជឿជាក់ថាការចងក្រងបង្កើតនូវស្នាដៃមួយនេះឡើងអាចមានលក្ខណៈមិនទាន់គ្រប់ជ្រុងជ្រោយនៅឡើយ ពោលគឺអាចមានចំណុចខ្វះខាត កំហុសឆ្គងពាក្យពេចន៍ អក្ខរាវិរុទ្ធ អត្ថន័យកើតឡើងដោយអចេតនាត្រង់ចំណុចណាមួយជាក់ជាពុំខានឡើយ។ ដូចនេះ យើងខ្ញុំទាំងពីរសូមស្វាគមន៍យ៉ាង

រីករាយទទួលយកនូវរាល់មតិរិះគន់ កែលម្អ ក្នុងន័យស្ថាបនាពីសំណាក់ សាស្ត្រាចារ្យ មិត្តអ្នកអាន អ្នកសិក្សាស្រាវជ្រាវពីគ្រប់មជ្ឈដ្ឋានទាំងអស់ ដើម្បីធ្វើឱ្យសារណាមួយនេះមានអត្ថន័យ ខ្លឹមសារ ត្រឹមត្រូវគ្រប់គ្រាន់សម្រាប់ឱ្យអ្នកសិក្សាគ្រប់រូប ក៏ដូចជានិស្សិតជំនាន់ក្រោយយកទៅសិក្សាស្វែងយល់បន្ថែម។

មាតិកា

ទំព័រ

សេចក្តីផ្តើម **១**

ជំពូកទី១

សញ្ញាណទូទៅនៃសន្តតិកម្មតាមច្បាប់

ផ្នែកទី១. ការចាប់ផ្តើមធ្វើសន្តតិកម្ម **៩**

កថាភាគទី១. ពេលវេលាបើកសន្តតិកម្ម ១០

១.មរណភាពជាក់លាក់ ១០

២.មរណភាពមិនជាក់លាក់ ១០

កថាភាគទី២. ទីកន្លែងបើកសន្តតិកម្ម ១១

ផ្នែកទី២. លក្ខណៈសម្បត្តិក្លាយជាសន្តតិជន **១២**

កថាភាគទី១. បុគ្គលមានជីវិតនាពេលចាប់ផ្តើមបើកសន្តតិកម្ម ១២

១.រូបវន្តបុគ្គល ១២

១.១.នីតិជន ១៣

១.២.អនីតិជន ១៤

១.៣.អនីតិជនទទួលបានអត្តាធីនភាព ១៤

១.៤.ជននៅក្រោមអាណាព្យាបាលទូទៅ ១៥

១.៥.ជននៅក្រោមហិតូបត្ថម្ភ ១៦

១.៦.ទារកក្នុងគភ៌ ១៧

១.៧.ជនបរទេស ១៧

២.នីតិបុគ្គល ២០

កថាភាគទី២. បុគ្គលមិនអាចក្លាយជាសន្តតិជន ២១

១.អភ័ព្វបុគ្គល ២១

២.បុគ្គលផ្តាច់ចេញពីមត៌ក ២២

ផ្នែកទី៣. ការកំណត់លំដាប់សន្តតិជន **២៣**

កថាភាគទី១. សន្តតិជនលំដាប់ទី១ .... ២៤

កថាភាគទី២. សន្តតិជនលំដាប់ទី២ .... ២៥

កថាភាគទី៣. សន្តតិជនលំដាប់ទី៣ .... ២៦

កថាភាគទី៤. សន្តតិជនជានិច្ច ២៦

កថាភាគទី៥. សន្តតិជនជំនួស ២៨

ជំពូកទី២

ការបែងចែកមត៌កតាមច្បាប់

ផ្នែកទី១. របៀបនៃការបែងចែកមត៌ក **៣០**

កថាភាគទី១. ការពិភាក្សានៃការបែងចែក ៣០

១.មូលដ្ឋាននៃការបែងចែក ៣១

២.សិទ្ធិអាទិភាពចំពោះសហព័ទ្ធ ៣១

៣.សំណងកាតព្វកិច្ចនៃមតកជន ៣២

កថាភាគទី២. ការបែងចែកដោយតុលាការ ៣២

១.ការប្តូរជាប្រាក់ដោយការលក់ ៣៣

២.អានុភាពនៃការបែងចែក ៣៣

កថាភាគទី៣. ការសម្រួលរវាងម្ចាស់បំណុល ៣៥

១.ការហាមឃាត់មិនឱ្យផ្លាស់ប្តូរឈ្មោះម្ចាស់សិទ្ធិ ៣៥

២.ម្ចាស់បំណុលនៃមតកជន ៣៦

៣.ម្ចាស់បំណុលនៃសន្តតិជន ៣៦

ផ្នែកទី២. ការយល់ព្រមនិងការបោះបង់សន្តតិកម្ម **៣៦**

កថាភាគទី១. ការយល់ព្រមទទួលសន្តតិកម្ម ៣៧

១.ការយល់ព្រមទាំងស្រុង ៣៧

២.ការយល់ព្រមមានកម្រិត ៣៨

កថាភាគទី២. ការបោះបង់សន្តតិកម្ម ៤០

១.មូលហេតុនៃការបោះបង់សន្តតិកម្ម ៤០

២.វិធីនៃការបោះបង់សន្តតិកម្ម ៤០

៣.អានុភាពនៃការបោះបង់សន្តតិកម្ម ៤១

ជំពូកទី៣

ការសម្រួលចំណែកនៃមត៌ក

ផ្នែកទី១. ផលប្រយោជន៍ពិសេស **៤២**

កថាភាគទី១. តម្លៃនៃផលប្រយោជន៍ពិសេស ៤២

១.ផលប្រយោជន៍ពិសេសមានតម្លៃតិចជាងចំណែកមត៌ក ៤៣

២.ផលប្រយោជន៍ពិសេសមានតម្លៃស្មើនឹងចំណែកមត៌ក ៤៣
៣.ផលប្រយោជន៍ពិសេសមានតម្លៃលើសពីចំណែកមត៌ក ៤៤
កថាភាគទី២. តម្លៃនៃប្រទានកម្ម ៤៤
១.ករណីបាត់ ឬវិនាសមុនពេលចាប់ផ្តើមសន្តតិកម្ម ៤៥
២.ករណីកើនឡើងនៃតម្លៃប្រទានកម្ម ៤៥
ផ្នែកទី២. ភាគនៃវិភាគទាន **៤៦**
កថាភាគទី១. ប្រភេទនៃវិភាគទាន ៤៦
១.ការផ្តល់សេវាកម្មលើកិច្ចការមតកជន ៤៦
២.ការផ្តល់តាវកាលិកលើទ្រព្យសម្បត្តិ ៤៧
៣.ការថែទាំព្យាបាលមតកជន ៤៧
កថាភាគទី២. តម្លៃនៃវិភាគទាន ៤៧
១.ការគណនាភាគនៃវិភាគទានចំពោះសន្តតិជន ៤៨
២.ការកំណត់ភាគនៃវិភាគទានដោយតុលាការ ៤៨
ផ្នែកទី៣. ស្ថានភាពពិសេស **៤៩**
កថាភាគទី១. នត្ថិភាពនៃសន្តតិជន ៤៩
១.នីតិបុគ្គលមត៌ក ៤៩
២.ចំណែកចំពោះជនមាននិស្ស័យពិសេស ៥០
៣.មត៌កក្លាយជារបស់រដ្ឋ ៥១
កថាភាគទី២. ការធ្វើបដិទាននៃសន្តតិកម្ម ៥១
១.សិទ្ធិទាមទាររបស់សន្តតិជន ៥១
២.អាជ្ញាយុកាលនៃការរំលត់សិទ្ធិទាមទារ ៥២
សេចក្តីសន្និដ្ឋាន **៥៤**
អនុសាសន៍ **៥៦**
ឯកសារយោង
ឧបសម្ព័ន្ធ

សេចក្តីផ្តើម

១.បុព្វហេតុនៃការស្រាវជ្រាវ

ការរស់នៅក្នុងសង្គមមួយរមែងតែងតែមានទំនាក់ទំនងរវាងគ្នានឹងគ្នាជានិច្ច ហើយទំនាក់ទំនងនោះវាមានលក្ខណៈជាទំនាក់ទំនងបុគ្គលនិងទំនាក់ទំនងទ្រព្យសម្បត្តិ។ ដូច្នេះ បុគ្គលម្នាក់ៗដែលមានជីវិតរស់នៅគឺជាម្ចាស់ដែលមានសិទ្ធិផ្តាច់មុខលើទ្រព្យសម្បត្តិដែលខ្លួនមាន។ ចំណែកឯ ទ្រព្យសម្បត្តិ ដែលជាកេរមរតករបស់បុគ្គលដែលស្លាប់ (មតកជន) បានបន្សល់ទុក គឺត្រូវផ្ទេរទៅឱ្យសាច់ញាតិរបស់គាត់ដែលនៅរស់។ ក្នុងករណីផ្ទេរនេះដែរ ក្រមរដ្ឋប្បវេណីនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជាឆ្នាំ២០០៧ បានបែងចែកពីរប្រភេទគឺ សន្តតិកម្មតាមមតកសាសន៍ (ការផ្ទេរដោយផ្អែកតាមឆន្ទៈរបស់មតកជន)និងសន្តតិកម្មតាមច្បាប់ (ការផ្ទេរផ្អែកតាមបញ្ញត្តិនៃច្បាប់)។ ប្រសិនបើមតកជនបានបន្សល់ទុកនូវលិខិតបណ្តាំ នោះវាមិនមានចោទជាបញ្ហានោះទេ ប៉ុន្តែប្រសិនបើមតកជនមិនបានបង្ហាញឆន្ទៈជាក់លាក់ណាមួយទេនោះ ច្បាប់នឹងដើរតួនាទីក្នុងការដោះស្រាយបែងចែកនូវទ្រព្យទាំងនោះដោយកំណត់អំពីនរណាជាសន្តតិជន ក្នុងការកំណត់ដោយបញ្ញត្តិច្បាប់ហៅថា **សន្តតិកម្មតាមច្បាប់** ជាប្រភេទនៃសន្តតិកម្ម។

ចំពោះច្បាប់ភូមិបាល គឺទាក់ទងទៅនឹងការផ្ទេរអចលនវត្ថុទៅឱ្យសន្តតិជន ទោះបីជាយ៉ាងណាក៏ដោយច្បាប់ភូមិបាលក៏ជាមូលដ្ឋានមួយដ៏សំខាន់ក្នុងការដោះស្រាយរឿងក្តីមត៌ក។ ហេតុនេះហើយពេលមានបញ្ហាទាក់ទងនឹងមត៌ក ចៅក្រមត្រូវពឹងផ្អែកលើក្រមរដ្ឋប្បវេណីសង្គមចាស់ ច្បាប់ភូមិបាល និងទំនៀមទំលាប់ខ្លះៗសម្រាប់ជាជំនួយក្នុងការកាត់សេចក្តីឱ្យមានយុត្តិធម៌។

ទន្ទឹមនឹងនេះ យើងអាចនិយាយបានម្យ៉ាងទៀតថា«**សន្តតិកម្មតាមច្បាប់**»គឺជាការផ្ទេរនូវបេតិកភណ្ឌពីមតកជនដែលឥតមានបន្សល់ទុកនូវលិខិតបណ្តាំ ហើយការចែកចំណែកមត៌កត្រូវផ្អែកតាមប្បញ្ញត្តិច្បាប់ដែលមិនគិតពីការខុស ឬ ត្រូវទៅតាមឆន្ទៈរបស់មតកជនឡើយ។ សន្តតិកម្មតាមច្បាប់ អាចកើតមានឡើងបានដោយសារមូលហេតុថា៖

- មតកជន មិនបានធ្វើជាលិខិតបណ្តាំដែលសម្តែងពីឆន្ទៈចង់បន្តមត៌ករបស់ខ្លួនឱ្យដល់បុគ្គលណាមួយបន្សល់ទុក នាពេលខ្លួនទទួលមរណភាព ពោលគឺអាចស្លាប់ដោយគ្រោះថ្នាក់ចៃដន្យ ឬកើតឡើងដោយភ្លាមៗ។
- មតកជន បានធ្វើលិខិតបណ្តាំបន្សល់ទុកដែរ ប៉ុន្តែលិខិតបណ្តាំនោះវាពុំមានសុពលភាពគតិយុត្ត ពោលគឺវាមិនត្រឹមត្រូវ មិនស្របតាមប្បញ្ញត្តិច្បាប់ ផ្ទុយពីប្បញ្ញត្តិដែលបានកំណត់។ ដូចនេះ ហើយលិខិតបណ្តាំនោះគ្មានសុពលភាពអនុវត្តទេ ជម្រើសមានតែអនុវត្តតាមបទប្បញ្ញត្តិច្បាប់។

បន្ថែមពីនេះចរិតលក្ខណៈបទប្បញ្ញត្តិនៃក្រមរដ្ឋប្បវេណី **សន្តតិកម្មតាមច្បាប់** មានលក្ខណៈចាប់បង្ខំផង និងមានលក្ខណៈអនុវត្តតាមឆន្ទៈរបស់បុគ្គលផង។ លក្ខណៈចាប់បង្ខំ ឬដោយស្វ័យប្រវត្តិ ដោយហេតុថាសន្តតិជន ឬទាយាទរបស់មតកជនមិនអាចធ្វើការទាមទារ ឬ កែតម្រូវលំដាប់សន្តតិជន ដែលច្បាប់បានកំណត់នោះទេ។

ម្យ៉ាងវិញទៀត ចំណែកមត៌កដែលសន្តតិជននៅក្នុងលំដាប់នីមួយៗ ត្រូវទទួលបាននោះក៏មិនអាចធ្វើការទាមទារបានដែរ ពោលគឺច្បាប់កំណត់បែបណាត្រូវអនុវត្តតាមដាច់ខាត។ សន្តតិកម្មមានអានុភាពនៅពេលដែលសន្តតិកម្មនោះអនុវត្តដោយសន្តតិជនទទួលបន្តនូវសិទ្ធិនិងករណីយកិច្ចដែលស្ថិតនៅក្រោមទ្រព្យសម្បត្តិរបស់មតកជន។ លើសពីនេះទៅទៀត តាមក្រមរដ្ឋប្បវេណីនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជាឆ្នាំ២០០៧ ក៏បានចែងពីការទទួលបន្តនូវកម្មសិទ្ធិលើវត្ថុសម្រាប់ជំនឿសាសនា និងចេតិយ ឬចលនវត្ថុដែលជារតនសម្បត្តិគ្រួសារបុព្វជនរបស់សន្តតិជន។ នៅពេលដែលមតកជបានកំណត់ថា សន្តតិជនណាត្រូវទទួលបន្តនូវមត៌កប្រភេទនេះ ត្រូវទទួលបន្តដោយដឹកនាំពិធីបុណ្យនៃបុព្វជន ក្នុងករណីដែលមតកជនពុំបានកំណត់ជនដែលត្រូវដឹកនាំពិធីបុណ្យនៃបុព្វជនត្រូវទទួលបន្តនូវកម្មសិទ្ធិទាំងនោះដោយយោងតាមទំនៀមទំលាប់។ ផ្ទុយមកវិញ បើទំនៀមទំលាប់មានលក្ខណៈមិនច្បាស់លាស់ទេច្បាប់បានផ្តល់សិទ្ធិទៅឱ្យតុលាការជាអ្នកកំណត់ថា តើជនណាដែលត្រូវទទួលបន្តនូវមត៌ក។

ជាមួយគ្នានេះដែរ ចំពោះការទទួលបន្តនូវសិទ្ធិលើទ្រព្យសម្បត្តិដែលមានសន្តតិជនច្រើននាក់វិញ គឺសហសន្តតិជនម្នាក់ៗ ត្រូវទទួលបន្តនូវសិទ្ធិនិងករណីយកិច្ចទៅតាមសមាមាត្រនៃចំណែកមត៌កនោះ។ ចំណែកឯសិទ្ធិ ឬ ករណីយកិច្ចដែលមិនអាចបែងចែកបានទៅតាមលក្ខណៈនៃសិទ្ធិ ឬ ជាករណីយកិច្ចត្រូវទទួលបន្តក្រោមរូបភាពជាកម្មសិទ្ធិអវិភាគរបស់សហសន្តតិជន។

ដូច្នេះ បុព្វហេតុដែលនាំឱ្យយើងខ្ញុំជ្រើសរើសនូវប្រធានបទ **សន្តតិកម្មតាមច្បាប់** នេះមកធ្វើការសិក្សាស្រាវជ្រាវ គឺដើម្បីទទួលបាននូវចំណេះដឹងបន្ថែមទៀត និងអាចយកមកជាប្រយោជន៍ក្នុងការជួយបំពេញនៅចំណុចខ្វះចន្លោះរបស់គ្រប់បុគ្គលដែលជាអ្នកអនុវត្តនូវកិច្ចប្រភេទនេះ ហើយជាពិសេសដើម្បីស្វែងយល់អំពីខ្លឹមសារនៃរបបសន្តតិកម្មតាមច្បាប់ចំណុចវិវាទមួយចំនួន ក៏ដូចជាដើម្បីជួយដោះស្រាយបញ្ហាវិវាទដែលកើតមានឡើងជុំវិញការផ្ទេរបេតិកភណ្ឌ។ បន្ថែមពីនេះទៀតអាចឱ្យយល់កាន់តែច្បាស់លាស់អំពីការសិក្សាស្រាវជ្រាវ ព្រមទាំងអាចទទួលយកនូវពុទ្ធិដែលអាចផ្តល់ជាបទពិសោធន៍ល្អៗ ប្រៀបបានជាប្រទីបអាចដឹកនាំយើងឱ្យក្លាយទៅជាបុគ្គលដែលមានភាពថ្លៃថ្នូរ អព្យាក្រឹត្យ មានសុចរិតភាព និងមានសមត្ថភាពក្នុងការអនុវត្តទៅតាមច្បាប់បានត្រឹមត្រូវនាពេលអនាគត។ កត្តាទាំងអស់នេះហើយដែលញ៉ាំងឱ្យយើងខ្ញុំធ្វើការសម្រេចជ្រើសរើសយកប្រធានបទនេះឡើង។

២.ចំណោទបញ្ហានៃការស្រាវជ្រាវ

ការទទួលបន្តនូវមត៌កក្នុងករណីម្ចាស់នៃមត៌ក (មតកជន) បានធ្វើបណ្តាំ នោះការទទួលបាននូវចំណែកនៃកេរមរតកនឹងត្រូវធ្វើទៅតាមឆន្ទៈរបស់ម្ចាស់បណ្តាំនោះ។ ប៉ុន្តែផ្ទុយមកវិញ ប្រសិនបើមតកជនបានទទួលមរណភាពដោយពុំបានធ្វើបណ្តាំបែងចែកមត៌កទៅអ្នកស្នងមត៌កជាមុនទេ តើសន្តតិកម្មនឹងប្រព្រឹត្តទៅយ៉ាងដូចម្តេច? ហើយតើនរណាខ្លះដែលមានសិទ្ធិទទួលបាននូវសន្តតិកម្ម? និងទទួលបានចំណែកមត៌កដូចម្តេចខ្លះ?

៣.គោលបំណងនៃការស្រាវជ្រាវ

រាល់ការសិក្សាស្រាវជ្រាវទាំងអស់ សុទ្ធសឹងតែមានសារៈសំខាន់ ពោលគឺបានផ្តល់ផលប្រយោជន៍តបស្នងមកវិញទៅតាមកិច្ចការដែលយើងបានធ្វើការស្រាវជ្រាវនោះឯង។ គោលបំណងនៃការសិក្សាស្រាវជ្រាវនេះនឹងឆ្លើយតបយ៉ាងជាក់លាក់មកវិញចំពោះការយកមកអនុវត្តជាក់ស្តែងនៅក្នុងសង្គមនាពេលបច្ចុប្បន្នផងដែរយ៉ាងណាមិញ គោលបំណងសំខាន់និងជាចម្បងដែលយើងខ្ញុំធ្វើការស្រាវជ្រាវទៅលើប្រធានបទមួយនេះ គឺដើម្បីទទួលបាននូវពុទ្ធិថ្មីៗ និងដើម្បីពង្រីកនូវចំណេះដឹងដែលពាក់ព័ន្ធនឹងសន្តតិកម្មតាមច្បាប់ ដែលជាទម្រង់មួយនៃសន្តតិកម្មដែលត្រូវអនុវត្តទៅតាមការកំណត់របស់បទប្បញ្ញត្តិនៃច្បាប់។ ម៉្យាងវិញទៀត ដើម្បីអាចយកទៅអនុវត្តក្នុងករណីដែលមតកជនមិនបានធ្វើបណ្តាំមត៌ក ដូច្នេះសន្តតិកម្មតាមច្បាប់ត្រូវបានតាក់តែងឡើងដោយគិតទៅដល់យុត្តិធម៌រវាងញាតិដែលត្រូវបានកំណត់ថាជាសន្តតិជន ជាក់ស្តែងអាចយកទៅអនុវត្តនៅក្នុងកិច្ចការប្រចាំថ្ងៃរបស់យើងបានដោយមានប្រសិទ្ធភាព និងសក្តានុពលបាន។

គោលបំណងសំខាន់ៗនៃការស្រាវជ្រាវដែលទាក់ទងនឹងប្រធានបទស្តីពី សន្តតិកម្មតាមច្បាប់មានដូចខាងក្រោមៈ

- ស្វែងយល់ពីសញ្ញាណទូទៅនៃសន្តតិកម្មតាមបញ្ញត្តិដោយច្បាប់
- ស្វែងយល់អំពីលក្ខណៈនៃការចាប់ផ្តើមសន្តតិកម្ម
- ពេលវេលាបើកសន្តតិកម្មៈ ដោយមរណភាពជាក់លាក់ និងមរណភាពមិនជាក់លាក់
- ទីកន្លែងបើកសន្តតិកម្មៈ នៅលំនៅឋានរបស់មតកជននាពេលទទួលមរណភាព
- ស្វែងយល់អំពីការបែងចែកមត៌កតាមការកំណត់ដោយច្បាប់
- ស្វែងយល់អំពីការសម្រួលចំណែកនៃមត៌កតាមសន្តតិកម្មតាមច្បាប់។

៤.ទំហំ និងដែនកំណត់នៃការសិក្សាស្រាវជ្រាវ

ដោយសារតែប្រទេសកម្ពុជាយើង ស្ថិតនៅក្នុងស្ថានភាពជាប្រទេសកំពុងអភិវឌ្ឍន៍នៅឡើយហេតុនេះនាំឱ្យបញ្ហាសេដ្ឋកិច្ចកម្ពុជាមានការរីកចម្រើនក្នុងកម្រិតមួយដែលទាបនៅឡើយ។ ដូច្នេះ ស្ថានភាពប្រជាជនយើងកាន់តែច្រើនតម្រូវការរបស់ពួកគេក្នុងការបំរើបម្រាស់ធម្មជាតិមានកាន់តែធំឡើងៗផងដែរ ជាពិសេស ស្ថានភាពប្រជាជននីមួយៗ ក្នុងមួយគ្រួសារមានសមាជិកយ៉ាងតិច ៣ ទៅ ៤ នាក់។

បន្ទាប់ពីប្រឹងប្រែងរស់អស់រយៈពេលមួយជីវិតហើយ នាពេលស្លាប់ទៅទ្រព្យសម្បត្តិទាំងអស់នឹងត្រូវធ្លាក់ទៅសហព័ទ្ធ និងកូន ឬបងប្អូន (សន្តតិកម្ម)។

ភាគច្រើននៅប្រទេសកម្ពុជាយើង តែងមានបញ្ហាទំនាស់មួយផ្នែកនៃការបែងចែកទ្រព្យសម្បត្តិរវាងសមាជិកគ្រួសារ ដែលត្រូវទទួលមត៌កបន្តពីបុគ្គលដែលបានទទួលមរណភាពទៅ (មតកជន) ដោយមានការពិភាក្សារវាងសមាជិកគ្រួសារ ក៏ប៉ុន្តែ ក្នុងករណីនេះតែងតែមានទំនាស់ដែលកើតចេញពីការលោភលន់និងពុំយល់ស្របអំពីការសម្រេចចិត្តនៃការបែងចែកមត៌ក។ ហេតុដូចនេះ ទើបតម្រូវឱ្យមានការបែងចែកទ្រព្យនៃកេរមរតកដែលកំណត់ដោយច្បាប់ដើម្បីឱ្យមានភាពសុក្រឹតនិងយុត្តិធម៌។

ដោយសង្កេតឃើញពីកត្តាទាំងអស់នេះហើយ ទើបញ៉ាំងឱ្យយើងខ្ញុំសម្រេចចិត្តធ្វើការសិក្សាស្រាវជ្រាវស្វែងយល់ចំពោះប្រធានបទ **សន្តតិកម្មតាមច្បាប់** នេះ។ ទន្ទឹមនឹងនេះ ការសិក្សាស្រាវជ្រាវនេះផ្តោតទៅលើខ្លឹមសារសំខាន់នៃសន្តតិកម្មតាមច្បាប់ដែលរួមមាន៖ សញ្ញាណទូទៅនៃសន្តតិកម្ម ការចាប់ផ្តើមបើកសន្តតិកម្ម (ពេលវេលានិងទីកន្លែងបើកសន្តតិកម្ម) លក្ខណៈសម្បត្តិក្លាយជាសន្តតិជន (ជារូបវន្តបុគ្គល និងនីតិបុគ្គល) លំដាប់នៃសន្តតិជន និងការបែងចែកមត៌កដែលកំណត់ដោយច្បាប់ រួមទាំងការសម្រួលចំណែកនៃមត៌ក។ ម្យ៉ាងវិញទៀត យើងនឹងស្រាវជ្រាវដោយផ្អែកលើច្បាប់ រួមទាំងបទដ្ឋានគតិយុត្តនានានៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជាដែលមានកំណត់ជាធរមាន ដែលជាពិសេសនោះគឺ ក្រមរដ្ឋប្បវេណីនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជាឆ្នាំ២០០៧ ជាមូលដ្ឋានគ្រឹះផងដែរ។

៥.សារៈសំខាន់នៃការស្រាវជ្រាវ

ចំពោះសារៈសំខាន់នៃការសិក្សាស្រាវជ្រាវនេះ យើងខ្ញុំនឹងធ្វើការផ្តោតទៅលើអត្ថប្រយោជន៍ដែលនឹងទទួលបានជា ៣ (បី) ផ្នែកសំខាន់ៗ ដូចជា៖

១.ចំពោះសន្តតិកម្មតាមការកំណត់ដោយច្បាប់

- ដើម្បីឱ្យដឹងពីសញ្ញាណ ក៏ដូចជា ការចាប់ផ្តើមសន្តតិកម្មតាមច្បាប់ និងលំដាប់នៃសន្តតិជនដែលត្រូវទទួលមត៌ក ជាពិសេសមានអានុភាពស្របច្បាប់ដែលអាចយកទៅតតាំងជាមួយតតិយជនបាន។
- ដើម្បីឱ្យដឹងកាន់តែច្បាស់ថែមទៀតថា សន្តតិជនមានសិទ្ធិ និងករណីយកិច្ចយ៉ាងណាខ្លះនៃមត៌ក (ទ្រព្យសកម្មនិងទ្រព្យអកម្ម) របស់មតកជននេះ។
- យល់ដឹងពីអ្វីដែលច្បាប់បានហាមឃាត់មិនឱ្យក្លាយជាសន្តតិជន។
- យល់ដឹងអំពីការបែងចែកមត៌កដែលច្បាប់បានកំណត់ និងអានុភាពនៃការសម្រួលនូវចំណែកនៃមត៌ក។

២.ចំពោះអ្នកសិក្សាស្រាវជ្រាវ

ជាប្រភពឯកសារសម្រាប់សិស្សនិស្សិតដែលមានគោលបំណងចង់ដឹង និងស្វែងយល់ឱ្យកាន់តែបានច្បាស់ ពោលគឺអាចយកមកធ្វើជាមូលដ្ឋានក្នុងស្រាវជ្រាវបន្ថែម ដើម្បីបង្កើតបាននូវចំណេះ ជំនាញថ្មីៗដែលខ្លួន

មិនធ្លាប់បានដឹងពីមុនមកអាចយកទៅអនុវត្តជាក់ស្តែងក្នុងជីវភាពរស់នៅបាន និងអាចមានចំណេះដឹងនៃការបែងចែកមត៌កដែលកំណត់ដោយច្បាប់ គឺសន្តតិកម្មតាមច្បាប់នូវទិដ្ឋភាពច្បាប់ដែលបានចែងអំពីមត៌កនៃសន្តតិជនដែលមានសិទ្ធិ និងករណីយកិច្ចទទួលមត៌កពីមតកជន។

៣.ចំពោះយើងខ្ញុំទាំងពីរ

- តាមរយៈការសិក្សាស្រាវជ្រាវលើប្រធានបទនេះ គឺដើម្បីបញ្ចប់ថ្នាក់បរិញ្ញាបត្រផ្នែកនីតិសាស្ត្រ នៅសាកលវិទ្យាល័យភូមិន្ទនីតិសាស្ត្រ និង វិទ្យាសាស្ត្រសេដ្ឋកិច្ច។
- ដើម្បីពង្រឹងនូវចំណេះដឹងរបស់យើងខ្ញុំឱ្យកាន់តែមានភាពល្អប្រសើរជាងមុន ដើម្បីឈ្វេងយល់ឱ្យកាន់តែពិស្តារទាក់ទិនទៅនឹងសន្តតិកម្មបន្ថែមបានមួយកម្រិតទៀត ដែលអាចផ្តល់នូវភាពងាយស្រួលនៅពេលដែលយើងខ្ញុំយកទៅអនុវត្តនៅថ្ងៃមុខប្រកបដោយប្រសិទ្ធភាពបាន។
- ជាពិសេសអាចយល់ច្បាស់ពីនីតិវិធីក្នុងការអនុវត្តរបស់ច្បាប់ក្នុងការបែងចែកមត៌ក។
- បន្ទាប់ពីធ្វើការស្រាវជ្រាវនៃប្រធានបទនេះចប់យើងខ្ញុំអាចផ្តល់នូវការប្រឹក្សាដល់បុគ្គលដែលមានចម្ងល់ពាក់ព័ន្ធនឹងសន្តតិកម្មតាមច្បាប់នេះបានមួយចំណែកផងដែរ។

៦.វិធីសាស្ត្រនៃការសិក្សាស្រាវជ្រាវ

❖ **តម្រូវការព័ត៌មាន៖** ដើម្បីឱ្យដំណើរការនៃការសិក្សាស្រាវជ្រាវប្រកបដោយភាពជោគជ័យ គឺត្រូវកំណត់ទិន្នន័យមួយចំនួន ដូចជាទិន្នន័យចម្បង និងទិន្នន័យបន្ទាប់បន្សំ។

- **ទិន្នន័យចម្បង៖** រាល់ឯកសារទាំងឡាយណាដែលជាបទដ្ឋានគតិយុត្ត ហើយដែលត្រូវបានប្រកាសចូលជាធរមានឱ្យអនុវត្ត ពោលគឺ ក្រមរដ្ឋប្បវេណីនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា ឆ្នាំ២០០៧ ដែលនៅតែមានអានុភាពអនុវត្តរហូតមកដល់ពេលបច្ចុប្បន្ននេះ។
- **ទិន្នន័យបន្ទាប់បន្សំ៖** គឺជាទិន្នន័យដែលបានមកពី៖
  - ➢ ឯកសារដែលតម្កល់ទុកនៅបណ្ណាល័យនីតិសាស្ត្រ និងបណ្ណាល័យអេឡិចត្រូនិចនៃសាកលវិទ្យាល័យភូមិន្ទនីតិសាស្ត្រ និងវិទ្យាសាស្ត្រសេដ្ឋកិច្ច
  - ➢ សៀវភៅដែលបានចងក្រងនិងរៀបរៀងឡើងដោយ លោកគ្រូ អ្នកគ្រូសាស្ត្រាចារ្យនៃសាកលវិទ្យាល័យភូមិន្ទនីតិសាស្ត្រ និងវិទ្យាសាស្ត្រសេដ្ឋកិច្ច
  - ➢ សារណាបញ្ចប់ការសិក្សារបស់និស្សិតគ្រប់ជំនាន់
  - ➢ តាមប្រព័ន្ធអ៊ីនធើណេត (Internet)
  - ➢ និងតាមកម្មវិធីដែលពាក់ព័ន្ធនៅក្នុងវិស័យច្បាប់ និងនៅក្នុងបណ្តាញសង្គមនានា។

❖ **វិធីសាស្ត្រវិភាគទិន្នន័យ៖** បើនិយាយពីវិធីសាស្ត្រនៃការវិភាគត្រូវបែងចែកជា ០២(ពីរ)ផ្នែកគឺ៖ វិភាគទិន្នន័យតាមបរិមាណ និងវិភាគទិន្នន័យបែបគុណភាព។

- **ការវិភាគទិន្នន័យតាមបែបបរិមាណ** គឺជា ការវិភាគមួយប្រភេទដែលមានប្រើជាទិន្នន័យលេខច្បាស់លាស់។
- **រីឯការវិភាគទិន្នន័យតាមបែបគុណភាពវិញ** គឺជាវិធីមួយធ្វើការវិភាគទិន្នន័យដែលមាន ឬ ទិន្នន័យដែលទទួលបានពីការចុះកម្មសិក្សា ឬ ក៏បានមកពីការសាកសួរដោយប្រើកម្រងសំណួរដើម្បីចេញជាលទ្ធផលណាមួយ។

ដោយឡែកសម្រាប់ការវិភាគទិន្នន័យរបស់ក្រុមយើងខ្ញុំ គឺយើងខ្ញុំនឹងធ្វើការវិភាគដោយប្រមូលទិន្នន័យតាមរយៈការស្នើសុំ ការផ្តល់ការប្រឹក្សាពីលោកសាស្ត្រាចារ្យណែនាំ លោកបេក្ខបណ្ឌិតច្បាប់ សិស្សច្បងរួមសាលា និងមិត្តរួមជំនាន់ រួចធ្វើការវិភាគឱ្យលេញចេញជាលទ្ធផលមួយដែលល្អប្រសើរ។

ជាដំបូងត្រូវប្រមូលប្រភពទិន្នន័យ និងទិន្នន័យឱ្យបានច្បាស់លាស់ និងគ្រប់គ្រាន់។ បន្ទាប់ពីបានទទួលបានគ្រប់អស់ហើយ យើងខ្ញុំនឹងធ្វើការវិភាគដោយធ្វើការប្រៀបធៀបជាមួយនឹង៖

- អត្ថបទច្បាប់ដែលមានជាធរមាន នៅក្នុងព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា (ក្រមរដ្ឋប្បវេណីកម្ពុជា ចុះថ្ងៃទី ០៨ ខែធ្នូ ឆ្នាំ២០០៧) ក៏ដូចជាបទដ្ឋានគតិយុត្តនានាដទៃទៀត។
- ទ្រឹស្តីនានាដែលធ្លាប់បានសិក្សាកន្លងមកជាមួយលោកគ្រូ អ្នកគ្រូសាស្ត្រាចារ្យ ដែលពោរពេញទៅដោយសមត្ថភាព និងបទពិសោធន៍ជាច្រើនឆ្នាំក្នុងការបណ្តុះបណ្តាលដល់សិស្សនិស្សិតខាងផ្នែកនីតិសាស្ត្រ ផ្នែកនីតិរដ្ឋប្បវេណី ក៏ដូចជាការអនុវត្តជាក់ស្តែងផងដែរ។
- និងឯកសារពាក់ព័ន្ធនានាជាច្រើនទៀត។

៧.រចនាសម្ព័ន្ធនៃការសិក្សាស្រាវជ្រាវ

ការសិក្សាស្រាវជ្រាវនេះ គឺផ្តោតសំខាន់ទៅលើការអនុវត្តតាមគោលការណ៍របស់ក្រមរដ្ឋប្បវេណីនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជាដែលបានចែងទាក់ទងទៅនឹងទ្រព្យសម្បត្តិរបស់មតកជនដែលបានបន្សល់ទុក ជាពិសេសផ្តោតទៅលើការផ្ទេរសិទ្ធិនិងករណីយកិច្ចរបស់សន្តតិជន។

ដើម្បីឱ្យមានភាពកាន់តែស៊ីជម្រៅនិងជ្រួតជ្រាបកាន់តែច្បាស់លាស់ថែមទៀតនោះ យើងនឹងធ្វើការសិក្សាបែងចែកអត្ថបទសារណានេះជាបីជំពូកដែលមានខ្លឹមសារដូចតទៅនេះ៖

ជំពូកទី១ សញ្ញាណទូទៅនៃសន្តតិកម្មតាមច្បាប់ បែងចែកជា ៣ផ្នែក ដែលយើងនឹងសិក្សាអំពី៖

- ផ្នែកទី១ ការចាប់ផ្តើមធ្វើសន្តតិកម្ម
- ផ្នែកទី២ លក្ខណៈសម្បត្តិក្លាយជាសន្តតិជន
- ផ្នែកទី៣ ការកំណត់លំដាប់សន្តតិជន

ជំពូកទី២ ការបែងចែកមត៌កតាមច្បាប់ បែងចែកជា ២ផ្នែក ដែលយើងនឹងសិក្សាអំពី៖

- ផ្នែកទី១ របៀបនៃការបែងចែកមត៌ក

- ផ្នែកទី២ ការយល់ព្រមនិងការបោះបង់សន្តតិកម្ម

ជំពូកទី៣ ការសម្រួលចំណែកនៃមត៌ក បែងចែកជា ៣ផ្នែក ដែលយើងនឹងសិក្សាអំពី៖

- ផ្នែកទី១ ផលប្រយោជន៍ពិសេស
- ផ្នែកទី២ ភាគនៃវិភាគទាន
- ផ្នែកទី៣ ស្ថានភាពពិសេស

ជំពូកទី១
សញ្ញាណទូទៅនៃសន្តតិកម្មតាមច្បាប់

សន្តតិកម្មចាប់ផ្តើមគឺនៅពេលមតកជនបានទទួលមរណភាព ឬសន្មតថាបានទទួលមរណភាពក្នុងករណីបុគ្គលនោះបានបាត់ខ្លួនដោយមានការប្រកាសពីតុលាការ នោះទ្រព្យសម្បត្តិរបស់មតកជន (ខ្មោច) នឹងត្រូវបានចាត់ចែងតាមបណ្តាំ (មតកសាសន៍) ឬ តាមផ្លូវច្បាប់។ នៅក្នុងពិភពលោក ប្រព័ន្ធនៃការបែងចែកទ្រព្យសម្បត្តិរបស់មតកជន(ខ្មោច)មានពីរប្រភេទគឺ តាមប្រព័ន្ធជម្រះបញ្ជី និងតាមប្រព័ន្ធទទួលបន្តដោយស្វ័យប្រវត្តិ។

ចំពោះ ការទទួលនូវទ្រព្យសម្បត្តិបន្តតាមរយៈប្រព័ន្ធជម្រះបញ្ជី គឺត្រូវជម្រះបញ្ជីទាំងអស់នូវសិទ្ធិលើបំណុល និងកាតព្វកិច្ចរបស់មតកជន មានន័យថា នៅពេលដែលសន្តតិកម្មចាប់ផ្តើម (ពេលមតកជនទទួលមរណភាព) នោះគេត្រូវជួលសវនករមកធ្វើការជម្រះបញ្ជីថាតើទ្រព្យរបស់មតកជននោះមានទ្រព្យសកម្មប៉ុន្មានទ្រព្យអកម្ម (បំណុល) ប៉ុន្មាន។ ក្នុងករណីរកឃើញថាទ្រព្យអកម្មច្រើនជាងទ្រព្យសកម្ម នោះគេនឹងប្រកាសក្ស័យធន ដូច្នេះ អ្នកស្នងមត៌ក (សន្តតិជន) មិនអាចទទួលបានទ្រព្យសម្បត្តិពីមតកជនបានឡើយ។ ប៉ុន្តែ បើក្នុងករណីអ្នកជម្រះបញ្ជីរកឃើញថា ទ្រព្យសកម្មមានច្រើនជាងទ្រព្យអកម្ម នោះសន្តតិជនម្នាក់ៗ នឹងទទួលបានទ្រព្យសកម្មនោះ ដោយពុំមានជាប់នូវកាតព្វកិច្ចអ្វីទៀតឡើយ។ ប្រព័ន្ធនេះ ត្រូវចំណាយប្រាក់កាស និងពេលវេលាច្រើនណាស់ក្នុងការធ្វើការបែងចែកទ្រព្យរបស់មតកជន។

ដោយឡែកចំពោះប្រព័ន្ធទទួលបន្តដោយស្វ័យប្រវត្តិវិញ គឺសន្តតិជនបានទទួលទ្រព្យពីមតកជនទាំងទ្រព្យសកម្មនិងទ្រព្យអកម្ម មានន័យថាបើសន្តតិជនយល់ព្រមទទួលមត៌កពីមតកជនហើយនោះ ចំណែកដែលសន្តតិជនទទួលគឺទាំងទ្រព្យសកម្មនិងទ្រព្យអកម្ម។ ពេលខ្លះទ្រព្យអកម្មច្រើនជាងទ្រព្យសកម្ម នោះវាជាបន្ទុកសម្រាប់សន្តតិជនត្រូវចេញសងនូវចំណែកនៃបំណុលដែលខ្លួនស្នងមត៌កពីមតកជនផងដែរ ចំពោះគុណសម្បត្តិនៃប្រព័ន្ធនេះគឺមិនចំណាយពេលវេលាច្រើនក្នុងការចាត់ចែងទ្រព្យរបស់មតកជនទេ។ ម្យ៉ាងទៀត តាមសីលធម៌សន្តតិជនគួរជួយលាងបំណុលដល់មតកជនរបស់ខ្លួន នៅពេលដែលខ្លួនព្រមទទួលយកមត៌កទាំងនោះ។

បើតាមជំនឿខ្មែរវិញ គឺមិនចង់ឱ្យមតកជនខ្លួនទទួលរងទុក្ខកម្មនៅឋានអវិចីណាមួយឡើយ នៅពេលដែលមតកជននោះមិនសងបំណុលទៅម្ចាស់បំណុលមុន ឬក្រោយពេលស្លាប់នោះ។

នៅក្នុងក្រមរដ្ឋប្បវេណីកម្ពុជាឆ្នាំ២០០៧ ដែលមានប្រទេសជប៉ុនជួយគាំពារក្នុងការធ្វើសេចក្តីព្រាងក្រមនេះ បានលើកយកប្រព័ន្ធទី២ (ការទទួលមត៌កបន្តដោយស្វ័យប្រវត្តិ) មកអនុវត្តពីព្រោះប្រព័ន្ធនេះមានភាពងាយស្រួលសម្រាប់បរិបទកម្ពុជា[1]។

[1] ច្បាប់សន្តតិកម្មកម្ពុជាក្នុងទិដ្ឋភាពអន្តរជាតិ (ភាគ១) ដោយលោក កែ ប៊ុនធឿន ជាប្រធាននាយកដ្ឋានស្រាវជ្រាវ បោះពុម្ព និងផ្សព្វផ្សាយនៃគណៈមេធាវីនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា ព្រឹត្តិបត្រមេធាវីលេខ១៣ ខែមេសា-មិថុនា ឆ្នាំ២០១៧

មុននឹងឈានដល់ការបកស្រាយនៅចំណុចបន្ទាប់ទៀតពាក់ព័ន្ធនឹងការទទួលមត៌កបន្តតាមច្បាប់ យើងគួរស្វែងយល់នូវសញ្ញាណគតិយុត្តមួយចំនួនដូចខាងក្រោម៖

ពាក្យ **សន្តតិកម្ម** គឺជា ការផ្ទេរនូវសិទ្ធិនិងករណីយកិច្ច (មត៌ក) របស់បុគ្គលម្នាក់ដែលបានទទួលមរណភាពទៅឱ្យបុគ្គលម្នាក់ ឬ ច្រើននាក់ផ្សេងទៀតតាមឆន្ទៈ (មតកសាសន៍) ឬតាមច្បាប់[2]។ បុគ្គលដែលបានទទួលមរណភាពហៅថា **មតកជន**។ ចំណែកឯបុគ្គលម្នាក់ ឬច្រើននាក់ផ្សេងទៀតដែលត្រូវទទួលបន្តនូវសិទ្ធិនិងករណីយកិច្ចពីមតកជនតាមរយៈសន្តតិកម្មហៅថា **សន្តតិជន។**

ចំពោះពាក្យ **មត៌ក** សំដៅដល់ទ្រព្យសម្បត្តិជាកេរទាំងឡាយដែលបុគ្គលម្នាក់ (មតកជន) បានបន្សល់ទុកក្រោយពេលស្លាប់[3] រួមបញ្ចូលទាំងទ្រព្យសកម្ម និងទ្រព្យអកម្ម។ ទ្រព្យសកម្ម អាចជាអចលនវត្ថុ ចលនវត្ថុ មាសប្រាក់ លុយកាក់ ភាគហ៊ុន វត្ថុមានតម្លៃផ្សេងៗជាដើម រីឯទ្រព្យអកម្ម អាចជាបំណុលរបស់មតកជនដែលខ្លួន (មតកជន) ត្រូវបំពេញប៉ុន្តែមិនទាន់បានបំពេញ[4]។

ទន្ទឹមនឹងនេះ ជារួម មូលហេតុដែលនាំឱ្យមានការផ្ទេរ និងបែងចែកមត៌កតាមច្បាប់ គឺដោយសារ៖

- មតកជនមិនបានបន្សល់ទុកនូវមតកសាសន៍ (បណ្តាំមត៌ក) នៅមុនពេលទទួលមរណភាព
- មតកសាសន៍ត្រូវបានលុបចោល
- មតកសាសន៍ពុំបានធ្វើឡើងតាមទម្រង់ដែលកំណត់ដោយច្បាប់ (ក្រមរដ្ឋប្បវេណី)
- មត៌កពុំស្ថិតក្នុងវិសាលភាពនៃមតកសាសន៍
- សន្តតិជន ឬអច្ច័យលាភីបានបោះបង់សន្តតិកម្ម។

នៅក្នុងជំពូកនេះផងដែរ មានកម្មវត្ថុសិក្សាទៅលើបីផ្នែកធំៗគឺ ផ្នែកទី១ ការចាប់ផ្តើមធ្វើសន្តតិកម្ម ផ្នែកទី២ លក្ខណៈសម្បត្តិក្លាយជាសន្តតិជន និង ផ្នែកទី៣ ការកំណត់លំដាប់សន្តតិជន។

ផ្នែកទី១. ការចាប់ផ្តើមធ្វើសន្តតិកម្ម

យោងតាមក្រមរដ្ឋប្បវេណីនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជាឆ្នាំ២០០៧ បានប្បញ្ញត្តិអំពីមូលហេតុនៃការចាប់ផ្តើមធ្វើសន្តតិកម្ម ដោយកំណត់ព្រមគ្នានឹងពេលវេលានិងទីកន្លែងបើកសន្តតិកម្ម។ ដូច្នេះ មូលហេតុដែលនាំឱ្យសន្តតិកម្មត្រូវចាប់ផ្តើមគឺនៅពេលដែលមានមរណភាពរបស់មតកជន[5]។

នៅក្នុងចំណុចនេះផងដែរ យើងនឹងធ្វើការសិក្សាលម្អិតទៅលើ២ចំណុចគឺ ពេលវេលាបើកសន្តតិកម្ម និង ទីកន្លែងបើកសន្តតិកម្ម។

---

[2] សន្ទានុក្រមផ្នែករដ្ឋប្បវេណីបោះពុម្ពដោយទីស្តីការគណៈរដ្ឋមន្ត្រី ឆ្នាំ២០០៧ ទំព័រទី២១

[3] សន្ទានុក្រមផ្នែករដ្ឋប្បវេណីបោះពុម្ពដោយទីស្តីការគណៈរដ្ឋមន្ត្រី ឆ្នាំ២០០៧ ទំព័រទី១៧

[4] សិក្ខាសាលាធំលើកទី២ របស់គណៈមេធាវីស្តីពីទិដ្ឋភាពទូទៅនៃសន្តតិកម្ម ថ្ងៃទី២០ ខែមីនា ឆ្នាំ២០១៣

[5] មាត្រា១១៤៥ កថាខណ្ឌទី១ ក្រមរដ្ឋប្បវេណីនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា ចុះថ្ងៃទី០៨ ខែធ្នូ ឆ្នាំ២០០៧

កថាភាគទី១. ពេលវេលាបើកសន្តតិកម្ម

សន្តតិកម្ម ត្រូវចាប់ផ្តើមបើកដោយមរណភាពរបស់មតកជន[6]។ មានន័យថា នៅពេលដែលមតកជននៅរស់ គឺមិនអាចចាប់ផ្តើមសន្តតិកម្មបានទេ ហើយក៏មិនត្រូវបានទទួលស្គាល់ចំពោះការធ្វើសន្តតិកម្មនោះដែរ (សន្តតិកម្មតាមច្បាប់)។ ការកំណត់ពេលវេលានៃការស្លាប់មានសារៈសំខាន់ខ្លាំងណាស់ ពីព្រោះជាកាលបរិច្ឆេទដែលសន្តតិកម្មត្រូវចាប់ផ្តើម។

ចំពោះមរណភាពរបស់មតកជនអាចមាន មរណភាពជាក់លាក់ និងមរណភាពមិនជាក់លាក់ (ការបាត់ខ្លួននិងអវត្តមាន)។

១.មរណភាពជាក់លាក់

មរណភាពជាក់លាក់ គឺសំដៅទៅលើមរណភាពដែលមានសាកសពបញ្ជាក់ ព្រោះថាសាកសពជាភស្តុតាងបង្ហាញថាមានការស្លាប់។ ម្យ៉ាងវិញទៀត ការទទួលមរណភាពរបស់បុគ្គលម្នាក់ក៏ត្រូវបានវាយតម្លៃដោយអ្នកជំនាញនិងមានការត្រួតពិនិត្យហើយចេញលិខិតបញ្ជាក់អំពីការទទួលមរណភាពដោយមន្ត្រីអត្រានុកូលដ្ឋានផងដែរ។

ដូច្នេះ ជាគោលការណ៍ច្បាប់កំណត់យកពេលវេលាទទួលមរណភាព គឺជាពេលវេលាមូលដ្ឋានក្នុងការចាប់ផ្តើមបើកសន្តតិកម្ម។

២.មរណភាពមិនជាក់លាក់

មរណភាពមិនជាក់លាក់ គឺសំដៅដល់ការបាត់ខ្លួននិងអវត្តមាន។ ជាក់ស្តែង ក្នុងករណីថាបុគ្គលនោះបានបាត់ខ្លួនពីលំនៅឋានក្នុងរយៈពេលដ៏យូរ ឬ គ្មានដំណឹងអ្វីសោះអំពីបុគ្គលនោះ មិនដឹងថាបុគ្គលនោះបានជួបគ្រោះថ្នាក់ស្លាប់ ឬក៏យ៉ាងណានោះទេស្ថានភាពបែបនេះគឺធ្វើឱ្យពិបាកក្នុងការសន្និដ្ឋានថា បុគ្គលនោះប្រាកដជាបានទទួលមរណភាព ឬ ក៏នៅរស់នោះទេ។ ដូច្នេះ ការប្រកាសបាត់ខ្លួន គឺជាប្បញ្ញត្តិដើម្បីសន្មតថាបុគ្គលនោះបានទទួលមរណភាពតាមផ្លូវច្បាប់ ដើម្បីឱ្យបុគ្គលដែលពាក់ព័ន្ធទទួលបានផលប្រយោជន៍ស្របច្បាប់។

លក្ខខណ្ឌដើម្បីធ្វើការប្រកាសអំពីការបាត់ខ្លួនមានពីរករណីដូចខាងក្រោម៖

១.ប្រសិនបើពុំមានដំណឹងច្បាស់លាស់ថា អ្នកអវត្តមាននៅរស់ ឬ ទទួលមរណភាពក្នុងអំឡុងពេល ៥ (ប្រាំ) ឆ្នាំ តុលាការអាចប្រកាសបានថា បុគ្គលនោះបានបាត់ខ្លួន តាមពាក្យសុំរបស់សហព័ទ្ធ អ្នកដែលត្រូវបានសន្មតថាជាសន្តតិជន អច្ច័យលាភី អ្នកទទួលប្រាក់ធានារ៉ាប់រង អ្នកដែលមានសិទ្ធិអំណាចមេបា អ្នកអាណាព្យាបាល ឬ ម្តាយឪពុក ឬ អ្នកផ្សេងទៀតដែលមានផលប្រយោជន៍សំខាន់តាមផ្លូវច្បាប់ក្នុងការប្រកាសអំពីការបាត់ខ្លួន[7]។

[6] មាត្រា១១៤៥ កថាខណ្ឌទី១ ក្រមរដ្ឋប្បវេណីនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា ចុះថ្ងៃទី០៨ ខែធ្នូ ឆ្នាំ២០០៧

[7] មាត្រា៤១ កថាខណ្ឌទី១ ក្រមរដ្ឋប្បវេណីនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា ចុះថ្ងៃទី០៨ ខែធ្នូ ឆ្នាំ២០០៧

២.ការបាត់ខ្លួន ចំពោះករណីបុគ្គលដែលចូលទៅតំបន់ដែលមានសង្គ្រាម បុគ្គលដែលមានវត្តមាននៅក្នុងនាវាដែលបានលិច ឬ បុគ្គលដែលបានជួបប្រទះនឹងគ្រោះថ្នាក់ផ្សេងទៀតដែលអាចនាំឱ្យទទួលមរណភាព ហើយពុំមានដំណឹងច្បាស់លាស់ថា អ្នកអវត្តមាននៅរស់ ឬ ទទួលមរណភាពក្នុងអំឡុងពេល ១(មួយ) ឆ្នាំ ក្រោយពីចប់សង្គ្រាម ក្រោយពីនាវាបានលិច ឬ ក្រោយពីគ្រោះថ្នាក់ផ្សេងទៀតនោះបានកន្លងផុតទៅ[8]។

ដូច្នេះ កាលបរិច្ឆេទនៃការប្រកាសអំពីការបាត់ខ្លួន ជាពេលវេលាបើកសន្តតិកម្មតាមច្បាប់ ហើយសេចក្តីសម្រេចប្រកាសអំពីការបាត់ខ្លួនមានតម្លៃស្មើនឹងសំបុត្រមរណភាព។

កថាភាគទី២. ទីកន្លែងបើកសន្តតិកម្ម

សន្តតិកម្ម ត្រូវចាប់ផ្តើមបើកនៅលំនៅឋានរបស់មតកជននាពេលមរណភាព[9]។ តាមខ្លឹមសារនេះ ទីកន្លែងចាប់ផ្តើមសន្តតិកម្មមិនមែនជាកន្លែងដែលមតកជនស្លាប់នោះទេ (មន្ទីរពេទ្យ ឬ ទីកន្លែងគ្រោះថ្នាក់ចរាចរណ៍ជាដើម) ក៏ប៉ុន្តែ គឺជាលំនៅឋានរបស់មតកជននៅពេលទទួលមរណភាព។ ការកំណត់ពីលំនៅឋាននេះ មិនមានការលំបាកទេចំពោះករណីនីតិបុគ្គល ដោយហេតុថា លំនៅឋាននៃនីតិបុគ្គលគឺជាទីតាំងនៃទីស្នាក់ការកណ្តាលរបស់នីតិបុគ្គលនោះ[10]។

ដោយឡែក ចំពោះការកំណត់ពីលំនៅឋាននៃរូបវន្តបុគ្គលមិនមែនជាកិច្ចការងាយស្រួលនោះទេ ដោយហេតុថាយើងត្រូវសិក្សាពីធាតុចិត្តសាស្ត្រ និងចំណងផ្សាភ្ជាប់របស់បុគ្គលនោះទៅនឹងលំនៅឋាន ហើយម្យ៉ាងទៀត កិច្ចការនេះកាន់តែមានការលំបាកនៅពេលមានការផ្លាស់ប្តូរលំនៅឋាន ដោយក្នុងនោះយើងត្រូវកំណត់ឱ្យថា តើវាជាទីតាំងនៃជីវភាពរស់នៅរបស់បុគ្គលនោះ និងការបោះបង់ទីតាំងលំនៅឋានដើមរបស់ខ្លួន។

ដូច្នេះ ក្រមរដ្ឋប្បវេណីបានធ្វើការបែងចែក លំនៅឋាន និងទីសំណាក់ថា [11]លំនៅឋាន គឺជាកន្លែងដែលជាទីតាំងនៃជីវភាពរស់នៅរបស់បុគ្គលម្នាក់ៗ។

ក្នុងករណីនេះប្រសិនបើកន្លែងដែលជាទីតាំងនៃជីវភាពរស់នៅមិនច្បាស់លាស់ទេ ទីសំណាក់ ត្រូវបានចាត់ទុកថាជាលំនៅឋាន[12]។ ការកំណត់យកលំនៅឋានរបស់មតកជនជាទីកន្លែងបើកសន្តតិកម្មនេះ ដោយសារមូលហេតុថា តុលាការដែលមានសមត្ថកិច្ចនៅលំនៅឋានរបស់មតកជននៅពេលដែលមតកជននោះទទួលមរណភាពជាតុលាការដែលមានសមត្ថកិច្ច។

[8] មាត្រា៤១ កថាខណ្ឌទី២ ក្រមរដ្ឋប្បវេណីនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា ចុះថ្ងៃទី០៨ ខែធ្នូ ឆ្នាំ២០០៧

[9] មាត្រា១១៤៦ ក្រមរដ្ឋប្បវេណីនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា ចុះថ្ងៃទី០៨ ខែធ្នូ ឆ្នាំ២០០៧

[10] មាត្រា៥១ ក្រមរដ្ឋប្បវេណីនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា ចុះថ្ងៃទី០៨ ខែធ្នូ ឆ្នាំ២០០៧

[11] មាត្រា៣៤ ក្រមរដ្ឋប្បវេណីនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា ចុះថ្ងៃទី០៨ ខែធ្នូ ឆ្នាំ២០០៧

[12] មាត្រា៣៥ ក្រមរដ្ឋប្បវេណីនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា ចុះថ្ងៃទី០៨ ខែធ្នូ ឆ្នាំ២០០៧

ផ្នែកទី២. លក្ខណៈសម្បត្តិក្លាយជាសន្តតិជន

បុគ្គលដែលមានលក្ខណៈសម្បត្តិគ្រប់គ្រាន់ជាសន្តតិជន ជាបុគ្គលដែលមានជីវិតរស់នៅនាពេលចាប់ផ្តើមបើកសន្តតិកម្ម ហើយមិនមែនជាអភ័ព្វបុគ្គល ឬ បុគ្គលដែលត្រូវបានផ្តាច់ចេញពីមត៌ក ទើបអាចទទួលសន្តតិកម្មបាន[13] មានន័យថា សន្តតិកម្មអាចធ្វើឡើងបានតែចំពោះបុគ្គលដែលមានជីវិតរស់នៅនាពេលចាប់ផ្តើមបើកសន្តតិកម្មតែប៉ុណ្ណោះ។ ដូច្នេះ ក្នុងករណីដែលមតកជន និងជនដែលត្រូវបានសន្មតថាជាសន្តតិជនបានទទួលមរណភាពមុន ឬ ព្រមគ្នាជាមួយមតកជន នោះបុគ្គលដែលត្រូវបានសន្មតថាជាសន្តតិជននោះ មិនបានបំពេញលក្ខខណ្ឌមានជីវិតរស់នៅនាពេលចាប់ផ្តើមបើកសន្តតិកម្មនោះទេ។

ដើម្បីស្វែងយល់ឱ្យកាន់តែច្បាស់អំពីលក្ខណៈសម្បត្តិក្លាយជាសន្តតិជន យើងនឹងធ្វើការបកស្រាយដោយបែងចែកជាពីរចំណុចធំៗគឺ បុគ្គលមានជីវិតនាពេលចាប់ផ្តើមបើកសន្តតិកម្ម និងបុគ្គលមិនអាចក្លាយជាសន្តតិជន។

កថាភាគទី១. បុគ្គលមានជីវិតនាពេលចាប់ផ្តើមបើកសន្តតិកម្ម

ដើម្បីអាចក្លាយជាសន្តតិជន គឺជននោះត្រូវតែមានអត្ថិភាព[14] មានន័យថា មានជីវិតរស់នៅនាពេលចាប់ផ្តើមសន្តតិកម្មក្នុងករណីនេះបុគ្គលនោះអាចទទួលសន្តតិកម្មបាន។ ការតម្រូវឱ្យមានអត្ថិភាព គឺជីវិតរស់នៅនេះវាពាក់ព័ន្ធទៅនឹងបុគ្គលភាពគតិយុត្តនិងគោលការណ៍នៃបេតិកភណ្ឌ ពោលគឺមានតែបុគ្គលទេទើបអាចមានបេតិកភណ្ឌ ហេតុនេះចាំបាច់បុគ្គលនោះត្រូវតែមានជីវិតរស់នៅ។

ដូច្នេះ ក្នុងករណីនេះជនដែលអាចក្លាយជាសន្តតិជនបានគឺរួមមាន រូបវន្តបុគ្គល និងនីតិបុគ្គល ដែលមានលក្ខណៈសម្បត្តិអាចក្លាយជាប្រធាននៃសិទ្ធិ និងកាតព្វកិច្ចបាន។

១.រូបវន្តបុគ្គល

ក្នុងក្របខណ្ឌនេះ រូបវន្តបុគ្គលម្នាក់ៗ មានសមត្ថភាពទទួលបាននូវសិទ្ធិនៅពេលចាប់កំណើត ហើយបាត់បង់អស់នូវសមត្ថភាពទទួលសិទ្ធិនៅពេលទទួលមរណភាព[15]។ ក្នុងបទប្បញ្ញត្តិនេះបានចែងអំពីសមត្ថភាពទទួលសិទ្ធិ និងការប្រកាសអំពីគោលការណ៍សមភាពនៃសមត្ថភាពទទួលសិទ្ធិ ដោយឱ្យតែរូបវន្តបុគ្គលនោះមានជីវិត ហើយនឹងមានសមត្ថភាពក្នុងការបង្ហាញឆន្ទៈតាមផ្លូវច្បាប់បុគ្គលនោះមាននូវសិទ្ធិនិងកាតព្វកិច្ចទទួលខុសត្រូវចំពោះមុខច្បាប់។ បុគ្គលដែលមានសមត្ថភាពអាចទទួលខុសត្រូវចំពោះមុខច្បាប់បានគឺ នីតិជន អនីតិជន ឬអនីតិជនទទួលបានអត្តាធីនភាព។

[13] មាត្រា១១៤៩ កថាខណ្ឌទី១ ក្រមរដ្ឋប្បវេណីនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា ចុះថ្ងៃទី០៨ ខែធ្នូ ឆ្នាំ២០០៧

[14] អត្ថិភាពមានន័យថា ភាពនៃអ្វីៗដែលមាន,ការមាន ដកស្រង់ចេញពីវចនានុក្រមសម្តេចព្រះសង្ឃរាជ ជួន ណាត

[15] មាត្រា៨ ក្រមរដ្ឋប្បវេណីនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា ចុះថ្ងៃទី០៨ ខែធ្នូ ឆ្នាំ២០០៧

ចំពោះ ជនស្ថិតនៅក្រោមអាណាព្យាបាលទូទៅ និង ជនស្ថិតនៅក្រោមរបបហិតូបត្ថម្ភអាចក្លាយជាសន្តតិជនបានលុះត្រាតែមានការយល់ព្រមពីអ្នកអាណាព្យាបាលទូទៅ (ចំពោះជនស្ថិតនៅក្រោមអាណាព្យាបាលទូទៅ) និង មានការយល់ព្រមពីហិតូបត្ថម្ភកៈ (ចំពោះជនស្ថិតនៅក្រោមហិតូបត្ថម្ភ)។ ប៉ុន្តែ បញ្ញត្តិនេះមិនមានលក្ខណៈដាច់ណាត់ទេ ដោយហេតុថាចំពោះសកម្មភាពដែលទទួលបាននូវសិទ្ធិ ឬ រួចផុតពីកាតព្វកិច្ចសម្រាប់អនីតិជនមិនចាំបាច់មានការយល់ព្រមពីអ្នកមានសិទ្ធិអំណាចមេបាក៏បានដែរ។

ចំពោះទារកក្នុងគភ៌ ថ្វីបើក្រមរដ្ឋប្បវេណីបានកំណត់ច្បាស់លាស់អំពីការតម្រូវឱ្យសន្តតិជនជាជនដែលមានជីវិតរស់នៅ ប៉ុន្តែមានបញ្ហាប្រឈមមួយចំនួនដែលនឹងចោទឡើងពាក់ព័ន្ធនឹងការទទួលស្គាល់នៃការចាប់ផ្តើមនៃជីវិតផងដែរ។ ជាគោលការណ៍ ដើម្បីទទួលបានសមត្ថភាពពេញលេញជារូបវន្តបុគ្គលទារកនោះត្រូវតែកើតមានជីវិតហើយអាចរស់នៅបាន។ ចំណែកឯ សន្តតិជនជាជនជាតិបរទេសវិញដូចយើងបានឃើញកន្លងមករដ្ឋធម្មនុញ្ញ និងច្បាប់ជាធរមាននៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជាមិនបានអនុញ្ញាតឱ្យជនបរទេសមានកម្មសិទ្ធិលើដីធ្លី នៅក្នុងព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជាបាននោះទេ។ ដោយឡែក ក្នុងករណីដែលសន្តតិជន ឬបុគ្គលដែលទទួលទ្រព្យសម្បត្តិតាមមតកសាសន៍ពុំមានសញ្ជាតិជាខ្មែរទេ ជននោះពុំអាចទទួលដីធ្លីតាមសន្តតិកម្ម ឬតាមអច្ច័យទានបានឡើយ[16]។ ក៏ប៉ុន្តែមានប្បញ្ញត្តិមួយចំនួនដែលជនបរទេសក៏អាចទទួលបាននូវសន្តតិកម្មផង។

ដើម្បីឱ្យយល់កាន់តែច្បាស់ យើងនឹងធ្វើការបកស្រាយពីចំណុចនីមួយៗ ដូចតទៅ៖

១.១.នីតិជន

តាមន័យទូទៅនីតិជន ជាបុគ្គលដែលមានអាយុគ្រប់តាមច្បាប់កំណត់ ហើយមានសមត្ថភាពឯករាជ្យខាងអំពើ ចំណែកតាមក្រមរដ្ឋប្បវេណីនីតិជន សំដៅដល់ជនដែលមានអាយុចាប់ពី ១៨ឆ្នាំ[17] មានសមត្ថភាពទទួលសិទ្ធិក្នុងឋានៈជាប្រធាននៃសិទ្ធិ និងកាតព្វកិច្ច ដែលអាចទទួលបាននូវលទ្ធកម្មមួយចំនួនដូចជា សិទ្ធិនៃកម្មសិទ្ធិ សិទ្ធិក្នុងការរៀបអាពាហ៍ពិពាហ៍ សិទ្ធិទទួលបាននូវសន្តតិកម្មជាអាទិ៍។ បន្ថែមពីនេះនីតិជន គឺជាបុគ្គលដែលមានសមត្ថភាពខាងឆន្ទៈដែលត្រូវបានទទួលស្គាល់តាមផ្លូវច្បាប់ មានសមត្ថភាពយល់ដឹងពេញលេញនិងអាចវិនិច្ឆ័យអំពីលទ្ធផលនៃសកម្មភាពរបស់ខ្លួន។

ម្យ៉ាងវិញទៀត នីតិជន គឺជាបុគ្គលដែលមានសមត្ថភាពក្នុងការធ្វើសកម្មភាពយ៉ាងពេញលេញ ពោលគឺជាបុគ្គលដែលមិនត្រូវបានកម្រិតសមត្ថភាពក្នុងការធ្វើសកម្មភាព ដូចអនីតិជន ឬជនស្ថិតនៅក្រោមអាណាព្យាបាលទូទៅ ឬក៏ជនស្ថិតនៅក្រោមរបបហិតូបត្ថម្ភនោះទេ។ នៅពេលដែលសន្តតិកម្មត្រូវបានចាប់ផ្តើមបើក

[16] មាត្រា១១៥៥ កថាខណ្ឌទី១ ក្រមរដ្ឋប្បវេណីនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា ចុះថ្ងៃទី០៨ ខែធ្នូ ឆ្នាំ២០០៧

[17] សន្ទានុក្រមផ្នែករដ្ឋប្បវេណីបោះពុម្ពដោយទីស្តីការគណៈរដ្ឋមន្ត្រី នៅឆ្នាំ២០០៧ ទំព័រទី១០

នីតិជនអាចមានសិទ្ធិក្លាយជាសន្តតិជនក្នុងការទទួលបាននូវសន្តតិកម្មពីមតកជន លើកលែងតែករណីជននោះគឺជាអភ័ព្វបុគ្គល ឬជនដែលត្រូវបានផ្ដាច់មត៌កដែលមិនអាចមានសិទ្ធិទទួលបាននូវសន្តតិកម្មនោះបាន។

១.២.អនីតិជន

អនីតិជន សំដៅទៅលើជនដែលមានអាយុក្រោម ១៨ឆ្នាំ[18]។ ទោះបីជា អនីតិជន គឺជាជនដែលត្រូវបានកម្រិតសមត្ថភាពក្នុងការធ្វើសកម្មភាពក៏ដោយ ក៏មិនមែនមានន័យថាអនីតិជនមិនអាចទទួលបន្តនូវសិទ្ធិ ចំពោះសន្តតិកម្មពីមតកជនបាននោះដែរ។ ជាគោលការណ៍ គឺសកម្មភាពដែលអនីតិជនបានធ្វើដោយមិនបានទទួលការយល់ព្រមពីអ្នកមានសិទ្ធិអំណាចមេបា ឬ អ្នកអាណាព្យាបាល សម្រាប់អនីតិជនអាចលុបចោលបាន[19]។ ក៏ប៉ុន្តែ ចំពោះសកម្មភាពដែលទទួលបន្តនូវសិទ្ធិលើសន្តតិកម្មពីមតកជន ឬសកម្មភាពឱ្យរួចផុតពីកាតព្វកិច្ច ក្នុងករណី ដែលសន្តតិកម្មភ្ជាប់បន្ទុកធ្ងន់ធ្ងរហួសហេតុ ធ្វើឱ្យខូចផលប្រយោជន៍របស់អនីតិជនសកម្មភាពដែលទាក់ទងទៅនឹងជីវភាពរស់នៅប្រចាំថ្ងៃ នោះសកម្មភាពដែលអនីតិជនបានធ្វើមិនចាំបាច់មានការយល់ព្រមពីអ្នកមានសិទ្ធិអំណាចមេបា ឬអ្នកអាណាព្យាបាលសម្រាប់អនីតិជននោះទេ។ ផ្ទុយទៅវិញ រាល់សកម្មភាពដែលទាក់ទងទៅនឹងកាតព្វកិច្ចរបស់អនីតិជន ចាំបាច់ត្រូវតែមានការយល់ព្រមពីអ្នកមានអំណាចមេបា ឬអ្នកអាណាព្យាបាលសម្រាប់អនីតិជននោះជាមុនសិន។

ម្យ៉ាងវិញទៀត រាល់សកម្មភាពរបស់អនីតិជនដែលបានធ្វើទាក់ទងទៅនឹងទ្រព្យសម្បត្តិ អ្នកមានសិទ្ធិអំណាចមេបា ឬអ្នកអាណាព្យាបាលសម្រាប់អនីតិជនត្រូវធ្វើក្នុងនាមជាអ្នកតំណាងឱ្យអនីតិជនចំពោះការធ្វើសកម្មភាពទាក់ទងនឹងទ្រព្យសម្បត្តិ និងគ្រប់គ្រងទ្រព្យសម្បត្តិរបស់អនីតិជននោះ។ នៅក្នុងករណីនេះផងដែរ ប្រសិនបើ អនីតិជនដែលជាកូនបានទទួលសន្តតិកម្មពីមតកជនដែលជាសកម្មភាពឯកតោភាគី នោះសហព័ទ្ធរបស់មតកជនដែលនៅរស់ជាអ្នកមានអំណាចមេបាលើកូន ឬប្រសិនបើគ្មានសហព័ទ្ធរបស់មតកជននៅរស់ទេ អ្នកអាណាព្យាបាលសម្រាប់អនីតិជនត្រូវធ្វើការយល់ព្រម ឬបោះបង់ចោលសន្តតិកម្មនោះ ក្នុងនាមជាតំណាងឱ្យអនីតិជនដើម្បីការពារផលប្រយោជន៍របស់អនីតិជន។

១.៣.អនីតិជនទទួលបានអត្តាធីនភាព

អត្តាធីនភាព គឺជាស្ថានភាពមួយដែលផ្ដល់ឱ្យអនីតិជនបានរួចផុតពីអាណាព្យាបាលសម្រាប់អនីតិជន ឬ រួចផុតពីអំណាចមេបាហើយមានសមត្ថភាពដូចនីតិជនដែរ[20]។ នៅក្នុងករណីដែលអនីតិជនបានដល់អាយុ ១៦ ឆ្នាំ ទ្រទ្រង់ជីវភាពខ្លួនឯងដោយឯករាជ្យ តុលាការអាចប្រកាសនូវអត្តាធីនភាពរបស់បុគ្គលនោះបានតាមពាក្យសុំរបស់អនីតិជននោះ ប្រសិនបើតុលាការយល់ឃើញថា អត្តាធីនភាពស្របនឹងផលប្រយោជន៍របស់អនីតិ

[18] មាត្រា១៧ ក្រមរដ្ឋប្បវេណីនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា ចុះថ្ងៃទី០៨ ខែធ្នូ ឆ្នាំ២០០៧

[19] មាត្រា១៨ វាក្យខណ្ឌ១ ក្រមរដ្ឋប្បវេណីនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា ចុះថ្ងៃទី០៨ ខែធ្នូ ឆ្នាំ២០០៧

[20] សន្ទានុក្រមផ្នែករដ្ឋប្បវេណីបោះពុម្ពដោយទីស្ដីការគណៈរដ្ឋមន្ត្រី នៅឆ្នាំ២០០៧ ទំព័រទី២៦

ជននោះ[21]។ ក្នុងករណីនេះ តុលាការត្រូវសួរយោបល់ពីអ្នកមានសិទ្ធិអំណាចមេបាជាមុនសិន[22]។ មួយវិញទៀត អនីតិជនដែលបានរៀបអាពាហ៍ពិពាហ៍ក៏ត្រូវទទួលបានអត្តាធីនភាពផងដែរ និងដោយមិនចាំបាច់មានការប្រកាសពីតុលាការនោះទេ ហើយទោះបីជាភាគីនោះលែងលះគ្នាទៅវិញក៏អត្តាធីនភាពមិនរលត់នោះដែរ[23]។ នៅពេលដែលអនីតិជនទទួលបានអត្តាធីនភាពអនីតិជននោះត្រូវបានចាត់ទុកថាបានដល់នីតិភាព[24]។ ក្នុងករណីនេះ មានន័យថាជនដែលទទួលបានអត្តាធីនភាពច្បាប់បានប្បញ្ញត្តិចាត់ទុកជននោះថាជានីតិជនដែលមានសមត្ថភាពទទួលនូវសិទ្ធិ និងកាតព្វកិច្ចព្រមទាំងសមត្ថភាពធ្វើរាល់សកម្មភាពទាំងឡាយណាដែលច្បាប់បានអនុញ្ញាត។

លើសពីនេះទៀត ជនដែលទទួលបានអត្តាធីនភាព ក៏អាចក្លាយជាសន្តតិជនទទួលបានចំណែកមត៌កពីមតកជន ឬមានសិទ្ធិក្នុងការបោះបង់ចោលនូវសន្តតិកម្មនោះ ដោយមិនចាំបាច់មានការយល់ព្រមពីអ្នកដែលមានសិទ្ធិអំណាចមេបា ឬអ្នកអាណាព្យាបាលឡើយ។

១.៤.ជននៅក្រោមអាណាព្យាបាលទូទៅ

ជននៅក្រោមអាណាព្យាបាលទូទៅ គឺជាជនដែលស្ថិតនៅក្រោមស្ថានភាពជានិរន្តរ៍ ដែលខ្វះសមត្ថភាពក្នុងការយល់ដឹង និង វិនិច្ឆ័យអំពីលទ្ធផលតាមផ្លូវច្បាប់នៃសកម្មភាពរបស់ខ្លួនដោយសារមានវិបត្តិផ្នែកបញ្ញាស្មារតី[25]។ ជនដែលបានទទួលការប្រកាសចាប់ផ្ដើមអាណាព្យាបាលទូទៅ ត្រូវហៅថា ជននៅក្រោមអាណាព្យាបាលទូទៅ ហើយត្រូវស្ថិតនៅក្រោមអ្នកអាណាព្យាបាលទូទៅ[26]។ អ្នកអាណាព្យាបាលទូទៅ ជាអ្នកមើលថែរាល់សកម្មភាពរបស់ជនក្រោមអាណាព្យាបាលទូទៅទាក់ទងទៅនឹងទ្រព្យសម្បត្តិព្រមទាំងដើម្បីការពារផលប្រយោជន៍របស់ជននៅក្រោមអាណាព្យាបាលទូទៅ។

ម្យ៉ាងវិញទៀត ច្បាប់បានកំណត់ថា ដើម្បីចេញដីកាសម្រេចចាប់ផ្ដើមអាណាព្យាបាលទូទៅ តុលាការត្រូវស្ដាប់មតិយោបល់ជំនាញរបស់វេជ្ជបណ្ឌិត ឬជនផ្សេងទៀតដែលអាចទទួលស្គាល់ថា សមរម្យអំពីស្ថានភាពស្មារតីរបស់សាមីខ្លួន។ ជននៅក្រោមអាណាព្យាបាលទូទៅ ក៏មានសិទ្ធិទទួលបានសន្តតិកម្ម និងអាចមានសិទ្ធិក្លាយជាសន្តតិជនផងដែរ ប៉ុន្តែរាល់សកម្មភាពទាំងនោះត្រូវធ្វើដោយអ្នកអាណាព្យាបាលទូទៅ។ ក្នុងករណីនេះ

[21] មាត្រា២១ កថាខណ្ឌទី១, វាក្យខណ្ឌ១ ក្រមរដ្ឋប្បវេណីនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា ចុះថ្ងៃទី០៨ ខែធ្នូ ឆ្នាំ២០០៧

[22] មាត្រា២១ កថាខណ្ឌទី១, វាក្យខណ្ឌ២ ក្រមរដ្ឋប្បវេណីនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា ចុះថ្ងៃទី០៨ ខែធ្នូ ឆ្នាំ២០០៧

[23] មាត្រា២១ កថាខណ្ឌទី២ និង កថាខណ្ឌទី៣ ក្រមរដ្ឋប្បវេណីនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា ចុះថ្ងៃទី០៨ ខែធ្នូ ឆ្នាំ២០០៧

[24] មាត្រា២២ ក្រមរដ្ឋប្បវេណីនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា ចុះថ្ងៃទី០៨ ខែធ្នូ ឆ្នាំ២០០៧

[25] សេចក្ដីកំណត់ចំពោះមាត្រានីមួយៗនៃក្រមរដ្ឋប្បវេណីភាគ១ គន្ថីទី១-ទី៣ មាត្រា២៤

[26] មាត្រា២៥ ក្រមរដ្ឋប្បវេណីនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា ចុះថ្ងៃទី០៨ ខែធ្នូ ឆ្នាំ២០០៧

សកម្មភាពនោះធ្វើឡើងដោយជននៅក្រោមអាណាព្យាបាលទូទៅសកម្មភាពនោះអាចលុបចោលបាន លើកលែងតែសកម្មភាពដែលទាក់ទងនឹងជីវភាពរស់នៅប្រចាំថ្ងៃ[27]។

១.៥.ជននៅក្រោមហិតូបត្ថម្ភ

ជាទូទៅជននៅក្រោមហិតូបត្ថម្ភ គឺជាជនទាំងឡាយណាដែលមានសមត្ថភាពយល់ដឹងតិចតួច ក្នុងការយល់ដឹង និង វិនិច្ឆ័យអំពីលទ្ធផលតាមផ្លូវច្បាប់នៃសកម្មភាពរបស់ខ្លួនដោយសារមានវិបត្តិផ្នែកស្មារតី[28]។ បើទោះបីជា ជននៅក្រោមហិតូបត្ថម្ភ ត្រូវស្ថិតក្រោមការថែរក្សាដោយហិតូបត្ថម្ភកៈក្តីក៏មានករណីលើកលែងផងដែរ គឺសកម្មភាពទាក់ទងទៅនឹងជីវភាពរស់នៅប្រចាំថ្ងៃ ឬសកម្មភាពដែលច្បាប់បានអនុញ្ញាត ជននោះអាចធ្វើឡើងដោយខ្លួនឯងដោយមិនចាំបាច់មានការយល់ព្រមពីហិតូបត្ថម្ភកៈនោះទេ។

ផ្ទុយទៅវិញ សកម្មភាពមួយចំនួនដែលបានធ្វើឡើងដោយជននៅក្រោមហិតូបត្ថម្ភ ដោយគ្មានការយល់ព្រមពីហិតូបត្ថម្ភកៈ សកម្មភាពទាំងនោះអាចលុបចោលបានដែលមានជាអាទិ៍៖

- ការទទួល ឬការប្រើប្រាស់ទុន
- ការខ្ចីទ្រព្យ ឬការធានា
- ការធ្វើសកម្មភាពដែលមានគោលបំណងទទួលបាន ឬធ្វើឱ្យបាត់បង់សិទ្ធិដែលទាក់ទងនឹងអចលនវត្ថុ ឬទ្រព្យសម្បត្តិដែលមានសារៈសំខាន់ផ្សេងទៀត
- ការធ្វើសកម្មភាពបណ្តឹង
- ការធ្វើប្រទានកម្ម ឬធ្វើកិច្ចសន្យាស្រុះស្រួល ឬកិច្ចសន្យាមជ្ឈត្តកម្ម
- ការទទួលស្គាល់នូវសន្តតិកម្ម ឬការបោះបង់ចោលនូវសិទ្ធិសន្តតិកម្ម ឬការបែងចែកនូវមត៌ក
- ការប្រកែកមិនទទួលប្រទានកម្ម ឬអច្ច័យទាន ឬការយល់ព្រមទទួលនូវប្រទានកម្ម ឬអច្ច័យទានដែលភ្ជាប់នឹងបន្ទុក
- ការសាងសង់សំណង់ថ្មី ការសង់ឡើងវិញ ការសង់បន្ថែម ឬការជួសជុលធំ
- ការធ្វើភតិសន្យា ដែលមានអំឡុងពេលលើសពី ៣ឆ្នាំ ចំពោះដីធ្លី លើសពី២ឆ្នាំ ចំពោះអាគារ លើសពី៦ខែ ចំពោះចលនវត្ថុ
- សកម្មភាពដែលតុលាការបានប្រកាសជាពិសេសថា ចាំបាច់ថាត្រូវមានការយល់ព្រមពីហិតូបត្ថម្ភកៈ តាមពាក្យសុំរបស់ជនដែលបានរៀបរាប់នៅក្នុងមាត្រា២៨ (ការប្រកាសការចាប់ផ្តើមហិតូបត្ថម្ភ) នៃក្រមនេះ ឬ ហិតូបត្ថម្ភកៈ ឬ អ្នកត្រួតពិនិត្យហិតូបត្ថម្ភកៈ[29]។

---

[27] មាត្រា២៦ ក្រមរដ្ឋប្បវេណីនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា ចុះថ្ងៃទី០៨ ខែធ្នូ ឆ្នាំ២០០៧

[28] សេចក្តីកំណត់ចំពោះមាត្រានីមួយៗនៃក្រមរដ្ឋប្បវេណីភាគ១ គន្ថីទី១-ទី៣ មាត្រា២៨

[29] មាត្រា៣០ ក្រមរដ្ឋប្បវេណីនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជាឆ្នាំ២០០៧

ដូចដែលបានរៀបរាប់ខាងលើ ជននៅក្រោមហិតូបត្ថម្ភមិនអាចធ្វើការទទួលស្គាល់នូវសន្តតិកម្ម ឬ ការបោះបង់ចោលនូវសិទ្ធិសន្តតិកម្ម ឬ ការបែងចែកនូវមត៌ក ដោយគ្មានការយល់ព្រមពីហិតូបត្ថម្ភកៈបានឡើយ ទោះបីជាមានការយល់ព្រមពីជននៅក្រោមហិតូបត្ថម្ភក្តី ក៏ហិតូបត្ថម្ភកៈនៅតែមានសិទ្ធិលុបចោលនូវសកម្មភាពនោះបាន។ ក្នុងន័យនេះ បើទោះបីជាជននៅក្រោមហិតូបត្ថម្ភមានវិបត្តិផ្នែកស្មារតីធ្ងន់ធ្ងរក៏ដោយ ក៏នៅតែមានសិទ្ធិទទួលបានសន្តតិកម្មដូចទៅនឹងជនទូទៅផងដែរ។

១.៦.ទារកក្នុងគភ៌

ចំពោះទារកនៅក្នុងគភ៌ ក៏អាចក្លាយជាសន្តតិជនដែលត្រូវទទួលចំណែកមត៌កពីមតកជនបានផងដែរ[30]ប្រសិនបើ នាពេលដែលចាប់ផ្តើមសន្តតិកម្មទារកក្នុងគភ៌នោះមានកំណើតនៅពេលក្រោយ ហើយអាចរស់រានមានជីវិត ទារកនោះអាចទទួលមត៌កដោយសន្តតិកម្មតាមច្បាប់ ឬ សន្តតិកម្មតាមមតកសាសន៍នោះបាន។ ដោយហេតុថានៅពេលដែលទារកចាប់កំណើត ហើយរស់រានមានជីវិតទារកនោះក្លាយជារូបវន្តបុគ្គលដែលមានលក្ខណៈសម្បត្តិអាចក្លាយជាប្រធាននៃសិទ្ធិនិងកាតព្វកិច្ច។

ប៉ុន្តែផ្ទុយទៅវិញ ប្រសិនបើទារកនៅក្នុងគភ៌នោះកើតមកហើយ តែបែរជាបាត់បង់ជីវិតទៅវិញ មានន័យថា ទារកនោះមិនអាចក្លាយជាសន្តតិជនដែលត្រូវទទួលបានចំណែកនៃមត៌កពីមតកជនបានទេ ព្រោះថាទារកនោះបានបាត់បង់នូវសមត្ថភាពទទួលសិទ្ធិនេះនៅពេលដែលទទួលមរណភាព ដូចនេះទារកនោះអាចត្រូវទទួលបានចំណែកមត៌កបាន នៅពេលដែលចាប់ផ្តើមសន្តតិកម្ម ដោយមិនគិតថ្ងៃដែលទារកនោះចាប់កំណើតនោះទេ ឱ្យតែទារកនោះកើតមកហើយរស់រានមានជីវិត។

១.៧.ជនបរទេស

ជនបរទេស សំដៅដល់រូបវន្តបុគ្គល ឬនីតិបុគ្គលបរទេសដែលមិនមានសញ្ជាតិខ្មែរ ទោះបីជាបុគ្គលនោះមានសញ្ជាតិ ជំនឿ សាសនា ឬ ដើមកំណើតពីពូជសាសន៍ណាមួយដោយគ្មានការរើសអើងឡើយ[31]។ រូបវន្តបុគ្គលជាជនបរទេសក៏អាចក្លាយជាសន្តតិជន ឬទទួលបានមត៌កពីមតកជនបានផងដែរ។ ប៉ុន្តែសន្តតិជនមានសញ្ជាតិបរទេសនោះគាត់មិនអាចទទួលបានមត៌ក ឬអច្ច័យទានជាអចលនវត្ថុពីមតកជនជាជនជាតិខ្មែរបានឡើយ។

អចលនវត្ថុនោះ គឺសំដៅទៅលើ ដីធ្លី និងវត្ថុជាប់នៅលើដីហើយមិនអាចផ្លាស់ប្តូរទីកន្លែងបានដូចជា អាគារ សំណង់ ដំណាំរុក្ខជាតិ ជាអាទិ៍[32]។ ដូច្នេះ ដីដែលជាមត៌កនោះនឹងក្លាយទៅជានីតិបុគ្គល ហើយការគ្រប់គ្រងនិងការចាត់ចែងដីធ្លីនោះ ត្រូវធ្វើឡើងដោយសន្តតិជនដែលមានលំដាប់សន្តតិកម្មមុន។ នៅពេលដី

[30] មាត្រា៩ កថាខណ្ឌទី២ និងកថាខណ្ឌទី៣ ក្រមរដ្ឋប្បវេណីនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា ចុះថ្ងៃទី០៨ ខែធ្នូ ឆ្នាំ២០០៧

[31] មាត្រា៤ នៃច្បាប់ស្តីពីការផ្តល់សិទ្ធិកម្មសិទ្ធិលើចំណែកឯកជននៃអគារសហកម្មសិទ្ធិដល់ជនបរទេស

[32] មាត្រា១២០ កថាខណ្ឌទី២ ក្រមរដ្ឋប្បវេណីនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា ចុះថ្ងៃទី០៨ ខែធ្នូ ឆ្នាំ២០០៧

នោះក្លាយជានីតិបុគ្គល នៅក្នុងក្រមរដ្ឋប្បវេណីអនុញ្ញាតឱ្យសន្តតិជនជាជនបរទេសនោះអាចលក់ដីក្នុងអំឡុងពេល ៣(បី) ខែ ក្រោយពីខ្លួនយល់ព្រមទទួលមត៌កពីមតកជន។ ក្នុងករណីសន្តតិជនមិនបានលក់ដីក្នុងអំឡុងពេល ៣(បី) ខែនេះទេ សន្តតិជនដែលមានសញ្ជាតិបរទេសនោះមិនអាចចាត់ចែងទ្រព្យមត៌ក (ដី) នោះឡើយ ដូច្នេះ ដីនោះនឹងក្លាយទៅជាគ្មានម្ចាស់ (ក្នុងករណីគ្មានសន្តតិជនលំដាប់បន្ទាប់) ហើយធ្លាក់ទៅជាកម្មសិទ្ធិរបស់រដ្ឋដោយស្វ័យប្រវត្តិ។

ប៉ុន្តែ ក៏មានបទប្បញ្ញត្តិពិសេសដែលបានផ្តល់សិទ្ធិខ្លះចំពោះជនបរទេសដែរ ដូចជាទៅលើចំណែកសិទ្ធិកម្មសិទ្ធិលើចំណែកឯកជននៃអគារសហកម្មសិទ្ធិផងដែរ។ អគារសហកម្មសិទ្ធិ សំដៅដល់អគារ ឬសំណង់ដែលមានកម្មសិទ្ធិករច្រើននាក់រស់នៅ។ អគារសហកម្មសិទ្ធិ មានចំណែកខ្លះជាកម្មសិទ្ធិផ្តាច់មុខរបស់សហកម្មសិទ្ធិករនីមួយៗ ហៅថា « ចំណែកឯកជន » និងមានចំណែកខ្លះជាលំហរួមសម្រាប់ការប្រើប្រាស់រួមរបស់សហកម្មសិទ្ធិករទាំងអស់ ហៅថា «ចំណែករួម» [33]។ ជនបរទេស ក៏អាចមានសិទ្ធិទទួលបានចំណែកសិទ្ធិកម្មសិទ្ធិលើចំណែកឯកជននៃអគារសហកម្មសិទ្ធិតាមរយៈសន្តតិកម្មផងដែរ ប៉ុន្តែ [34]ជនបរទេសអាចមានសិទ្ធិកម្មសិទ្ធិលើចំណែកឯកជននៃអគារសហកម្មសិទ្ធិចាប់ពីជាន់ទី ១(មួយ)ឡើងទៅ ចំណែកឯជាន់ផ្ទាល់ដីនិងជាន់ក្រោមដីមិនត្រូវបានអនុញ្ញាតឱ្យជនបរទេសមានសិទ្ធិកម្មសិទ្ធិនោះឡើយ។ មិនត្រឹមតែប៉ុណ្ណោះ សន្តតិជន ឬសហសន្តតិជនជាជនបរទេសត្រូវតែមានសញ្ជាតិខ្មែរទើបអាចទទួលបាន ឬអាចធ្វើលទ្ធកម្មចាត់ចែងអចលនវត្ថុនោះបាន។ ម្យ៉ាងទៀត [35]ក្នុងករណីជនបរទេសមិនថាជាស្ត្រី ឬបុរសនោះទេ ប្រសិនបើយកប្តី ឬប្រពន្ធជាពលរដ្ឋខ្មែរដោយបានរៀបអាពាហ៍ពិពាហ៍អាចទាមទារសញ្ជាតិខ្មែរបាន លុះត្រាតែ ស្ត្រី ឬបុរសនោះបានរស់នៅជាមួយគ្នារយៈពេល ៣(បី)ឆ្នាំ ក្រោយចុះបញ្ជីអាពាហ៍ពិពាហ៍ និងបានស្នាក់នៅយ៉ាងហោចរយៈពេល ១២ខែ ពេញលេញក្នុងព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា។

បន្ថែមទៅលើលក្ខខណ្ឌទាំងនេះ ជនបរទេសអាចសុំទាមទារសញ្ជាតិខ្មែរបានដោយអាពាហ៍ពិពាហ៍ត្រូវបំពេញលក្ខខណ្ឌមួយចំនួនដូចជា៖

- មានគំនិត មារយាទ និងសីលធម៌ល្អ។
- ពុំដែលមានទោសពីបទឧក្រិដ្ឋ ឬបទមជ្ឈិមណាមួយ។
- មានទីលំនៅក្នុងព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជាពេលដាក់ពាក្យសុំទាមទារសញ្ជាតិខ្មែរដោយអាពាហ៍ពិពាហ៍។
- ចេះនិយាយភាសាខ្មែរ ចេះអក្សរខ្មែរ និងយល់ដឹងប្រវត្តិសាស្ត្រខ្មែរខ្លះៗ។

[33] មាត្រា៨ នៃច្បាប់ស្តីពីការផ្តល់សិទ្ធិកម្មសិទ្ធិលើចំណែកឯកជននៃអគារសហកម្មសិទ្ធិដល់ជនបរទេស

[34] មាត្រា៦ កថាខណ្ឌទី១ នៃច្បាប់ស្តីពីការផ្តល់សិទ្ធិកម្មសិទ្ធិលើចំណែកឯកជននៃអគារសហកម្មសិទ្ធិដល់ជនបរទេស

[35] មាត្រា១១ នៃច្បាប់ស្តីពីសញ្ជាតិ

- មានបញ្ញានិងកាយសម្បទាដែលមិននាំឱ្យគ្រោះថ្នាក់ ឬនាំឱ្យមានបន្ទុកដល់ជាតិ[36]។

ជនបរទេសដែលបានរៀបអាពាហ៍ពិពាហ៍ស្របច្បាប់ជាមួយពលរដ្ឋខ្មែរ អាចទាមទារសញ្ជាតិខ្មែរបានដោយត្រូវដាក់ពាក្យសុំនិងបំពេញបែបបទនៅអគ្គនាយកដ្ឋានអត្តសញ្ញាណកម្មនៃក្រសួងមហាផ្ទៃ[37]។

ជនបរទេសដែលទាមទារសញ្ជាតិខ្មែរ ត្រូវមានវត្តមាននៅក្នុងព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា នៅពេលដាក់ពាក្យសុំ និងត្រូវបំពេញបែបបទដូចខាងក្រោម៖

- ពាក្យទាមទារសញ្ជាតិខ្មែរចំនួន០២ច្បាប់
- ជីវប្រវត្តិសង្ខេបរបស់សាមីខ្លួនចំនួន០២ច្បាប់ ដោយមានបិទរូបថត ទំហំ ៤cmx៦cm រូបថត ត្រូវថតថ្មីចំពីមុខគ្មានពាក់មួក និងគ្មានពាក់វ៉ែនតា ទំហំ ៤cmx៦cm ចំនួន១០សន្លឹក
- សេចក្តីចម្លងសំបុត្រអាពាហ៍ពិពាហ៍របស់សាមីខ្លួនចំនួន០២ច្បាប់ លិខិតបញ្ជាក់ទីលំនៅចេញដោយមេឃុំ ចៅសង្កាត់នៃទីលំនៅរបស់សាមីខ្លួនចំនួន០២ច្បាប់
- ឯកសារបញ្ជាក់ការស្នាក់នៅរយៈពេល ១២ខែ ពេញលេញក្នុងព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជាចំនួន០២ច្បាប់
- ច្បាប់ថតចម្លងលិខិតឆ្លងដែន និង ទិដ្ឋាការរបស់សាមីខ្លួនដែលនៅមានសុពលភាពចំនួន០២ច្បាប់
- លិខិតបញ្ជាក់គំនិតមារយាទ និងសីលធម៌ចេញដោយមេឃុំ ចៅសង្កាត់នៃទីលំនៅរបស់សាមីខ្លួនចំនួន០២ច្បាប់
- លិខិតថ្កោលទោសមានសុពលភាពគិតត្រឹមថ្ងៃដាក់ពាក្យ ចេញដោយអាជ្ញាធរមានសមត្ថកិច្ចនៃប្រទេសរបស់សាមីខ្លួនចំនួន០១ច្បាប់
- លិខិតថ្កោលទោសមានសុពលភាពគិតត្រឹមថ្ងៃដាក់ពាក្យ ចេញដោយអាជ្ញាធរមានសមត្ថកិច្ចនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជាចំនួន០១ច្បាប់
- លិខិតបញ្ជាក់សុខភាពចេញដោយគ្រូពេទ្យជំនាញនៃមន្ទីរពេទ្យរដ្ឋនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជាចំនួន០២ច្បាប់[38]។

ជាគោលការណ៍ ច្បាប់ទទួលស្គាល់ថាជនណាមានសញ្ជាតិខ្មែរជាប្រជាពលរដ្ឋខ្មែរ[39]។

ដូចនេះ នៅពេលដែលជនបរទេសទទួលបានសញ្ជាតិខ្មែរតាមរយៈការរៀបអាពាហ៍ពិពាហ៍ជាមួយពលរដ្ឋខ្មែរជនបរទេសនោះមានសិទ្ធិ កាតព្វកិច្ច និងករណីយកិច្ចក្នុងការទទួលបាននូវមត៌កតាមរយៈសន្តតិកម្មដូចគ្នាទៅនឹងពលរដ្ឋខ្មែរផងដែរ ទាំងចលនវត្ថុ និងអចលនវត្ថុជាដីធ្លីជាដើម។ ផ្ទុយទៅវិញ បើសន្តតិជនណា

[36] មាត្រា១២ នៃច្បាប់ស្តីពីសញ្ជាតិ

[37] មាត្រា៤ នៃអនុក្រឹត្យស្តីពី ការអនុវត្តច្បាប់ស្តីពីសញ្ជាតិឆ្នាំ២០១៨

[38] មាត្រា៥ នៃអនុក្រឹត្យស្តីពី ការអនុវត្តច្បាប់ស្តីពីសញ្ជាតិឆ្នាំ២០១៨

[39] មាត្រា៦ កថាខណ្ឌទី១ នៃច្បាប់ស្តីពីសញ្ជាតិឆ្នាំ២០១៨

ម្នាក់ ឬច្រើននាក់ពុំមានសញ្ជាតិខ្មែរទេ មត៌កត្រូវបែងចែកដោយពិចារណាយ៉ាងហ្មត់ចត់។ មួយវិញទៀត ចំពោះសន្តតិជនដែលមានលំដាប់សន្តតិកម្មមុនទាំងអស់ពុំមានសញ្ជាតិខ្មែរទេ ដីធ្លីនៅក្នុងចំណោមមត៌កត្រូវក្លាយជានីតិបុគ្គល ហើយការគ្រប់គ្រងនិងការចាត់ចែងដីធ្លីនោះ ត្រូវធ្វើឡើងដោយសន្តតិជនដែលមានលំដាប់សន្តតិកម្មមុនទាំងអស់នោះ។

ម្យ៉ាងវិញទៀត ប្រសិនបើ សន្តតិជនដែលមានលំដាប់មុនគេទាំងអស់បានលក់ដីធ្លីក្នុងនាមជាម្ចាស់សិទ្ធិចាត់ចែងមត៌កក្នុងអំឡុងពេល ៣(បី)ខែ គិតចាប់ពីពេលដែលសន្តតិជនដែលមានលំដាប់សន្តតិកម្មមុនទាំងអស់នោះ បានយល់ព្រមទាំងស្រុង ឬបានយល់ព្រមដោយមានកម្រិតថ្លៃលក់ដីនោះត្រូវក្លាយជាមត៌ក[40]។ មានន័យថា **សន្តតិជន** ជាជនបរទេសអាចធ្វើការប្តូរអចលនវត្ថុទៅជាសាច់ប្រាក់ ប្រសិនបើក្នុងអំឡុងពេលនោះមិនបានធ្វើការចាត់ចែងដីធ្លីទេនោះ សន្តតិជនដែលមានលំដាប់ខ្ពស់នោះត្រូវបាត់បង់សិទ្ធិ ហើយកម្មសិទ្ធិលើដីធ្លីនោះ ត្រូវធ្លាក់ទៅលើសន្តតិជនលំដាប់បន្ទាប់ដែលមានសញ្ជាតិខ្មែរជំនួសវិញ។

២.នីតិបុគ្គល

ដោយយោងតាមក្រមរដ្ឋប្បវេណីនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជាឆ្នាំ២០០៧ បានអនុញ្ញាតឱ្យនីតិបុគ្គលក្លាយជាសន្តតិជនបានផងដែរ ពោលគឺសំដៅទៅដល់នីតិបុគ្គលមូលនីធិ។ នីតិបុគ្គលមូលនិធិ គឺជាបណ្តុំនៃទ្រព្យសម្បត្តិវិភាគទានដែលត្រូវបានប្រគល់នូវឋានៈជាប្រធាននៃសិទ្ធិ និងកាតព្វកិច្ចដោយឯករាជ្យ[41]។ នៅក្នុងករណីដែលមានវិភាគទានទ្រព្យសម្បត្តិ ដើម្បីបង្កើតនីតិបុគ្គលមូលនិធិដោយចាត់ចែងនៅមុនពេលទទួលមរណភាព ទ្រព្យសម្បត្តិដែលបានធ្វើវិភាគទាននោះនឹងក្លាយទៅជាទ្រព្យសម្បត្តិរបស់នីតិបុគ្គលចាប់ពីពេលដែលបានចុះបញ្ជី ឬ ក្នុងករណីដែលមានវិភាគទានទ្រព្យសម្បត្តិដើម្បីបង្កើតនីតិបុគ្គលមូលនិធិដោយមតកសាសន៍ ទ្រព្យសម្បត្តិដែលធ្វើវិភាគទាននោះត្រូវចាត់ទុកថាក្លាយជាទ្រព្យសម្បត្តិរបស់នីតិបុគ្គលចាប់ពីពេលដែលមតកសាសន៍នោះបង្កើតអានុភាព[42]។

មួយវិញទៀត នីតិបុគ្គលអាចក្លាយជាសន្តតិជន ក្នុងករណីដែលនីតិបុគ្គលនោះជាសន្តតិជនជំនួសឱ្យសន្តតិជន ឬ បុគ្គលដែលទទួលទ្រព្យសម្បត្តិតាមមតកសាសន៍ដែលមានសញ្ជាតិបរទេស មានន័យថា នីតិបុគ្គលអាចជាសន្តតិជនបាន នៅពេលដែលសហសន្តតិជនទាំងអស់ ឬ សន្តតិជនដែលមានលំដាប់មុនទាំងអស់ ពុំមានសញ្ជាតិខ្មែរទេ ហើយដីធ្លីនៅក្នុងចំណោមមត៌កត្រូវក្លាយជានីតិបុគ្គល ចំណែកឯការគ្រប់គ្រងនិងការចាត់ចែងដីធ្លី ត្រូវធ្វើឡើងដោយសហសន្តតិជន ឬ សន្តតិជនដែលមានលំដាប់សន្តតិកម្មមុនទាំងអស់នោះ។

[40] មាត្រា១១៥៥ កថាខណ្ឌទី៤ ក្រមរដ្ឋប្បវេណីនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា ចុះថ្ងៃទី០៨ ខែធ្នូ ឆ្នាំ២០០៧

[41] មាត្រា៤៦ កថាខណ្ឌទី១ ក្រមរដ្ឋប្បវេណីនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា ចុះថ្ងៃទី០៨ ខែធ្នូ ឆ្នាំ២០០៧

[42] មាត្រា១១៤ ក្រមរដ្ឋប្បវេណីនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា ចុះថ្ងៃទី០៨ ខែធ្នូ ឆ្នាំ២០០៧

កថាភាគទី២. បុគ្គលមិនអាចក្លាយជាសន្តតិជន

ដូចដែលបានបកស្រាយខាងលើ ជាទូទៅឱ្យតែបុគ្គលដែលមានជីវិតរស់នៅ គឺសុទ្ធតែអាចទទួលបាននូវចំណែកនៃមត៌ក ក៏ប៉ុន្តែក្រមរដ្ឋប្បវេណីនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជាក៏បានប្បញ្ញត្តិផងដែរ អំពីជនដែលមិនអាចទទួលបាននូវមត៌ក។ បុគ្គលដែលមិនអាចទទួលបាននូវសន្តតិកម្មនោះមានដូចតទៅៈ

១.អភ័ព្វបុគ្គល

អភ័ព្វបុគ្គល គឺសំដៅលើជនទាំងឡាយដែលពុំមានសិទ្ធិក្នុងការទទួលសន្តតិកម្មរបស់ជនដែលខ្លួនបានប្រព្រឹត្តកំហុសធ្ងន់ធ្ងរដាក់ (មតកជន)។ តាមន័យនេះ បុគ្គលដែលបានកំណត់ដូចខាងក្រោមនេះ ពុំអាចក្លាយជាសន្តតិជន ឬពុំអាចទទួលទ្រព្យសម្បត្តិបានឡើយៈ

ក.បុគ្គលដែលបានទទួលទោស ដោយមានចេតនាធ្វើឃាត ឬប៉ុនប៉ងធ្វើឃាតលើមតកជន ឬលើជនដែលមានលំដាប់សន្តតិកម្មមុន ឬលំដាប់ស្មើគ្នាទោះដោយផ្ទាល់ក្តី ឬដោយប្រយោលក្តី។ ក្នុងន័យនេះ សន្តតិជនអាចជាបុគ្គលដែលពាក់ព័ន្ធនឹងអំពើព្រហ្មទណ្ឌ ក្រោយពីការចោទប្រកាន់និងសាលក្រមចូលជាធរមាន។ ជាក់ស្តែងបុគ្គលដែលបានទទួលទោស ក្រោយពេលដែលរកឃើញថាមានចេតនាចង់សម្លាប់មតកជន ឬលើជនដែលមានលំដាប់សន្តតិកម្មខ្ពស់ជាង ឬលំដាប់ស្មើគ្នា ត្រូវចាត់ទុកសន្តតិជននោះជាអភ័ព្វបុគ្គល។

ខ.បុគ្គលដែលបានដឹងអំពីការសម្លាប់មតកជន តែមិនបានរាយការណ៍ ឬមិនបានប្តឹង។ មានន័យថាបុគ្គលនោះមិនបានធ្វើសកម្មភាពសម្លាប់មតកជនទេ ប៉ុន្តែគាត់បានដឹងអំពីការធ្វើឃាតនោះ ហើយមិនហ៊ានប្តឹងដោយសារការភ័យខ្លាច ឬដើម្បីផលប្រយោជន៍អ្វីមួយ។ ផ្ទុយទៅវិញ ច្បាប់ក៏បានលើកលែងផងដែរ ករណីដែលបុគ្គលនោះមិនអាចវិនិច្ឆ័យអំពើល្អ ឬអាក្រក់បាន ឬករណីដែលអ្នកសម្លាប់ជាសហព័ទ្ធ ឬ ញាតិលោហិតខ្សែផ្ទាល់របស់បុគ្គលនោះ ព្រោះច្បាប់បានពិចារណាទៅលើមនោសញ្ចេតនាដែលស្ថិតនៅក្នុងស្ថានភាពមួយពិបាកក្នុងការដាក់ពាក្យប្តឹង។

គ.បុគ្គលដែលបានរារាំងមតកជនក្នុងការធ្វើ លុបចោល ឬ កែប្រែមតកសាសន៍ស្តីពីសន្តតិកម្មដោយការឆបោក ឬគំរាមកំហែង។ ក្នុងករណីដែលគេបានរកឃើញថា បុគ្គលណាមួយបានរារាំងមតកជនក្នុងការលុបចោល ឬកែប្រែមតកសាសន៍ ដែលវាជាទង្វើមួយហៅថា សន្តតិកម្មដោយការឆបោក ឬគំរាមកំហែងដើម្បីតែប្រយោជន៍ខ្លួន បុគ្គលនោះនឹងត្រូវក្លាយជា អភ័ព្វបុគ្គល មិនអាចទទួលសិទ្ធិជាសន្តតិជនបានឡើយ។

ឃ.បុគ្គលដែលបានឱ្យមតកជនធ្វើ លុបចោល ឬកែប្រែមតកសាសន៍ស្តីពីសន្តតិកម្ម ដោយការឆបោក ឬគំរាមកំហែង។ ការរារាំង ការលុបចោល ឬកែប្រែមតកសាសន៍ដោយមានការឆបោក ឬគំរាមកំហែងនោះត្រូវបានអលទ្ធភាពអនុវត្ត ព្រោះវាជាមតកសាសន៍ដែលមិនបានកើតចេញពីឆន្ទៈផ្ទាល់របស់មតកជន ទោះបីជាស្ថិតនៅក្នុងការប្រើប្រាស់មធ្យោបាយណាក៏ដោយ ដើម្បីតែផលប្រយោជន៍ខ្លួន បុគ្គលនោះនឹងក្លាយជា អភ័ព្វបុគ្គល។

ង.បុគ្គលដែលបានក្លែង កែបន្លំ បំផ្លាញចោល ឬក៏លាក់ទុកនូវលិខិតមតកសាសន៍ស្តីពីសន្តតិកម្មរបស់មតកជន។ គោលបំណងចង់បិទបាំងដើម្បីតែផលប្រយោជន៍ណាមួយ ឬ ដើម្បីចង់បានទ្រព្យទាំងមូលដើម្បីផលប្រយោជន៍ផ្ទាល់ខ្លួនដែលមិនចង់ឱ្យនរណាម្នាក់ដឹងនោះ គឺជាអំពើមួយដែលធ្វើឱ្យជននោះបានប្រាស់ចាកពីសិទ្ធិជាសន្តតិជន[43]។

២.បុគ្គលផ្តាច់ចេញពីមត៌ក

ចំពោះបុគ្គលមួយប្រភេទទៀត ដែលមិនត្រូវទទួលបានមត៌កពីមតកជន គឺបុគ្គលដែលត្រូវបានផ្តាច់ចេញពីមត៌ក ដោយសារតែមតកជនដែលជាម្ចាស់ទ្រព្យមានឆន្ទៈមិនប្រគល់ទ្រព្យសម្បត្តិឱ្យទៅសន្តតិជននោះទេ។

មតកជន កាលពេលនៅរស់ អាចបង្ហាញឆន្ទៈអំពីការផ្តាច់មត៌កពីសន្តតិជនមិនឱ្យទទួលបានសន្តតិកម្មតាមរយៈមតកសាសន៍ ឬអាចដាក់ពាក្យសុំទៅតុលាការ ឱ្យផ្តាច់មត៌កពីជនដែលត្រូវបានសន្មតថាជាសន្តតិជនមិនឱ្យទទួលសន្តតិកម្មបាន កាលបើសន្តតិជននោះបានប្រព្រឹត្តនូវសកម្មភាពដែលច្បាប់បានកំណត់ដូចខាងក្រោមនេះ៖

- **បុគ្គលដែលបានធ្វើបាបចំពោះមតកជន** សំដៅទៅលើជនដែលបានធ្វើសកម្មភាពដូចជា ការប្រើប្រាស់អំពើហិង្សា វាយដំ ទៅលើមតកជន។ អំពើទាំងនេះជាអំពើមិនគួរគប្បីមួយនៅក្នុងសង្គម ហើយព្រមទាំងប្រាស់ចាកពីទំនៀមទម្លាប់ ប្រពៃណីជាតិ ឬអាចហៅបានថាជាអំពើរមិលគុណ។ ការធ្វើអំពើបែបនេះ ប្រសិនបើមានលក្ខណៈធ្ងន់ធ្ងរ នោះមតកជនអាចធ្វើការអះអាងដើម្បីប្តឹងកាត់ផ្តាច់សន្តតិជនពីសន្តតិកម្ម ដោយមិនរាប់ចូលនូវបណ្តឹងព្រហ្មទណ្ឌផ្សេងទៀតឡើយ។
- **បុគ្គលដែលបានប្រមាថមតកជនយ៉ាងធ្ងន់ធ្ងរ** គឺការប្រើពាក្យពេចន៍មិនសមរម្យទៅលើមតកជនដូចជាការជេរប្រមាថ ជេរប្រទេចដាក់បណ្តាសា មាក់ងាយ បែបណាមួយមានលក្ខណៈធ្ងន់ធ្ងរជាច្រើនលើកច្រើនសារដែលនាំឱ្យមតកជនមានការឈឺចិត្ត ធ្វើទុក្ខបុកម្នេញនឹងពាក្យសម្តីទាំងនោះ។ ប៉ុន្តែមានករណីខ្លះគឺអាស្រ័យលើស្ថានភាពគ្រួសារ ក្នុងការប្រើប្រាស់នូវពាក្យសម្តីដែលភាគច្រើននៅក្នុងគ្រួសារនោះមានការប្រើប្រាស់ពាក្យមិនសមគួរជាលក្ខណៈទូទៅ នោះគេមិនត្រូវចាត់ទុកជាការប្រមាថលើមតកជននោះទេ។ ជារួម គឺអាស្រ័យទៅលើការវិនិច្ឆ័យចំពោះការប្រើប្រាស់នូវពាក្យសំដីជាប្រចាំថ្ងៃ។
- **បុគ្គលដែលអាចមកមើលថែទាំមតកជននៅពេលដែលមានជម្ងឺ ប៉ុន្តែបែរជាមិនមកថែទាំ** បានន័យថាចំពោះជនដែលនឹងក្លាយទៅជាសន្តតិជន ហើយពុំបានមកមើលថែមតកជនក្នុងអំឡុងពេលមួយដែល

[43] មាត្រា១១៥០ ក្រមរដ្ឋប្បវេណីនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា ចុះថ្ងៃទី០៨ ខែធ្នូ ឆ្នាំ២០០៧

អាចធ្វើទៅបាន ដូចជា មើលថែនាពេលមតកជនឈឺ ការមើលថែលើការហូបចុក ឬជីវភាពប្រចាំថ្ងៃ តែជននោះមិនបានធ្វើ ឬមិនអើពើ។

- **បុគ្គលដែលត្រូវបានទទួលសាលក្រម ឬសាលដីកាផ្តន្ទាទោសឱ្យជាប់ពន្ធនាគារអស់មួយជីវិត** គឺជនដែលជាពិរុទ្ធជនក្នុងរឿងព្រហ្មទណ្ឌបានទទួលសាលក្រម ឬសាលដីកាផ្តន្ទាទោសត្រូវជាប់ពន្ធនាគារអស់មួយជីវិត តាមរយៈបទល្មើសអ្វីក៏ដោយ ក៏មតកជនអាចធ្វើការកាត់ផ្តាច់ជននោះចេញពីមតកសាសន៍បានដែរ។
- **បុគ្គលដែលបានប្រព្រឹត្តអំពើល្មើសធ្ងន់ធ្ងរគួរឱ្យកត់សម្គាល់** គឺសំដៅលើសកម្មភាពណាមួយដែលត្រូវបានប្រព្រឹត្តជាលក្ខណៈច្រើនដង ហើយវាមានផលប៉ះពាល់ទៅលើផ្លូវកាយ ឬ ផ្លូវចិត្តរបស់មតកជន ឬទៅជនណាម្នាក់ដោយប្រយោល គួរឱ្យកត់សម្គាល់ ដែលជាហេតុធ្វើឱ្យមតកជនមានការចងចាំទុក[44]។

ជាក់ស្តែងនៅក្នុងករណីនេះដែរ ប្រសិនបើសន្តតិជនជាកូនបង្កើតរបស់ខ្លួន មតកជនមិនអាចផ្តាច់មត៌កពីកូននោះតាមរយៈការកាត់កាល់បានទេ ព្រោះច្បាប់មិនទទួលស្គាល់ការកាត់កាល់កូនបង្កើតឡើយ ប៉ុន្តែមតកជន អាចផ្តាច់មត៌កពីកូននោះ តាមរយៈមតកសាសន៍ ឬដាក់ពាក្យសុំទៅតុលាការឱ្យផ្តាច់មត៌កពីកូននោះបាន។

ជាការពិត ម្ចាស់បណ្តាំមួយចំនួនមានការខ្វះខាតនូវសមត្ថភាពយល់ដឹង និងវិនិច្ឆ័យនូវសកម្មភាពរបស់ខ្លួនតាមផ្លូវច្បាប់ ដែលការសម្រេចចិត្តអាចប៉ះពាល់ទៅដល់សន្តតិជន និងជនដែលមានផលប្រយោជន៍ផ្សេងទៀត ដូចនេះត្រូវមានការចូលរួមពីស្ថាប័នតុលាការក្នុងការសម្រេចសេចក្តីពីមូលហេតុនៃការសុំផ្តាច់មត៌កពីសន្តតិជននោះ។ គួរបញ្ជាក់ផងដែរថា សន្តតិជនដែលត្រូវបានផ្តាច់មត៌ក អាចធ្វើវិវាទអំពីអត្ថិភាព ឬនត្ថិភាពនៃមូលហេតុនៃការផ្តាច់មត៌កនៅក្នុងនីតិវិធីនៃការសម្រេចសេចក្តីដោយតុលាការបានផងដែរ។ ដូច្នេះ បើទោះបីជាមតកជនកាលនៅរស់បានដាក់ពាក្យសុំឱ្យផ្តាច់មត៌កពីជនដែលត្រូវបានសន្មតថាជា សន្តតិជន ហើយតុលាការបានទទួលស្គាល់នូវការផ្តាច់មត៌កនោះហើយក៏ដោយ ក៏អាចសុំឱ្យលុបចោលវិញនូវការផ្តាច់មត៌កនោះបានដែរ ដោយតុលាការគ្រាន់តែធ្វើការវិនិច្ឆ័យ អំពីការសុំលុបចោលនូវការផ្តាច់មត៌កនោះ ពិតជាកើតចេញពីឆន្ទៈពិតប្រាកដរបស់អ្នកដាក់ពាក្យសុំជាការគ្រប់គ្រាន់ហើយ។

ផ្នែកទី៣. ការកំណត់លំដាប់សន្តតិជន

ជាទូទៅការកំណត់លំដាប់សន្តតិជន គឺចង់សំដៅទៅលើជនដែលត្រូវទទួលបានសិទ្ធិនិងករណីយកិច្ចបន្តពីមតកជន។ បុគ្គលដែលមានសិទ្ធិ និងករណីយកិច្ចដែលទទួលទ្រព្យសម្បត្តិពីមតកជននោះ មានសិទ្ធិបដិសេធមិនទទួលយកមត៌កពីមតកជនបានដោយគ្រាន់តែបង្ហាញឆន្ទៈ។ ហេតុនេះហើយបានជា ក្រមរដ្ឋប្បវេណីនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជាឆ្នាំ២០០៧ បានប្បញ្ញត្តិអំពីបុគ្គលដែលមានសិទ្ធិទទួលមត៌ករបស់មតកជន

[44] មាត្រា១១៥១ ក្រមរដ្ឋប្បវេណីនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា ចុះថ្ងៃទី០៨ ខែធ្នូ ឆ្នាំ២០០៧

(ម្ចាស់បណ្តាំ ឬ ខ្មោច) នោះត្រូវតែជាញាតិរបស់មតកជនផ្ទាល់ ពោលគឺសំដៅទៅលើញាតិលោហិតមិនមែនញាតិពន្ធទេ។

ក្នុងចំណោមអ្នកដែលមានសិទ្ធិទទួលបន្តនូវមត៌កគឺ មានតែញាតិ ៣ លំដាប់ប៉ុណ្ណោះដែលជាបុគ្គលមានឋានៈជាសន្តតិជនតាមច្បាប់ និងសហព័ទ្ធដែលជាគោលការណ៍ក្រោយរៀបអាពាហ៍ពិពាហ៍អ្នកទាំងពីរមានសិទ្ធិនិងកាតព្វកិច្ចរួមគ្នាទាំងការបង្កើត និងការបង្កើនទ្រព្យសម្បត្តិផងដែរ។

ច្បាប់បានកំណត់នូវលំដាប់នៃសន្តតិជនរបស់មតកជនដូចតទៅ៖ សន្តតិជនលំដាប់ទី១ (បច្ឆាញាតិផ្ទាល់) សន្តតិជនលំដាប់ទី២ (បុព្វញាតិផ្ទាល់) និងសន្តតិជនលំដាប់ទី៣ (បងប្អូនបង្កើត) ។ ក្រៅពីសន្តតិជនដែលកំណត់តាមច្បាប់ នៅមានសន្តតិជនដែលត្រូវទទួលបានមត៌កជានិច្ចហៅថា សន្តតិជនជានិច្ច និងសន្តតិជនដែលទទួលបន្ត ហៅថា សន្តតិជនជំនួស។

កថាភាគទី១. សន្តតិជនលំដាប់ទី១

ដោយយោងតាមក្រមរដ្ឋប្បវេណីនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជាឆ្នាំ២០០៧ សន្តតិជនលំដាប់ទី១ គឺចង់សំដៅលើ បុគ្គលដែលមានអត្ថិភាពក្នុងការទទួលបានចំណែកមត៌កមុនគេបន្ទាប់ពីមរណភាពរបស់មតកជន។ បន្ថែមពីនេះ សន្តតិជនលំដាប់ទី១ **កូនរបស់មតកជន** ដែលជាបច្ឆាញាតិផ្ទាល់ថ្នាក់ទី២ គឺលំដាប់សន្តតិជនលំដាប់ទី១ ដែលជាកូនបង្កើតក្តី ឬកូនសុំរបស់មតកជនក្តីត្រូវទទួលបានចំណែកមត៌កស្មើៗគ្នា[45]។ ពាក្យថា **កូនរបស់មតកជន** គឺមានន័យថា កូនមានចំណងបុត្តភាពគតិយុត្តដែលត្រូវបានទទួលស្គាល់តាមផ្លូវច្បាប់ហើយការទទួលស្គាល់រាប់ទាំងកូនក្រៅចំណងអាពាហ៍ពិពាហ៍ (កូនឥតខាន់ស្លា) ផងដែរ។

ចំពោះ ក្នុងករណីមតកជនពេលនៅរស់បានបង្កើតសុំកូនស្របច្បាប់ កូននោះត្រូវបានច្បាប់ទទួលស្គាល់ករណីនេះទោះបីជាកូនបង្កើតក្តី ឬ កូនសុំក្តីត្រូវទទួលបានឋានៈក្នុងគ្រួសារស្មើៗគ្នា និងត្រូវមានចំណែកមត៌កស្មើៗគ្នា។ ចំពោះកូនសុំពេញលេញញាតិភាពតាមផ្លូវច្បាប់ជាមួយម្តាយឪពុកបង្កើតត្រូវបានបញ្ចប់ កូនសុំពេញលេញមិនអាចក្លាយជាសន្តតិជនរបស់ម្តាយឪពុកបង្កើតទេ គឺអាចក្លាយជាសន្តតិជនចំពោះម្តាយឪពុកចិញ្ចឹមតែប៉ុណ្ណោះ។ ចំពោះការសុំកូនធម្មតាវិញ អាចទទួលបានសន្តតិកម្មពីម្តាយឪពុកបង្កើតផង និង ម្តាយឪពុកចិញ្ចឹមផង។

រីឯកូនក្រៅចំណងអាពាហ៍ពិពាហ៍វិញ ទោះបីជាមានទំនាក់ទំនងបិតុភាពបង្កើតក៏ដោយ ប្រសិនបើទំនាក់ទំនងនោះមិនត្រូវបានទទួលស្គាល់តាមច្បាប់ទេ បុត្តភាពតាមផ្លូវច្បាប់ក៏មិនអាចទទួលស្គាល់បានដែរ។ ដូច្នេះ កូនដែលមិនបានទទួលស្គាល់នោះមិនអាចត្រូវទទួលបានចំណែកមត៌ក និងក្លាយជាសន្តតិជនរបស់ឪពុកបានឡើយ។

---

[45] មាត្រា១១៥៦ កថាខណ្ឌទី២ ក្រមរដ្ឋប្បវេណីនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា ចុះថ្ងៃទី០៨ ខែធ្នូ ឆ្នាំ២០០៧

ជាទូទៅ សំបុត្រកំណើតជាភស្តុតាងមួយដ៏សំខាន់ក្នុងការបញ្ជាក់អំពីទំនាក់ទំនងគតិយុត្តរវាងកូន និងម្ដាយឪពុកវាជាកាតព្វកិច្ចចាំបាច់មួយរបស់ម្ដាយឪពុកក្នុងការចុះសំបុត្រកំណើតកូន ទោះបីជាម្ដាយឪពុកនោះបានរៀបអាពាហ៍ពិពាហ៍ ឬមិនបានរៀបអាពាហ៍ពិពាហ៍ក៏ដោយ។ ការចុះអត្រានុកូលដ្ឋានជាតួនាទីរបស់មន្ត្រីអត្រានុកូលដ្ឋានដែលមានមេឃុំ ចៅសង្កាត់ស្ថិតនៅដែនដីឃុំ ឬសង្កាត់បានគ្រប់គ្រងនោះ។

កថាភាគទី២. សន្តតិជនលំដាប់ទី២

សន្តតិជនលំដាប់ទី២ មានវត្តមានបានក្នុងករណីដែលគ្មានបច្ឆាញាតិផ្ទាល់ ដែលជាសន្តតិជនលំដាប់ទី១ (កូន)។ សន្តតិជនលំដាប់ទី២នេះ គឺសំដៅដល់បុព្វញាតិខ្សែផ្ទាល់ថ្នាក់ទី១ របស់មតកជន ដែលត្រូវក្លាយជាសន្តតិជនលំដាប់ទី២[46]។ សន្តតិជនលំដាប់ទី២ រួមមានដូចជា ម្ដាយឪពុក ឬជីដូនជីតា ឬជីដូនទួតជីតាទួតរបស់មតកជន។ បុព្វញាតិខ្សែផ្ទាល់ដែលត្រូវក្លាយជាសន្តតិជនមានចំនួនច្រើននាក់ បុព្វញាតិផ្ទាល់នីមួយៗ ត្រូវទទួលបានចំណែកមត៌កស្មើៗគ្នា[47]។ ប្រសិនបើ មតកជនគ្មានសន្តតិជនលំដាប់ទី១ (កូន) លំដាប់បន្ទាប់នោះត្រូវធ្លាក់ទៅលើបុព្វញាតិ ពោលគឺមតកជនមានម្ដាយឪពុក ដោយហេតុច្បាប់បានកំណត់យកបុព្វញាតិ។ មួយវិញទៀត ក្នុងករណីមតកជនគ្មានម្ដាយឪពុក គឺជីដូនជីតាទាំងខាងម្ដាយ និងខាងឪពុកត្រូវក្លាយជាសន្តតិជនលំដាប់ទី២។

មូលហេតុដែលគេបានកំណត់យកបុព្វញាតិផ្ទាល់ជាសន្តតិជនលំដាប់ទី២ ដោយសារគេយល់ថាអ្នកទាំងអស់នោះជាជនដែលទទួលបានការគោរពពីមតកជន និងជាអ្នកដែលបានមើលថែទាំ ក៏ដូចជាចិញ្ចឹមបីបាច់ដល់មតកជនដែលជាកូន ឬចៅ។ នៅក្នុងក្រមរដ្ឋប្បវេណីនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា ក៏បានកំណត់ផងដែរថា **បុព្វញាតិផ្ទាល់** ដែលមានលំដាប់ថ្នាក់ជិតជាងគេទៅនឹងមតកជនជាអ្នកដែលមានអាទិភាពទទួលបានចំណែកមត៌កពីសន្តតិកម្មនោះ។ នេះគឺជាមូលហេតុ ដែលនាំឱ្យម្ដាយឪពុករបស់មតកជននឹងក្លាយជាសន្តតិជនលំដាប់ទី២ មុនជីដូនជីតា។

ចំពោះម្ដាយឪពុក ដែលត្រូវក្លាយជាសន្តតិជននោះនឹងត្រូវទទួលបាននូវចំណែកមត៌កស្មើៗគ្នា ក៏ប៉ុន្តែប្រសិនបើមតកជនមានតែម្ដាយ ឬឪពុកតែម្ខាងដែលនៅរស់ នោះគាត់នឹងទទួលបានមត៌កតែម្នាក់ឯង។ ម៉្យាងវិញទៀត ប្រសិនបើ ម្ដាយឪពុករបស់មតកជនបានទទួលមរណភាពមុនមតកជន នោះជីដូនជីតារបស់មតកជននឹងត្រូវក្លាយជាសន្តតិជនហើយទទួលសន្តតិកម្មពីមតកជននោះ ហើយប្រសិនបើគ្មានជីដូនជីតាទៀតនោះ អ្នកដែលទទួលចុងក្រោយគេគឺ ជីដូនទួតជីតាទួត ប៉ុន្តែករណីចុងក្រោយនេះកម្រនឹងកើតមានឡើងណាស់។

---

[46] មាត្រា១១៥៩ កថាខណ្ឌទី១ ក្រមរដ្ឋប្បវេណីនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា ចុះថ្ងៃទី០៨ ខែធ្នូ ឆ្នាំ២០០៧

[47] មាត្រា១១៥៩ កថាខណ្ឌទី២ ក្រមរដ្ឋប្បវេណីនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា ចុះថ្ងៃទី០៨ ខែធ្នូ ឆ្នាំ២០០៧

ក្នុងករណីសន្តតិជនលំដាប់ទី២នេះ បើមានវត្តមានសន្តតិជនជំនួស គឺច្បាប់មិនមានការទទួលស្គាល់ឡើយ ព្រោះប្រសិនបើគ្មានបុព្វញាតិដែលជាម្តាយឪពុក ឬជីដូនជីតាទេ នោះចំណែកមត៌កនឹងត្រូវធ្លាក់ទៅលើកូនរបស់បុព្វញាតិដែលជាម្តាយឪពុក ឬជីដូនជីតា។ ចំណែកមត៌កនឹងធ្លាក់ទៅលើកូនរបស់បុព្វញាតិរបស់មតកជន ឬញាតិថ្នាក់ទី២ របស់មតកជន (បងប្អូនបង្កើតរបស់មតកជន) ដែលច្បាប់បានទទួលស្គាល់ជាស្រេចថាបងប្អូនបង្កើតជា សន្តតិជនលំដាប់ទី៣។

កថាភាគទី៣. សន្តតិជនលំដាប់ទី៣

ជាគោលការណ៍ ច្បាប់បានប្បញ្ញត្តិកំណត់យកបច្ឆាញាតិផ្ទាល់ (កូនរបស់មតកជន) ជាសន្តតិជនលំដាប់ទី១ ប្រសិនបើគ្មានសន្តតិជនលំដាប់ទី១ នោះបុព្វញាតិផ្ទាល់នឹងក្លាយជាសន្តតិជនលំដាប់ទី២ ប៉ុន្តែបើសន្តតិជនពុំមានបច្ឆាញាតិ និងបុព្វញាតិផ្ទាល់ទៀតនោះ គឺច្បាប់បានប្បញ្ញត្តិកំណត់យកបងប្អូនបង្កើតរបស់មតកជនជាសន្តតិជនលំដាប់ទី៣។

សន្តតិជនលំដាប់ទី៣ សំដៅទៅដល់បងប្អូនបង្កើតរបស់មតកជន។ ទោះបីជាបងប្អូនបង្កើតរបស់មតកជនមានចំនួនប៉ុន្មាននាក់ក៏ដោយ ក៏ម្នាក់ៗត្រូវទទួលបានចំណែកមត៌កស្មើៗគ្នាជានិច្ច។ ប៉ុន្តែ ចំពោះចំណែកនៃមត៌ករបស់បងប្អូនបង្កើតដែលមានម្តាយ ឬឪពុកតែម្ខាងដូចគ្នាទៅនឹងមតកជនអាចទទួលបានតែ ១ភាគ២ នៃចំណែកមត៌ករបស់បងប្អូនដែលមានម្តាយនិងឪពុកទាំងសងខាងដូចគ្នា[48]។

ឧទាហរណ៍៖ លោក **ជីវ័ន្ត** ជាមតកជនបានទទួលមរណភាពដោយពុំមានបុត្រ ហើយក៏ពុំមានម្តាយឪពុកផងដែរ ដោយម្តាយឪពុករបស់លោកបានទទួលមរណភាពដូចគ្នា។ ក៏ប៉ុន្តែលោក **ជីវ័ន្ត** មានបងប្អូនបង្កើតចំនួន០២នាក់គឺ លោក A និងលោក B។ ក្នុងនោះដែរ ឪពុករបស់លោក **ជីវ័ន្ត** ពេលនៅរស់គាត់មានកូនប្រុសម្នាក់ទៀតឈ្មោះ C ដែលមានម្តាយខុសគ្នាពីលោក **ជីវ័ន្ត** ។ ដូចនេះសន្តតិជនរបស់លោក **ជីវ័ន្ត** មានដូចជា A B និង C។ ចំណែកការបែងចែកមត៌កវិញលោក C បានទទួលស្មើនឹងពាក់កណ្តាលនៃចំណែកមត៌ករបស់លោក A និងលោក B ដែលជាបងប្អូនបង្កើតដែលមានម្តាយឪពុករួមគ្នា។

បន្ទាប់ពីបានសិក្សាសន្តតិជនទាំង៣ លំដាប់រួចមក យើងឃើញថាពុំទាន់មានលេចឡើងនូវសន្តតិកម្មរបស់សហព័ទ្ធនៅឡើយទេ តើបុគ្គលដែលជាសហព័ទ្ធ មិនមានសិទ្ធិទទួលសន្តតិកម្ម ឬក៏យ៉ាងណា?

កថាភាគទី៤. សន្តតិជនជានិច្ច

ក្រៅពីសន្តតិជនទាំងបីលំដាប់នោះហើយ សហព័ទ្ធក៏ជាសន្តតិជនម្នាក់ផងដែរ ប៉ុន្តែជាសន្តតិជនជានិច្ចដោយយោងតាមក្រមរដ្ឋប្បវេណីនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជាឆ្នាំ២០០៧ មាត្រា១១៦១ បានប្បញ្ញត្តិថា សហព័ទ្ធ

[48] មាត្រា១១៦០ កថាខណ្ឌទី២, វាក្យខណ្ឌ២ ក្រមរដ្ឋប្បវេណីនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា ចុះថ្ងៃទី០៨ ខែធ្នូ ឆ្នាំ២០០៧

របស់មតកជនគឺត្រូវក្លាយជាសន្តតិជនជានិច្ច[49] ទោះបីជាមាន ឬ គ្មានសន្តតិជនផ្សេងទៀតក៏ដោយ។ មានន័យថា ច្បាប់បានអនុញ្ញាតឱ្យសហព័ទ្ធក្លាយជាសន្តតិជន និងត្រូវទទួលបានចំណែកមត៌ករបស់មតកជន។ សហព័ទ្ធបានទទួលសិទ្ធិជាសន្តតិជនដោយសារចំណងអាពាហ៍ពិពាហ៍បង្កើតបានជាចំណងគតិយុត្តជាមួយគ្នា។ សន្តតិជនជានិច្ច ឬសន្តតិជនអចិន្ត្រៃយ៍ គឺជាសហព័ទ្ធរបស់មតកជន ហើយសន្តតិកម្មរបស់សហព័ទ្ធ ជាសិទ្ធិដែលសហព័ទ្ធត្រូវទទួលបាននូវចំណែកមត៌កពីសហព័ទ្ធម្ខាងទៀតរបស់ខ្លួនដែលបានស្លាប់។

ជាគោលការណ៍ សហព័ទ្ធដែលក្លាយជាសន្តតិជនត្រូវមានលំដាប់ស្មើគ្នាជាមួយនឹងសន្តតិជនដែលជាញាតិលោហិតនោះ ដោយមិនគិតអំពីជាបច្ឆាញាតិផ្ទាល់ ឬបុព្វញាតិផ្ទាល់ ឬបងប្អូនបង្កើតរបស់មតកជននោះឡើយ។ ក្នុងចំណោមលំដាប់ទាំងបីក្នុងរបបសន្តតិកម្ម ទោះបីក្នុងលំដាប់ណាមួយក៏ដោយក៏មានចំណែករបស់សហព័ទ្ធនៅក្នុងនោះដែរ។ ក្នុងករណី ដែលសហព័ទ្ធរបស់មតកជនត្រូវក្លាយជាសន្តតិជន ហើយមានបុគ្គលផ្សេងទៀតក្រៅពីសហព័ទ្ធក្លាយជាសន្តតិជនដែរនោះ សហព័ទ្ធត្រូវមានលំដាប់ស្មើគ្នានឹងបុគ្គលនោះ[50]។ ចំពោះការបែងចែកចំណែកមត៌ករបស់សន្តតិជននឹងត្រូវបានបែងចែកតាមការកំណត់ដូចខាងក្រោម ៖

- បើសហព័ទ្ធ និងបច្ឆាញាតិផ្ទាល់របស់មតកជននោះជាសន្តតិជន សហព័ទ្ធ និងកូននីមួយៗនឹងត្រូវទទួលចំណែកម៌តកស្មើគ្នា។
- បើសហព័ទ្ធ និងម្តាយឪពុករបស់មតកជនជាសន្តតិជន នោះចំណែកមត៌ករបស់សហព័ទ្ធត្រូវជា១/៣ (មួយភាគបី) ឯចំណែកមត៌កម្តាយឪពុកត្រូវជា២/៣ (ពីរភាគបី)។ ប៉ុន្តែ ប្រសិនបើ ម្តាយ ឬឪពុករបស់មតកជនតែម្នាក់នៅរស់ម្តាយឪពុកនោះ និងសហព័ទ្ធត្រូវបានចំណែកមត៌កស្មើគ្នា។
- បើសហព័ទ្ធ និងបុព្វញាតិផ្ទាល់ក្រៅពីម្តាយឪពុករបស់មតកជន ឬបងប្អូនបង្កើតរបស់មតកជន ឬអ្នកទទួលសន្តតិកម្មជំនួសបុគ្គលទាំងនោះជាសន្តតិជន ចំណែកមត៌ករបស់សហព័ទ្ធត្រូវជា១/២ (មួយភាគពីរ) ឯចំណែកមត៌ករបស់បុព្វញាតិផ្ទាល់ ក្រៅពីម្តាយឪពុករបស់មតកជន ឬ បងប្អូនបង្កើតរបស់មតកជន ឬអ្នកទទួលសន្តតិកម្មជំនួសនោះត្រូវជា១/២ (មួយភាគពីរ)[51]។

ប៉ុន្តែ ក្នុងករណីដែលជននោះជាអភ័ព្វបុគ្គល ឬជាបុគ្គលដែលត្រូវផ្តាច់ពីសន្តតិកម្ម ជននោះមិនអាចទទួលសន្តតិកម្មបានឡើយទោះបីជាសហព័ទ្ធរបស់មតកជនក៏ដោយ។

[49] មាត្រា១១៦១ កថាខណ្ឌទី១ ក្រមរដ្ឋប្បវេណីនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា ចុះថ្ងៃទី០៨ ខែធ្នូ ឆ្នាំ២០០៧

[50] មាត្រា១១៦១ កថាខណ្ឌទី២ ក្រមរដ្ឋប្បវេណីនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា ចុះថ្ងៃទី០៨ ខែធ្នូ ឆ្នាំ២០០៧

[51] មាត្រា១១៦២ ក្រមរដ្ឋប្បវេណីនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា ចុះថ្ងៃទី០៨ ខែធ្នូ ឆ្នាំ២០០៧

ក្នុងករណីសហព័ទ្ធដែលបានបាត់ខ្លួនមុនពេលដែលមានសន្តតិកម្មបានកើតឡើងដោយពុំមាននរណាម្នាក់ដឹងអំពីការបាត់ខ្លួននោះថាស្លាប់ ឬក៏រស់នៅទីកន្លែងណា ជនដែលមានប្រយោជន៍ពាក់ព័ន្ធជាមួយនឹងជនដែលបានបាត់ខ្លួននោះអាចធ្វើបណ្តឹងទៅតុលាការខាងលំនៅឋានរបស់ជនបាត់ខ្លួននោះបាន។

ដើម្បីធ្វើការសន្មតអំពីការបាត់ខ្លួន សាលក្រមដែលបានប្រកាសអំពីការបាត់ខ្លួននោះត្រូវបានចាត់ទុកថាជាសំបុត្រមរណភាព។ ប្រសិនបើ ជនបាត់ខ្លួននោះត្រលប់មកវិញនោះ ជនដែលមានប្រយោជន៍ពាក់ព័ន្ធអាចសុំប្តឹងទៅតុលាការសុំមោឃភាពសាលក្រមអំពីការប្រកាសអំពីការបាត់ខ្លួននោះបាន ដូចនេះ ទ្រព្យសម្បត្តិរបស់មតកជនត្រូវផ្ទេរទៅឱ្យសហព័ទ្ធដែលបានរកឃើញវិញនោះនៅក្នុងករណីដែលទ្រព្យនោះគង់នៅ។ ក៏ប៉ុន្តែប្រសិនបើ ទ្រព្យនោះបានផ្ទេរទៅឱ្យតតិយជនរួចរាល់ហើយនោះ គឺមិនអាចប្រគល់ទៅឱ្យសហព័ទ្ធវិញបានទេព្រោះថាបុគ្គលនោះមិនមានសិទ្ធិទៀតឡើយ។

កថាភាគទី៥. សន្តតិជនជំនួស

សន្តតិជនជំនួស អាចកើតមានឡើងក្នុងករណី ២ (ពីរ) គឺសន្តតិជនជាអភ័ព្វបុគ្គល ឬជាជនដែលផ្តាច់ចេញពីមត៌ក និងករណីដែលសន្តតិជនទទួលមរណភាពមុន ឬស្របគ្នាជាមួយមតកជន។ មានន័យថា បុគ្គលដែលមានសិទ្ធិក្លាយជាសន្តតិជនស្របច្បាប់រួចហើយ ប៉ុន្តែបែរជាបានបាត់បង់ជីវិតដោយប្រការណាមួយវិញនោះ ប្រសិនបើបុគ្គលនោះមានកូនដែលមានជីវិតរស់នៅ កូននោះនឹងត្រូវបន្តជាសន្តតិជនជំនួសបាន។ ក្នុងករណីបុគ្គលរកឃើញហើយ ប៉ុន្តែមិនមានសិទ្ធិជាសន្តតិជន (បុគ្គលនោះបានថ្លោះសិទ្ធិហើយក្លាយជាអភ័ព្វបុគ្គល ឬដោយសារការផ្តាច់ចេញពីមត៌ក) នោះកូនរបស់បុគ្គលនោះនឹងក្លាយទៅជាសន្តតិជនជំនួស គឺមានន័យថាទោះបីជាសន្តតិជនដែលបានបាត់បង់សិទ្ធិនិងកាតព្វកិច្ចដោយសារការថ្លោះសិទ្ធិក៏ដោយ ក៏ច្បាប់នៅតែអនុញ្ញាតឱ្យកូនរបស់បុគ្គលនោះមានសិទ្ធិបន្តក្លាយជាសន្តតិជនជំនួសបានផងដែរ។ ហេតុនេះ មត៌កត្រូវតែមានអ្នកមកទទួលជំនួសបុគ្គលជាសន្តតិជនដែលបានទទួលមរណភាព ឬជាបុគ្គលដែលជាអភ័ព្វបុគ្គល ឬបុគ្គលដែលផ្តាច់ចេញពីមត៌ក។

ក្នុងករណីដែលសន្តតិជនជាអភ័ព្វបុគ្គល ឬជនដែលបានផ្តាច់ចេញពីចំណែកមត៌ក ឬបុគ្គលដែលទទួលមរណភាពនៅមុនពេលចាប់ផ្តើមសន្តតិកម្ម ក្រមរដ្ឋប្បវេណីនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជាឆ្នាំ២០០៧ បានបង្កើតឱ្យមាននូវសន្តតិជនជំនួស គឺដើម្បីទទួលបាននូវចំណែកនៃមត៌កជំនួសពីបុគ្គលដែលជាអភ័ព្វបុគ្គល ឬបុគ្គលដែលបានផ្តាច់ចេញពីចំណែកមត៌ក ឬបុគ្គលដែលបានទទួលមរណភាពមុនពេលចាប់ផ្តើមសន្តតិកម្ម។ សន្តតិជនជំនួស គឺជាបច្ឆាញាតិនៃជនដែលមិនមានលក្ខណៈសម្បត្តិអាចក្លាយជាសន្តតិជនបាន ពោលគឺសន្តតិជនជំនួសអាចជាកូន ឬចៅនៃអភ័ព្វបុគ្គល ឬជនដែលត្រូវបានផ្តាច់ពីមត៌ក។ ចំពោះបុគ្គលដែលមិនមែនជាបច្ឆាញាតិផ្ទាល់របស់មតកជនមិនត្រូវយកមកអនុវត្តបានឡើយ។

ប្រសិនបើ កូនរបស់មតកជនទទួលមរណភាពនៅមុន ឬស្របពេលចាប់ផ្ដើមសន្តតិកម្ម ឬបានបាត់បង់សិទ្ធិក្លាយជាសន្តតិជន នោះកូនរបស់បុគ្គលនោះត្រូវក្លាយជាសន្តតិជនជំនួស[52] ហើយជននោះត្រូវតែជាបច្ឆាញាតិផ្ទាល់របស់មតកជន។ សន្តតិជនជំនួស គឺទទួលបានចំណែកស្មើគ្នានៃចំណែកមត៌កដែលសន្តតិជនទទួលបាន ដោយមិនថាសន្តតិជនជំនួសនោះជាកូនបង្កើត ឬកូនសុំទេ។ ក្នុងករណីកូនរបស់មតកជនជាកូនសុំតាមរបបសុំកូនធម្មតា នោះមានករណី ២ គឺ៖

- **ទីមួយ៖** កូនដែលសុំមានកូនមុនពេលបង្កើតរបបសុំកូន និង
- **ទីពីរ៖** កូនដែលសុំមានកូនក្រោយពេលបង្កើតរបបសុំកូន។

ក្នុងករណីទីមួយ កូនរបស់កូនសុំនៃមតកជនដែលមានមុនពេលការសុំកូននេះកើតឡើង កូននោះមិនអាចក្លាយជាសន្តតិជនជំនួសបានទេ ចំណែកឯកូនរបស់កូនសុំនៃមតកជនដែលមានកំណើតបន្ទាប់ពីមានការបង្កើតការសុំកូន កូនរបស់កូនសុំនោះអាចក្លាយជាសន្តតិជនជំនួសបាន។ សន្តតិកម្មជំនួស អាចធ្វើជាបន្តបន្ទាប់បានសម្រាប់បច្ឆាញាតិផ្ទាល់របស់មតកជន ប្រសិនបើមានហេតុដូចមានកំណត់ខាងលើ ដូចជាករណីចៅរបស់មតកជនបានទទួលមរណភាព នោះកូនរបស់ចៅ (ចៅទួតរបស់មតកជន) នឹងក្លាយជាសន្តតិជនជំនួស។ សន្តតិកម្មជំនួស អាចអនុវត្តចំពោះសន្តតិជនលំដាប់ទី៣បាន ប៉ុន្តែច្បាប់ទទួលស្គាល់តែមួយតំណប៉ុណ្ណោះ ហើយការអនុវត្តមិនអាចអនុវត្តជាបន្តបន្ទាប់បាននោះទេ។

បន្ទាប់ពីបានសិក្សាទៅលើសញ្ញាណទូទៅនៃសន្តតិកម្មតាមច្បាប់រួចមក យើងនឹងធ្វើការសិក្សាបន្តទៀតអំពី ការបែងចែកមត៌កតាមច្បាប់នៅជំពូកទី២។

[52] មាត្រា១១៥៧ ក្រមរដ្ឋប្បវេណីនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា ចុះថ្ងៃទី០៨ ខែធ្នូ ឆ្នាំ២០០៧

ជំពូកទី២
ការបែងចែកមត៌កតាមច្បាប់

បន្ទាប់ពីបានសិក្សាជំពូកទី១ រួចមកទាក់ទងនឹងសញ្ញាណទូទៅនៃសន្តតិកម្មតាមច្បាប់ នៅក្នុងជំពូកទី២នេះ យើងនឹងសិក្សាអំពី **ការបែងចែកមត៌កតាមច្បាប់**។ ការបែងចែកមត៌កនេះអាចធ្វើឡើងតាមរយៈការព្រមព្រៀងគ្នាពីសំណាក់សហសន្តតិជនទាំងអស់ ប៉ុន្តែប្រសិនបើការព្រមព្រៀងនោះពុំអាចធ្វើទៅបានទេ នោះការបែងចែកនឹងត្រូវធ្វើឡើងដោយតុលាការ ហើយមួយវិញទៀត ការបែងចែកនេះជាចំណុចក្នុងការកំណត់ចំណែករបស់សន្តតិជននីមួយៗដែលទទួលស្គាល់ដោយច្បាប់។

នៅក្នុងជំពូកទី២នេះផងដែរ យើងបានធ្វើការបែងចែកជា០២ផ្នែកធំៗគឺ៖ ផ្នែកទី១ របៀបនៃការបែងចែកមត៌ក និង ផ្នែកទី២ ការយល់ព្រមនិងការបោះបង់សន្តតិកម្ម។

ផ្នែកទី១. របៀបនៃការបែងចែកមត៌ក

ការបែងចែកមត៌ក អាចធ្វើឡើងតាមរយៈការពិភាក្សា ឬ ប្រសិនបើការពិភាក្សាមិនអាចធ្វើទៅបាន គឺការបែងចែកអាចធ្វើឡើងតាមរយៈតុលាការ ដោយការបែងចែកមត៌កនាំឱ្យមានអានុភាពមួយជាក់លាក់តាមការកំណត់របស់ច្បាប់ និងមានស្ថានភាពមួយចំនួនបន្ថែមទៀតដូចជា ករណីពិសេសការទទួលស្គាល់សន្តតិជនក្រោយការបែងចែកមត៌កជាអាទិ៍។ ដើម្បីយល់ច្បាស់ពីរបៀបនៃការបែងចែកមត៌ក យើងនឹងធ្វើការបកស្រាយដូចតទៅនេះ៖

កថាភាគទី១. ការពិភាក្សាបែងចែកមត៌ក

ការបែងចែកមត៌កត្រូវធ្វើឡើងតាមរយៈការពិភាក្សាគ្នារវាងសហសន្តតិជន ដោយសហសន្តតិជននោះអាចពិភាក្សាគ្នាបែងចែកមត៌កនៅពេលណាក៏បានបើអំឡុងពេល ១(មួយ)ខែបានកន្លងផុតទៅ ក្រោយពីការចាប់ផ្តើមសន្តតិកម្ម[53]។ មានន័យថា ការពិភាក្សាបែងចែកមត៌ក (សន្តតិកម្ម) អាចធ្វើបានបន្ទាប់ពីមតកជនទទួលមរណភាពរយៈពេល ១(មួយ)ខែ។ សហសន្តតិជននោះ មានកាតព្វកិច្ចក្នុងការចូលរួមពិភាក្សាបែងចែកមត៌កទោះបីជា សន្តតិជននោះបានទទួលផលប្រយោជន៍ពិសេសច្រើន ក៏សន្តតិជននោះចាំបាច់ត្រូវចូលរួមផងដែរដើម្បីបញ្ជាក់អំពីការទទួលបាននូវប្រទានកម្មនោះដែរ។

ការផ្លាស់ប្តូរឈ្មោះម្ចាស់សិទ្ធិលើមត៌កដោយសារលទ្ធផលនៃការបែងចែកមិនអាចធ្វើបានឡើយ បើអំឡុងពេលច្បាប់បានកំណត់មិនទាន់បានកន្លងហួស (អំឡុងពេល ៣(បី) ខែ នៃការបង្ហាញឆន្ទៈបោះបង់ ឬទទួលយកសន្តតិកម្ម) លើកលែងតែមានភាពចាំបាច់ដើម្បីសងនូវកាតព្វកិច្ចមតកជន ឬ មតកជនអាចបង្ហាញឆន្ទៈនៅក្នុងមតកសាសន៍អំពីអំឡុងពេលនៃការបែងចែកជាអាទិ៍។ បន្ថែមពីលើនេះ ការបែងចែកមត៌កត្រូវធ្វើ

[53] មាត្រា១២៦៦ កថាខណ្ឌទី១,វាក្យខណ្ឌ១ ក្រមរដ្ឋប្បវេណីនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា ចុះថ្ងៃទី០៨ ខែធ្នូ ឆ្នាំ២០០៧

ឡើងតាមទម្រង់ចាំបាច់នៃការផ្ទេរសិទ្ធិនីមួយៗ ដូចជាលិខិតលាយលក្ខណ៍អក្សរ (ដីឡូ) ក្នុងករណីចំណែកកម្មសិទ្ធិអវិភាគត្រូវបានផ្ទេរ ប៉ុន្តែត្រូវបានមតកជនដាក់ជាកម្មសិទ្ធិរបស់សន្តតិជនជាក់លាក់ណាមួយ ហើយដើម្បីចុះបញ្ជីអំពីការផ្ទេរនេះត្រូវធ្វើលិខិតយថាភូត។

១.មូលដ្ឋាននៃការបែងចែក

ដើម្បីអាចធ្វើការបែងចែកមត៌កបានត្រឹមត្រូវ និងស្របច្បាប់ជាគោលការណ៍ត្រូវមានវត្តមាននៃមូលដ្ឋានក្នុងការបែងចែក ក្នុងករណីពុំបានកំណត់វិធីនៅក្នុងការបែងចែកនៅក្នុងមតកសាសន៍នោះទេ ការបែងចែកមត៌កត្រូវធ្វើឡើងដោយពិចារណាទៅលើប្រភេទ និង លក្ខណៈនៃវត្ថុ ឬសិទ្ធិដែលមាននៅក្នុងមត៌ក អាយុ មុខរបរ ស្ថានភាពផ្លូវកាយ និងផ្លូវចិត្ត ស្ថានភាពជីវភាពរបស់សហសន្តតិជននីមួយៗ និងស្ថានភាពផ្សេងៗទៀត[54]។ ដោយមិនផ្ទុយនឹងសណ្តាប់ធ្នាប់សាធារណៈ និងទំនៀមទំលាប់ល្អ។ ចំណែកក្នុងករណីការបែងចែកដែលបណ្តាលឱ្យមានការខូចខាតធ្ងន់ធ្ងរដល់តម្លៃ បើយល់ថាសមរម្យសហសន្តតិជន អាចឱ្យសហសន្តតិជនណាម្នាក់ធ្វើលទ្ធកម្មទ្រព្យសម្បត្តិនោះបានដោយដាក់លក្ខខណ្ឌឱ្យបង់ប្រាក់សម្រួលចំពោះសហសន្តតិជនផ្សេងទៀតតាមការពិភាក្សា[55] ដូចជា ការបែងចែកវត្ថុដែលជាកម្មសិទ្ធិអវិភាគ ដំណោះស្រាយគឺប្រាក់សំណង។

មួយវិញទៀត ប្រសិនបើសហសន្តតិជនព្រមព្រៀងដោយស្ម័គ្រចិត្ត ទោះបីជាមត៌កណាមួយអាចបែងចែកបានក៏ដោយ អាចពិភាក្សាដោយឱ្យជនណាម្នាក់ទទួលមត៌កនោះតែឯងហើយជននោះបង់ប្រាក់សម្រួលទៅឱ្យសហសន្តតិជនផ្សេងទៀតបាន[56]។

២.សិទ្ធិអាទិភាពចំពោះសហព័ទ្ធ

ក្នុងករណីដែលសហព័ទ្ធក្លាយជាសន្តតិជន បើមានទ្រព្យសម្បត្តិដែលទទួលបានជាកម្មសិទ្ធិអវិភាគជាមួយនឹងមតកជន ក្នុងពេលមានចំណងអាពាហ៍ពិពាហ៍ នៅក្នុងការបែងចែកមត៌កសហព័ទ្ធនេះមានអាទិភាពជាងសហសន្តតិជនផ្សេងទៀតក្នុងការទទួលយកចំណែកកម្មសិទ្ធិអវិភាគដែលទាក់ទងទៅនឹងទ្រព្យសម្បត្តិនោះរហូតដល់គ្រប់ចំនួននៃចំណែកមត៌កនោះ[57]។ មានន័យថា ទ្រព្យសម្បត្តិដែលប្តីប្រពន្ធទាំងសងខាង ឬម្ខាងបានធ្វើលទ្ធកម្មពេលមានចំណងអាពាហ៍ពិពាហ៍ ជាគោលការណ៍ ជាទ្រព្យសម្បត្តិរួម។ ដូចនេះ បើប្តី ឬប្រពន្ធណាម្នាក់ទទួលមរណភាព ពាក់កណ្តាលនៃទ្រព្យសម្បត្តិនោះជារបស់សហព័ទ្ធដែលនៅរស់ ហើយពាក់កណ្តាលទៀតជាមត៌ក។ ក៏ប៉ុន្តែ ទ្រព្យសម្បត្តិប្រភេទនេះក្នុងករណីជាច្រើន សហព័ទ្ធដែលនៅរស់តែងតែមានបំណងចង់

[54] មាត្រា១២៦៧ កថាខណ្ឌទី១ ក្រមរដ្ឋប្បវេណីនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា ចុះថ្ងៃទី០៨ ខែធ្នូ ឆ្នាំ២០០៧

[55] មាត្រា១២៦៧ កថាខណ្ឌទី២ ក្រមរដ្ឋប្បវេណីនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា ចុះថ្ងៃទី០៨ ខែធ្នូ ឆ្នាំ២០០៧

[56] សេចក្តីកំណត់ចំពោះមាត្រានីមួយៗនៃក្រមរដ្ឋប្បវេណី ភាគ៦ គន្ថីទី៨-គន្ថីទី៩ មាត្រា១២៦៧ កថាខណ្ឌទី២

[57] មាត្រា១២៦៨ ក្រមរដ្ឋប្បវេណីនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា ចុះថ្ងៃទី០៨ ខែធ្នូ ឆ្នាំ២០០៧

ទទួលតែម្នាក់ឯង ដើម្បីជាអនុស្សាវរីយ៍រវាងសហព័ទ្ធដែលនៅរស់នឹងមតកជន ហើយប្រសិនបើទទួលបានកម្មសិទ្ធិឯកឯង ទំនាក់ទំនងផ្លូវច្បាប់ពេលក្រោយក៏មិនសូវមានបញ្ហាដែរ។

ដូច្នេះ ហើយបានជាក្នុងការបែងចែកមត៌ក (មាត្រា១២៦៨) ទទួលស្គាល់ឱ្យសហព័ទ្ធមានអាទិភាពជាងសហសន្តតិជនផ្សេងទៀត ក្នុងការទទួលបានចំណែកកម្មសិទ្ធិអវិភាគរបស់មតកជនចំពោះទ្រព្យសម្បត្តិរួម រហូតដល់បានទទួលគ្រប់ចំនួននូវចំណែករបស់ខ្លួន[58]។

៣.សំណងភាតព្វកិច្ចនៃមតកជន

លើសពីនេះទៀត បើមតកជនមានកាតព្វកិច្ច សហសន្តតិជនត្រូវបែងចែកមត៌កដោយពិចារណាពីការណ៍ថា ខ្លួនត្រូវសងកាតព្វកិច្ចនោះ និងមិនអាចប្តូរភាគបន្ទុកនៃកាតព្វកិច្ចនោះដោយគ្មានការយល់ព្រមពីសំណាក់ម្ចាស់បំណុលឡើយ[59]។ នោះមានន័យថា កាតព្វកិច្ចរបស់មតកជនដែលសន្តតិជនទទួលបានដោយសន្តតិកម្ម ត្រូវបែងចែកដោយស្វ័យប្រវត្តិទៅតាមសមាមាត្រចំណែកនៃសិទ្ធិសន្តតិជនម្នាក់ៗ នៅពេលចាប់ផ្តើមសន្តតិកម្មហើយមិនអាចប្តូរនូវសមាមាត្រនៃបន្ទុកនេះបានទេ ទោះបីជាមានការព្រមព្រៀងពីសហសន្តតិជនក៏ដោយ ពីព្រោះថាប្រសិនបើមតកជនបានធ្វើសកម្មភាពអាជីវកម្មណាមួយនៅពេលមានជីវិត ហើយមានទាំងទ្រព្យសកម្មផង និងមានទាំងទ្រព្យអកម្មផងដើម្បីធ្វើការព្រមព្រៀងឱ្យសហសន្តតិជនណាម្នាក់ ឬច្រើននាក់ទទួលកាតព្វកិច្ចពាក់ព័ន្ធនឹងអាជីវកម្មនោះ ជំនួសឱ្យការទទួលបន្តអាជីវកម្ម លុះត្រាតែមានការយល់ព្រមពីម្ចាស់បំណុលជាមុនសិន ដោយហេតុថា តើសន្តតិជនមានសមត្ថភាព និងទេពកោសល្យក្នុងការទទួលបន្តអាជីវកម្មនោះបានដែរឬទេ ហើយជននោះទទួលបានទ្រព្យសកម្មប៉ុន្មានពីមតកជនជាអាទិ៍ ឬ អាចជ្រើសរើសការបែងចែកសិទ្ធិលើបំណុលរបស់ខ្លួននេះទៅឱ្យសន្តតិជនម្នាក់ៗទទួលខុសត្រូវបានដែរ[60]។

កថាភាគទី២. ការបែងចែកដោយតុលាការ

ចំពោះសន្តតិជនណាមិនបានយល់ព្រមក្នុងការបែងចែកមត៌កតាមការពិភាក្សានោះទេ សន្តតិជននោះអាចដាក់ពាក្យសុំទៅតុលាការឱ្យធ្វើការបែងចែកបាន ជាគោលការណ៍តុលាការធ្វើការបែងចែកមត៌កជំនួសឱ្យសន្តតិជននៅក្នុងករណីដែលការពិភាក្សារបស់សហសន្តតិជន នៅក្នុងការបែងចែកមត៌កពុំបានសម្រេច ឬសហសន្តតិជនពុំអាចពិភាក្សាបាន។ តាមរយៈការដាក់ពាក្យសុំទៅតុលាការឱ្យធ្វើការបែងចែកមត៌ក តុលាការធ្វើការបែងចែកដោយពិចារណាទៅលើលក្ខខណ្ឌមួយចំនួនដូចជា មូលដ្ឋាននៃការបែងចែក សំណងនៃកាតព្វកិច្ចរបស់មតកជន ទម្លាប់នៅក្នុងតំបន់ និងមតិលើសពីពាក់កណ្តាលរបស់សន្តតិជន[61]។ ក៏ប៉ុន្តែ ទោះបីជាមានមតិភាគ

[58] សេចក្តីកំណត់ចំពោះមាត្រានីមួយៗនៃក្រមរដ្ឋប្បវេណី ភាគ៦ គន្ថីទី៨-គន្ថីទី៩ មាត្រា១២៦៨

[59] មាត្រា១២៦៩ ក្រមរដ្ឋប្បវេណីនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា ចុះថ្ងៃទី០៨ ខែធ្នូ ឆ្នាំ២០០៧

[60] សេចក្តីកំណត់ចំពោះមាត្រានីមួយៗនៃក្រមរដ្ឋប្បវេណី ភាគ៦ គន្ថីទី៨-គន្ថីទី៩ មាត្រា១២៦៩

[61] មាត្រា១២៧០ ក្រមរដ្ឋប្បវេណីនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា ចុះថ្ងៃទី០៨ ខែធ្នូ ឆ្នាំ២០០៧

ច្រើនរបស់សហសន្តតិជនបានលើកឡើងក៏ដោយ ប្រសិនបើមតិនោះមិនសមរម្យទេ តុលាការអាចច្រានចោលមតិដែលលើកឡើងនោះបាន ហើយទោះបីជាមានមតិភាគតិចក៏ដោយ ប្រសិនបើមតិនោះសមរម្យ តុលាការអាចធ្វើការពិចារណាទៅលើមតិភាគតិចនោះបានដែរ។

១.ការប្តូរជាប្រាក់ដោយការលក់

បន្ទាប់ពីមានការព្រមព្រៀងគ្នាធ្វើឡើងដោយតុលាការនៅក្នុងការសម្របសម្រួលការបែងចែកនៃមត៌កនោះតុលាការត្រូវធ្វើការបែងចែកទៅតាមសមាមាត្រនៃចំនួនសន្តតិជន។ ប៉ុន្តែករណីទ្រព្យដែលជាកម្មវត្ថុនៃមត៌កមិនអាចបែងចែកបានដោយគ្មានការព្រមព្រៀង ឬក្នុងចំណោមសន្តតិជនដែលមានសិទ្ធិទទួលបានមត៌កមិនយល់ព្រម តុលាការអាចលក់ទ្រព្យនោះ ហើយធ្វើការបែងចែងប្រាក់ដែលទទួលបានពីការលក់នោះបាន។ ចំពោះនីតិវិធីនៃការលក់មត៌កនោះមានដូចជា ការបង្គាប់ដោយតុលាការឱ្យសហសន្តតិជនលក់តាមវិធីឡៃឡុង[62]។

លើសពីនេះទៅទៀត ទ្រព្យដែលបានធ្វើលទ្ធកម្មដែលជាសិទ្ធិស្ថិតនៅក្នុងមត៌កនោះ (រាប់បញ្ចូលទាំងផលធម្មជាតិ និងផលស៊ីវិលដែលកើតឡើងពីមត៌ក) ត្រូវក្លាយជាកម្មវត្ថុនៃមត៌កផងដែរ។ នៅក្នុងចំណុចនេះទ្រព្យសម្បត្តិដែលត្រូវបានធ្វើលទ្ធកម្មចែកចេញជា ០៣ គឺៈ

១.ទ្រព្យសម្បត្តិដែលបានធ្វើលទ្ធកម្មដោយផ្អែកលើសិទ្ធិនៅក្នុងមត៌ក គឺសំដៅទៅលើផលធម្មជាតិ ឬផលស៊ីវិល ដូចជាការប្រាក់ ឬ ប្រាក់បញ្ញើជាដើម។

២. ទ្រព្យសម្បត្តិដែលត្រូវបានធ្វើលទ្ធកម្មដោយការសងជំនួសការបាត់បង់ ការខូចខាត ឬ ការបំពានកម្មវត្ថុមត៌ក សំដៅទៅលើសិទ្ធិលើបំណុលដែលអាចទាមទារសំណងនៃការខូចខាត ឬ ប្រាក់សំណងការខូចខាត នៅក្នុងករណីដែលសហសន្តតិជនណាម្នាក់ក្នុងចំណោមសហសន្តតិជនទាំងអស់ ឬ តតិយជនណាមួយបានទទួលបន្ទុកនូវកាតព្វកិច្ចសងសំណងនៃការខូចខាតដោយការធ្វើឱ្យបាត់បង់មត៌កជាដើម។

៣.ទ្រព្យសម្បត្តិដែលត្រូវបានធ្វើលទ្ធកម្មតាមកិច្ចសន្យាដែលយកមត៌កជាកម្មវត្ថុ សំដៅលើប្រាក់ដែលបានមកពីការលក់មត៌ក ដោយសហសន្តតិជនទាំងអស់ ឬដោយតុលាការ។ ប្រាក់ទាំងអស់នេះសុទ្ធតែជាវត្ថុជំនួសមត៌ក ហើយជាភាគនៃមត៌ក ដូច្នេះអាចក្លាយជាកម្មវត្ថុនៃការបែងចែកបាន[63]។

២.អានុភាពនៃការបែងចែក

ការបែងចែកមត៌កមានអានុភាពប្រតិសកម្ម គិតចាប់តាំងពីពេលដែលសន្តតិកម្មបានចាប់ផ្តើម។ ប៉ុន្តែការបែងចែកនេះមិនអាចបំពានសិទ្ធិរបស់តតិយជនដែលបានចុះបញ្ជី ឬ មានលក្ខខណ្ឌតតាំងនោះឡើយ។ ហើយសហសន្តតិជនម្នាក់ៗនឹងបានទទួលយកលិខិតបញ្ជាក់សិទ្ធិដែលទាក់ទងទៅនឹងទ្រព្យសម្បត្តិដែលខ្លួន

[62] សេចក្តីកំណត់ចំពោះមាត្រានីមួយៗនៃក្រមរដ្ឋប្បវេណី ភាគ៦ គន្ថីទី៨-គន្ថីទី៩ មាត្រា១២៧១

[63] សេចក្តីកំណត់ចំពោះមាត្រានីមួយៗនៃក្រមរដ្ឋប្បវេណី ភាគ៦ គន្ថីទី៨-គន្ថីទី៩ មាត្រា១២៧២

បានធ្វើលទ្ធកម្ម[64]។ នៅពេលបានបែងចែកមត៌កប្រសិនបើទទួលស្គាល់នូវអានុភាពប្រតិសកម្មនេះ នោះមានន័យថាសន្តតិជននឹងទទួលមត៌កពីមតកជនផ្ទាល់ គឺមិនមែនទទួលពីសហសន្តតិជនផ្សេងទេ។ម្យ៉ាងវិញទៀត បើធ្វើដូច្នេះនីតិវិធីនៃការចុះបញ្ជីអចលនវត្ថុ ក៏មិនចាំបាច់ឆ្លងកាត់តាមដំណាក់កាលចុះបញ្ជីនូវកម្មសិទ្ធិអវិភាគរបស់សហសន្តតិជនទេ គឺអាចជ្រើសរើសយកនីតិវិធីផ្ទេរកម្មសិទ្ធិផ្ទាល់ពីមកកតជនទៅសន្តតិជនដែលបានលទ្ធកម្មដោយការបែងចែកនេះ។

ករណីដែលអចលវត្ថុស្ថិតក្នុងស្ថានភាពកម្មសិទ្ធិអវិភាគតាមសហសន្តតិកម្ម នោះសហសន្តតិជនអាចប្រើប្រាស់ និងអាស្រ័យផលអចលនវត្ថុទាំងអស់ដែលជាមត៌កនោះបាន ប៉ុន្តែមិនមែនចែកមួយភាគឱ្យសន្តតិជន A ហើយមួយភាគទៀតឱ្យសន្តតិជន B ប្រើប្រាស់ និងអាស្រ័យផលនោះឡើយ ពោលគឺសហសន្តតិជនទាំងអស់ត្រូវគ្រប់គ្រងអចលនវត្ថុទាំងអស់ដែលជាមត៌កនោះក្នុងលក្ខណៈត្រួតគ្នា។ ម៉្យាងទៀត ករណីដែលមត៌កស្ថិតនៅក្នុងកម្មសិទ្ធិអវិភាគ ការបែងចែករវាងសហសន្តតិជន គិតតាមសមាមាត្រនៃចំណែករបស់សហសន្តតិជននោះមុនការបែងចែកមត៌ក ដោយសហសន្តតិជនអាចធ្វើអនុប្បទានចំណែករបស់ខ្លួនទៅឱ្យតតិយជនបាន ឬ ម្ចាស់បំណុលរបស់សន្តតិជនណាម្នាក់អាចរឹបអូសនូវចំណែកមត៌ករបស់សហសន្តតិជននោះបានផងដែរ។ នៅក្នុងករណីនេះ ច្បាប់បានប្បញ្ញត្តិការពារ ប្រសិនបើ ការទទួលស្គាល់អានុភាពប្រតិសកម្មនោះដោយគ្មានលក្ខខណ្ឌទេ វាអាចនឹងធ្វើឱ្យបាត់បង់នូវសុវត្ថិភាពក្នុងកិច្ចការជំនួញ ហេតុនេះបានជាអានុភាពប្រតិសកម្មនៃការបែងចែកមត៌ក មិនត្រូវបានទទួលស្គាល់ចំពោះតតិយជនដែលបានធ្វើនីតិវិធីចុះបញ្ជី ឬ មានលក្ខខណ្ឌតតាំងបានឡើយ។ តាមលទ្ធផលនៃការបែងចែកមត៌កអាចនឹងបាត់បង់អត្ថន័យ តែពេលនោះសហសន្តតិជនដែលបានទទួលឥទ្ធិពលដោយសារតែវត្តមានរបស់តតិយជន អាចទាមទារឱ្យសហសន្តតិជនដែលបានបង្កើតឱ្យមានមូលហេតុនេះទទួលខុសត្រូវបាន ឬ អាចលុបចោលនូវការបែងចែកមត៌កនេះ ដោយយកការភាន់ច្រឡំជាមូលហេតុ ហើយបែងចែកសារជាថ្មីឡើងវិញ[65]។

តាមលទ្ធផលនៃការបែងចែក គឺសហសន្តតិជនដែលបានលទ្ធកម្មនូវសិទ្ធិដែលមានលិខិតប័ណ្ណបញ្ជាក់សិទ្ធិអាចទទួលលិខិត ឬប័ណ្ណបញ្ជាក់សិទ្ធិនោះបាន[66]។ **ឧទាហរណ៍៖** សន្តតិជនដែលបានលទ្ធកម្មនូវសិទ្ធិលើប្រាក់បញ្ញើរបស់មតកជន អាចទទួលយកនូវសៀវភៅគណនីធនាគារពីសន្តតិជនដែលបានរក្សាសៀវភៅគណនីនោះទុកបាន។

[64] មាត្រា១២៧៣ ក្រមរដ្ឋប្បវេណីនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា ចុះថ្ងៃទី០៨ ខែធ្នូ ឆ្នាំ២០០៧

[65] សេចក្តីកំណត់ចំពោះមាត្រានីមួយៗនៃក្រមរដ្ឋប្បវេណី ភាគ៦ គន្ថីទី៨-គន្ថីទី៩ មាត្រា១២៧៣ វាក្យខណ្ឌ២ នៃកថាខណ្ឌទី១

[66] សេចក្តីកំណត់ចំពោះមាត្រានីមួយៗនៃក្រមរដ្ឋប្បវេណី ភាគ៦ គន្ថីទី៨-គន្ថីទី៩ មាត្រា១២៧៣ កថាខណ្ឌទី២

លើសពីនេះ ជនដែលក្លាយជាសន្តតិជនដោយសារជនត្រូវបានទទួលស្គាល់ ក្រោយពេលមតកជនបានទទួលមរណភាពមានបំណងទាមទារឱ្យបែងចែកមត៌ក បើសហសន្តតិជនផ្សេងទៀតបានបែងចែកមត៌ក ឬបានធ្វើការចាត់ចែងផ្សេងទៀតចំពោះមត៌ក ជននោះមានសិទ្ធិទាមទារឱ្យសងដោយតម្លៃតែប៉ុណ្ណោះ[67]។ ផ្ទុយទៅវិញ ក្នុងករណីដែលមតកជនបានទទួលស្គាល់ថាជាកូនពេលនៅរស់ ក៏ប៉ុន្តែដោយសារតែសន្តតិជនផ្សេងទៀតមិនបានដឹង ហើយបានដកជនដែលត្រូវទទួលបានទទួលស្គាល់នោះចេញពីការពិភាក្សាបែងចែកមត៌ក ឬនៅក្នុងករណីដែលការទទួលស្គាល់ក្រោយមរណភាពរបស់មតកជនត្រូវបានធ្វើឡើងមុនការបែងចែកមត៌ក ក៏ប៉ុន្តែសន្តតិជនផ្សេងទៀតមិនបានយកចិត្តទុកដាក់ដោយមិនឱ្យជននោះចូលរួមក្នុងការបែងចែកមត៌ក ពេលនោះការបែងចែកមត៌កមិនបានធ្វើឡើងដោយមានវត្តមានរបស់សន្តតិជនទាំងអស់ទេ ដូច្នេះ ការបែងចែកនោះចាត់ទុកជាមោឃៈ[68]។

កថាភាគទី៣. ការសម្រួលរវាងម្ចាស់បំណុល

ការសម្រួលរវាងម្ចាស់បំណុល ជាការហាមឃាត់សិទ្ធិលើបំណុលដែលម្ចាស់បំណុលមានក្រោយពេលចាប់ផ្តើមសន្តតិកម្ម មានន័យថា ម្ចាស់បំណុលរបស់មតកជនមិនអាចអនុវត្តសិទ្ធិរបស់ខ្លួនចំពោះទ្រព្យសម្បត្តិផ្ទាល់របស់សន្តតិជន ហើយម្ចាស់បំណុលរបស់សន្តតិជននោះក៏មិនអាចអនុវត្តសិទ្ធិរបស់ខ្លួនចំពោះចំណែកនៃមត៌ករបស់សន្តតិជនបានដែរ។

ម្ចាស់បំណុលរបស់មតកជន មានសិទ្ធិអនុវត្តលើមត៌កដែលបម្រុងទុកតែប៉ុណ្ណោះ តាមរយៈការហាមឃាត់មិនឱ្យធ្វើការផ្ទេរកម្មសិទ្ធិពីមតកជនទៅឱ្យសន្តតិជន ហើយនៅក្នុងអំឡុងពេលនោះម្ចាស់បំណុលរបស់មតកជនអាចទាមទារឱ្យជ្រើសតាំងអ្នកគ្រប់គ្រងមត៌កជាបណ្តោះអាសន្ន ប្រសិនបើគ្មានអ្នកប្រតិបត្តិមតកសាសន៍ទេ។ ម្ចាស់បំណុលអាចធ្វើការទាមទារឱ្យរក្សាការពារទ្រព្យសម្បត្តិទាំងអស់នោះ មានន័យថា នៅក្នុងអំឡុងពេលនោះម្ចាស់បំណុលមិនអាចអនុវត្តសិទ្ធិរបស់ខ្លួនចំពោះសន្តតិជនដោយផ្ទាល់បានឡើយ ប៉ុន្តែ អាចរក្សាការពារទ្រព្យទាំងនេះបានដែលជាវិធានសម្របសម្រួលមួយ។

១.ការហាមឃាត់មិនឱ្យផ្លាស់ប្តូរឈ្មោះម្ចាស់សិទ្ធិ

សន្តតិជន និងអ្នកគ្រប់គ្រងមត៌កមិនអាចផ្លាស់ប្តូរឈ្មោះម្ចាស់សិទ្ធិលើមត៌កទៅឱ្យសន្តតិជន ឬអច្ច័យលាភីបានឡើយ ប្រសិនបើរយៈពេលនៃការយល់ព្រម ឬបោះបង់ នៅក្នុងអំឡុងពេល ៣ (បី) ខែ គិតចាប់ពីពេលដែលបានដឹងថាសន្តតិកម្មចំពោះខ្លួនបានចាប់ផ្តើមមិនទាន់កន្លងហួស។ ប៉ុន្តែ ចំពោះករណីចាំបាច់ដើម្បីសងកាតព្វកិច្ចរបស់មតកជន សន្តតិជន និងអ្នកគ្រប់គ្រងមត៌កអាចធ្វើការផ្លាស់ប្តូរឈ្មោះម្ចាស់សិទ្ធិលើមត៌កបាន

[67] មាត្រា១២៧៤ ក្រមរដ្ឋប្បវេណីនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា ចុះថ្ងៃទី០៨ ខែធ្នូ ឆ្នាំ២០០៧

[68] សេចក្តីកំណត់ចំពោះមាត្រានីមួយៗនៃក្រមរដ្ឋប្បវេណី ភាគ៦ គន្លឹទី៨-គន្លឹទី៩ មាត្រា១២៧៤

ដោយធ្វើនីតិវិធីដូចជា ការប្តូរមត៌កជាសាច់ប្រាក់ភ្លាមសម្រាប់សងបំណុលដែលមតកជនមានក្រោយទទួលមរណភាព[69]។

២.ម្ចាស់បំណុលនៃមតកជន

ម្ចាស់បំណុលរបស់មតកជនពុំអាចអនុវត្តសិទ្ធិរបស់ខ្លួនចំពោះទ្រព្យសម្បត្តិផ្ទាល់របស់សន្តតិជនបានឡើយ ប្រសិនបើរយៈពេលនៃការយល់ព្រម ឬបោះបង់នៅក្នុងអំឡុងពេល ៣ (បី) ខែ គិតចាប់ពីពេលដែលបានដឹងថាសន្តតិកម្មចំពោះសន្តតិជនបានចាប់ផ្តើមមិនទាន់បានកន្លងហួស។ មានន័យថា ទោះបីជាម្ចាស់បំណុលមានសិទ្ធិលើបំណុលនៃមត៌ករបស់មតកជនក៏ដោយក៏សិទ្ធិនេះត្រូវបានកម្រិតក្នុងការអនុវត្តដែលមិនអាចបំពានទៅលើទ្រព្យសម្បត្តិដែលជាកម្មសិទ្ធិរបស់សន្តតិជនបានឡើយ[70]។

ក្រៅពីម្ចាស់បំណុលរបស់មតកជន ក៏នៅមានម្ចាស់បំណុលរបស់សន្តតិជនផងដែរ។

៣.ម្ចាស់បំណុលនៃសន្តតិជន

ម្ចាស់បំណុលរបស់សន្តតិជនមិនអាចអនុវត្តសិទ្ធិរបស់ខ្លួនចំពោះមត៌កបានឡើយ ប្រសិនបើ រយៈពេលនៃការយល់ព្រម ឬបោះបង់ នៅក្នុងអំឡុងពេល ៣ (បី) ខែ គិតចាប់ពីពេលដែលបានដឹងថាសន្តតិកម្មចំពោះសន្តតិជនបានចាប់ផ្តើមមិនទាន់កន្លងហួស។ មានន័យថា ក្នុងអំឡុងពេលដែលបានកំណត់ដោយច្បាប់ ម្ចាស់បំណុលរបស់សន្តតិជនដែលមានបំណងចង់អនុវត្តសិទ្ធិរបស់ខ្លួនទៅលើមត៌ករបស់មតកជនក៏សិទ្ធិនោះមិនអាចអនុវត្តបានទេ ទោះបីជាកូនបំណុលរបស់ខ្លួនជាសន្តតិជនក៏ដោយ។ ពីព្រោះថា កូនបំណុលដែលជាសន្តតិជនមិនទាន់បានបង្ហាញឆន្ទៈក្នុងការយល់ព្រម ឬបោះបង់សន្តតិកម្មទាំងស្រុង ឬដោយមានកម្រិត ដែលជាហេតុនាំឱ្យសន្តតិជនមិនទាន់មានសិទ្ធិក្លាយជាកម្មសិទ្ធិករទៅលើមត៌ករបស់មតកជន[71]។

ផ្នែកទី២. ការយល់ព្រមនិងការបោះបង់សន្តតិកម្ម

នៅពេលមតកជនទទួលមរណភាព សន្តតិជនជាអ្នកស្នងនូវសិទ្ធិ និងបំណុលទាំងអស់ដែលជាកម្មសិទ្ធិរបស់មតកជន។ ប៉ុន្តែ ប្រសិនបើមានបំណុលច្រើនលើសលប់នោះ ប្រហែលជាអយុត្តិធម៌ណាស់ក្នុងការបង្ខំឱ្យសន្តតិជនទទួលបន្ទុកបំណុលទាំងនោះ។ ជាធម្មតា សន្តតិជនចង់ទទួលបាននូវសន្តតិកម្ម ប្រសិនបើសិទ្ធិមានច្រើនជាងបំណុល ហើយសន្តតិជនចង់ទទួលសន្តតិកម្មដោយមានកម្រិត ក្នុងករណីដែលមិនច្បាស់ថាបំណុលមានចំនួនប៉ុន្មាន និងចង់បោះបង់សន្តតិកម្មប្រសិនបើបំណុលមានច្រើនជាងសិទ្ធិ[72]។

[69] មាត្រា១២៧៧ ក្រមរដ្ឋប្បវេណីនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា ចុះថ្ងៃទី០៨ ខែធ្នូ ឆ្នាំ២០០៧

[70] មាត្រា១២៧៨ ក្រមរដ្ឋប្បវេណីនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា ចុះថ្ងៃទី០៨ ខែធ្នូ ឆ្នាំ២០០៧

[71] មាត្រា១២៧៩ ក្រមរដ្ឋប្បវេណីនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា ចុះថ្ងៃទី០៨ ខែធ្នូ ឆ្នាំ២០០៧ជា

[72] នីតិរដ្ឋប្បវេណី ស្តីពីសន្តតិកម្ម ដោយ អ៊ាង សំណាង កែសម្រួលលើការបោះពុម្ពលើកទី១ ខែមីនា ឆ្នាំ២០១៧

ដូច្នេះ ក្រមរដ្ឋប្បវេណីនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជាបានផ្តល់ជម្រើសដល់សន្តតិជនដើម្បីធ្វើការយល់ព្រម និងការបោះបង់សន្តតិកម្ម។

កថាភាគទី១. ការយល់ព្រមទទួលសន្តតិកម្ម

ការយល់ព្រមទទួលបន្តនូវសន្តតិកម្ម គឺជាការយល់ព្រមទទួលបន្តនូវសិទ្ធិ និងករណីយកិច្ចបន្តពីមតកជន ក្នុងករណីសន្តតិជនបានយល់ព្រមទាំងស្រុង គឺសន្តតិជនត្រូវទទួលបន្តដោយគ្មានការកម្រិតនូវសិទ្ធិនិងកាតព្វកិច្ចរបស់មតកជននោះ[73]។ ការយល់ព្រមទទួលសន្តតិកម្មនេះបែងចែកជា២ គឺ ការយល់ព្រមទាំងស្រុង និងការយល់ព្រមមានកម្រិត។

១.ការយល់ព្រមទាំងស្រុង

ការយល់ព្រមទាំងស្រុង មានន័យថា សន្តតិជនត្រូវទទួលបន្តដោយគ្មានការកម្រិតនូវសិទ្ធិនិងកាតព្វកិច្ចរបស់មតកជន ដោយតម្រូវឱ្យបង្ហាញឆន្ទៈគឺគ្រប់គ្រាន់ហើយ ពោលគឺ មិនចាំបាច់ដាក់ពាក្យសុំទៅតុលាការនោះទេ។ ចំពោះការយល់ព្រមមានកម្រិត និងការបោះបង់ចោលសន្តតិកម្ម គឺតម្រូវឱ្យមានការដាក់ពាក្យសុំទៅតុលាការ។

ក្នុងករណីដែលសន្តតិជនបានធ្វើសកម្មភាពណាមួយក្នុងចំណោមសកម្មភាពខាងក្រោមនេះ ត្រូវចាត់ទុកថាសន្តតិជនបានយល់ព្រមទាំងស្រុង៖

- សន្តតិជនបានចាត់ចែងមត៌កនោះទាំងអស់ ឬមួយភាគ។ ប៉ុន្តែលើកលែងចំពោះសកម្មភាពរក្សា និងសកម្មភាពត្រឹមតែជាការគ្រប់គ្រង។
- សន្តតិជនមិនបានយល់ព្រមដោយមានកម្រិត ឬបោះបង់នៅក្នុងអំឡុងពេល ៣ខែ គិតចាប់ពីថ្ងៃដែលបានដឹងថាសន្តតិកម្មចំពោះខ្លួនបានចាប់ផ្តើម លើកលែងតែសុំពន្យារពេលទៅតុលាការ។
- ទោះបីជាសន្តតិជនបានយល់ព្រមដោយមានកម្រិត ឬបោះបង់ក៏ដោយ បើក្នុងករណីសន្តតិជនបានលាក់មត៌កទាំងអស់ ឬមួយភាគ ឬបានប្រើប្រាស់មត៌កនោះដើម្បីខ្លួន លើកលែងតែនៅពេលក្រោយដែលជនដែលបានក្លាយជាសន្តតិជនដោយសារការបោះបង់របស់សន្តតិជនលំដាប់មុនបានយល់ព្រម[74]។

មានន័យថា ប្រសិនបើសន្តតិជនមិនបង្កើតអានុភាពនៃការបោះបង់ ឬ ការយល់ព្រមដោយមានកម្រិតទេនោះត្រូវចាត់ទុកថាសន្តតិជននោះបានបង្កើតអានុភាពនៃការយល់ព្រមទាំងស្រុងក្រោយពេលមតកជនទទួលមរណភាពចាប់តាំងពីពេលដែលបានដឹងថាសន្តតិកម្មរបស់ខ្លួនបានចាប់ផ្តើម។ លើសពីនេះទៀត នៅក្នុងអំឡុង

[73] មាត្រា១២៥៤ ក្រមរដ្ឋប្បវេណីនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា ចុះថ្ងៃទី០៨ ខែធ្នូ ឆ្នាំ២០០៧

[74] មាត្រា១២៥៥ ក្រមរដ្ឋប្បវេណីនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា ចុះថ្ងៃទី០៨ ខែធ្នូ ឆ្នាំ២០០៧

ពេល ៣ខែ ប្រសិនបើ សន្តតិជនបានចាត់ចែងភាគណាមួយនៃមត៌កនោះ ត្រូវចាត់ទុកថាបានបង្កើតអានុភាពនៃការយល់ព្រមទាំងស្រុង។ ម្យ៉ាងវិញទៀត ទោះបីជានៅក្រោយពេលសន្តតិជនបង្កើតអានុភាពនៃការបោះបង់សន្តតិកម្មក៏ដោយ បើសន្តតិជន លាក់ ឬ ប្រើប្រាស់មត៌កមួយភាគនោះ ត្រូវចាត់ទុកថាបានបង្កើតអានុភាពនៃការយល់ព្រមទាំងស្រុង។ ប្រសិនបើ សន្តតិជនបានយល់ព្រមទាំងស្រុង សន្តតិជននោះត្រូវទទួលបន្តដោយគ្មានកម្រិតនូវសិទ្ធិ និងកាតព្វកិច្ចរបស់មតកជន។

ដូច្នេះ ប្រសិនបើសន្តតិជនបានបង្កើតអានុភាពលើការយល់ព្រមទាំងស្រុងមិនថាបំណុលមានចំនួនប៉ុន្មាននោះទេ ក៏សន្តតិជនត្រូវទទួលកាតព្វកិច្ចសងបំណុលទាំងអស់នោះដែរ។

២.ការយល់ព្រមមានកម្រិត

ការយល់ព្រមដោយមានកម្រិត គឺជាករណីដែល [75]សន្តតិជនអាចយល់ព្រមដោយបម្រុងទុកនូវសំណងកាតព្វកិច្ច និង អច្ច័យទានរបស់មតកជនបានត្រឹមកម្រិតនៃទ្រព្យសម្បត្តិដែលខ្លួនបានទទួលតាមរយៈសន្តតិកម្មតែប៉ុណ្ណោះ។ គឺមានន័យថា សន្តតិជនក្លាយទៅជាកូនបំណុលដោយទទួលបន្ទុកនូវសន្តតិកម្មនៃកាតព្វកិច្ចទាំងអស់របស់មតកជន ប៉ុន្តែសន្តតិជនអាចកម្រិតការទទួលខុសត្រូវបានត្រឹមកម្រិតនៃមត៌ក លើកលែងតែសន្តតិជនយល់ព្រមសងកាតព្វកិច្ចដោយស្ម័គ្រចិត្ត។ មួយវិញទៀត ក្នុងករណីដែលមានសហសន្តតិជន ការយល់ព្រមដោយមានកម្រិតត្រូវធ្វើឡើងដោយរួមគ្នាទាំងអស់[76]។ ហើយនឹងចាំបាច់ត្រូវមាននីតិវិធីជម្រះបញ្ជី ដើម្បីឱ្យមានសមភាពក្នុងការសងចំពោះម្ចាស់បំណុលរបស់មតកជន។

សហសន្តតិជនត្រូវឯកភាពគ្នាក្នុងការសងនោះ ដោយហេតុថា ប្រសិនបើមានតែសន្តតិជនមួយចំនួនបានយល់ព្រមទាំងស្រុង ហើយបានអះអាងនូវចំណែកមត៌កនោះការជម្រះបញ្ជីនូវមត៌កទាំងអស់អាចធ្វើទៅបានប៉ុន្តែគ្មានដំណើរការល្អនោះទេ។ ប្រសិនបើសន្តតិជនមួយចំនួនបោះបង់សន្តតិកម្មនោះគ្មានបញ្ហានោះទេ ព្រោះជនដែលបានបោះបង់សន្តតិកម្មត្រូវចាត់ទុកថាមិនមែនជាសន្តតិជនតាំងពីដំបូង ហេតុដូចនេះសន្តតិជនដែលនៅសល់អាចយល់ព្រមដោយមានកម្រិតរួមគ្នាបាន។ លើកលែងតែ សន្តតិជនមួយចំនួនក្នុងចំណោមសន្តតិជនដែលយល់ព្រមដោយមានកម្រិត ដោយមានហេតុផលដូចមានកំណត់នៅក្នុងមាត្រា១២៥៩ (ការយល់ព្រមដោយមានកម្រិតកើតឡើងមុនការយល់ព្រមតាមច្បាប់) ជាហេតុនាំឱ្យត្រូវទទួលខុសត្រូវដូចគ្នានឹងការយល់ព្រមទាំងស្រុង និងប្រសិនបើមានស្ថានភាពបែបនេះមែន មត៌កទាំងអស់ត្រូវឆ្លងកាត់តាមនីតិវិធីជម្រះបញ្ជី។

ដូច្នេះ សន្តតិជនដែលត្រូវទទួលខុសត្រូវតាមមាត្រា (១២៥៨) មិនអាចអះអាងថាខ្លួនមានចំណែកមត៌កសកម្មខណៈពេលដែលមិនទាន់បញ្ចប់នីតិវិធីនៃការជម្រះបញ្ជីឡើយ។ លើសពីនេះទៅទៀត ដើម្បីធ្វើការយល់

[75] មាត្រា១២៥៦ កថាខណ្ឌទី១ ក្រមរដ្ឋប្បវេណីនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា ចុះថ្ងៃទី០៨ ខែធ្នូ ឆ្នាំ២០០៧

[76] មាត្រា១២៥៦ កថាខណ្ឌទី២ ក្រមរដ្ឋប្បវេណីនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា ចុះថ្ងៃទី០៨ ខែធ្នូ ឆ្នាំ២០០៧

ព្រមដោយមានកម្រិតចំពោះសន្តតិកម្មដែលកើតមានឡើងចំពោះខ្លួន (សន្តតិជន) ត្រូវធ្វើតាមរបៀបដែលមានកំណត់ដូចខាងក្រោម៖

- **វិធីនៃការយល់ព្រមមានកម្រិត**

ដើម្បីធ្វើការយល់ព្រមដោយមានកម្រិតសន្តតិជន [77]ត្រូវដាក់ពាក្យសុំទៅតុលាការក្នុងអំឡុងពេល ៣(បី) ខែគិតចាប់ពីថ្ងៃដែលដឹងថាសន្តតិកម្មចាប់ផ្តើមចំពោះខ្លួន ប៉ុន្តែអំឡុងពេលនេះអាចពន្យារពេលដោយមានការអនុញ្ញាតពីតុលាការតាមរយៈពាក្យសុំរបស់សាមីខ្លួន។ មួយវិញទៀត ក្នុងករណីសហសន្តតិជនទាំងអស់ដាក់ពាក្យសុំទៅតុលាការដើម្បីធ្វើការយល់ព្រមដោយមានកម្រិត ការគណនាអំឡុងពេលត្រូវគិតចាប់ពីថ្ងៃសន្តតិជនបានដឹងអំពីការចាប់ផ្តើមសន្តតិកម្មក្រោយគេ។ នៅពេលដាក់ពាក្យសុំទៅតុលាការ សន្តតិជនត្រូវដាក់បញ្ជីសារពើភ័ណ្ឌនៃមត៌កដោយបញ្ជាក់អំពីមត៌កសកម្ម និងមត៌កអកម្មដែលសន្តតិជនបានទទួល នាពេលចាប់ផ្តើមសន្តតិកម្មក្នុងកម្រិតលទ្ធភាពដែលខ្លួនបានដឹង។ ករណីមិនបានបញ្ជាក់ឱ្យច្បាស់លាស់ដោយចេតនា ត្រូវចាត់ទុកថាសន្តតិជននោះបាន « យល់ព្រមទាំងស្រុង » ។

- **អានុភាពនៃការយល់ព្រមមានកម្រិត**

អានុភាពនៃការយល់ព្រមដោយមានកម្រិត មានខ្លឹមសារថាម្ចាស់បំណុលរបស់មតកជនពុំអាចទាមទារឱ្យសន្តតិជនទទួលខុសត្រូវចំពោះទ្រព្យសម្បត្តិផ្ទាល់ខ្លួនរបស់សន្តតិជននោះបានឡើយ[78]។ ជារួម មត៌កត្រូវបែងចែកឱ្យដាច់ពីទ្រព្យសម្បត្តិផ្ទាល់ខ្លួនរបស់សន្តតិជន។ កាតព្វកិច្ច និងអច្ច័យទាននឹងត្រូវដកចេញពីមត៌កតែប៉ុណ្ណោះក្រោយពីបានសងបំណុលនិងអច្ច័យគ្រប់អស់ហើយ ប្រសិនបើ ទ្រព្យសម្បត្តិមាននៅសល់ សន្តតិជនអាចទទួលបានទ្រព្យសម្បត្តិនោះ។ ផ្ទុយទៅវិញ ប្រសិនបើមិនមានទ្រព្យសម្បត្តិគ្រប់គ្រាន់សម្រាប់សងកាតព្វកិច្ច និងធ្វើអច្ច័យទានទេ ម្ចាស់បំណុលនិងអច្ច័យលាភីមិនអាចទទួលបានការសងពេញលេញមួយបានឡើយ។

ក្រោយពីបានបង្កើតអានុភាពនៃការយល់ព្រមដោយមានកម្រិត ប្រសិនបើក្នុងករណីសន្តតិជនមិនបានសរសេរទ្រព្យសម្បត្តិទាំងអស់ ឬមួយភាគទៅក្នុងបញ្ជីសារពើភ័ណ្ឌដោយទុច្ចរិត ឬក៏បានចាត់ចែងភាគណាមួយនៃទ្រព្យសម្បត្តិ ឬលាក់ ឬប្រើប្រាស់ភាគណាមួយនៃទ្រព្យសម្បត្តិជាលក្ខណៈឯកជន នោះសន្តតិជនរូបនោះនឹងត្រូវចាត់ទុកថា «បានយល់ព្រមទាំងស្រុង»។ ក្នុងករណីនេះ ម្ចាស់បំណុលអាចអនុវត្តសិទ្ធិរបស់ខ្លួនទៅលើសន្តតិជននោះ ចំពោះចំនួនទឹកប្រាក់នៃសិទ្ធិលើបំណុលដែលម្ចាស់បំណុលមានពុំអាចទទួលការសងដោយមត៌កបាននោះទេ។

[77] មាត្រា១២៤៨ កថាខណ្ឌទី១ ក្រមរដ្ឋប្បវេណីនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា ចុះថ្ងៃទី០៨ ខែធ្នូ ឆ្នាំ២០០៧

[78] មាត្រា១២៥៨ កថាខណ្ឌទី១ ក្រមរដ្ឋប្បវេណីនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា ចុះថ្ងៃទី០៨ ខែធ្នូ ឆ្នាំ២០០៧

កថាភាគទី២. ការបោះបង់សន្តតិកម្ម

នៅក្នុងចំណុចនៃការបោះបង់សន្តតិកម្មនេះ យើងនឹងសិក្សាទៅលើ ៣ ចំណុចគឺៈ ១.មូលហេតុនៃការបោះបង់សន្តតិកម្ម ២.វិធីនៃការបោះបង់សន្តតិកម្ម និង ៣.អានុភាពនៃការបោះបង់សន្តតិកម្ម។

១.មូលហេតុនៃការបោះបង់សន្តតិកម្ម

នៅពេលចាប់ផ្ដើមសន្តតិកម្ម សន្តតិជននោះត្រូវទទួលបន្តនូវសិទ្ធិ និងករណីយកិច្ចទាំងអស់របស់មតកជន[79]។ ប៉ុន្តែ ទោះជាយ៉ាងនេះក៏ដោយ វាមិនត្រឹមត្រូវនោះទេនៅក្នុងការបង្ខំឱ្យសន្តតិជនទទួលបន្តនូវសិទ្ធិ និងកាតព្វកិច្ច ប្រសិនបើសន្តតិជននោះមិនចង់បានអ្វីសោះឡើយពីមតកជន។ ជាពិសេស ប្រសិនបើមតកជនមានកាតព្វកិច្ចច្រើន ការបង្ខំឱ្យសន្តតិជនទទួលបន្ទុកលើបំណុលនោះជារឿងដែលមិនសមរម្យឡើយ។

ជាធម្មតា សន្តតិជនមានបំណងបោះបង់សន្តតិកម្មក្នុងករណីនៅពេលដែលមានបំណុលច្រើនជាងសិទ្ធិ ប៉ុន្តែ ទោះបីជាគ្មានបំណុលក៏ដោយ ក៏សន្តតិជននៅតែអាចបោះបង់សន្តតិកម្មបានផងដែរ។ ដូច្នេះ នេះជាមូលហេតុដែលក្រមរដ្ឋប្បវេណីអនុញ្ញាតឱ្យសន្តតិជនអាចធ្វើការបោះបង់សន្តតិកម្មនោះបាន។ ប្រសិនបើ សន្តតិជនបោះបង់សន្តតិកម្មគាត់នឹងមិនទទួលបានអ្វីទាំងអស់។

ឧទាហរណ៍ៈ សន្តតិជនម្នាក់ដែលចង់ឱ្យសន្តតិជនម្នាក់ទៀតទទួលបានមត៌កទាំងអស់ អាចធ្វើការបោះបង់សន្តតិកម្មបាន ដើម្បីគោរពដល់សិទ្ធិសន្តតិជនម្នាក់ទៀតនោះ ដូចជា បងប្រុសច្បង។

២.វិធីនៃការបោះបង់សន្តតិកម្ម

សន្តតិជនត្រូវដាក់ពាក្យសុំបោះបង់សន្តតិកម្មទៅកាន់តុលាការដើម្បីបង្កើតអានុភាពនៃការបោះបង់សន្តតិកម្ម[80]។ តុលាការដែលមានសមត្ថកិច្ច គឺជាតុលាការនៃការចាប់ផ្ដើមសន្តតិកម្ម[81]។ ការដាក់ពាក្យសុំបោះបង់សន្តតិកម្ម ត្រូវធ្វើឡើងដោយសន្តតិជនម្នាក់ៗ ដូចនេះ អ្នកដាក់ពាក្យមិនចាំបាច់ដាក់ពាក្យសុំជាមួយសន្តតិជនដទៃ ឬមិនចាំបាច់មានការយល់ព្រមពីសន្តតិជនដទៃនោះឡើយ។

លើសពីនេះ ថ្វីត្បិតតែសន្តតិជនម្នាក់បានធ្វើការយល់ព្រមទាំងស្រុងលើសន្តតិកម្មក៏ដោយក៏សន្តតិជនផ្សេងទៀតនៅតែអាចធ្វើការបោះបង់សន្តតិកម្មបានដែរ[82]។ ប្រសិនបើ សន្តតិជនចង់បោះបង់សន្តតិកម្ម សន្តតិជនត្រូវដាក់ពាក្យសុំបោះបង់ទៅកាន់តុលាការក្នុងអំឡុងពេល ៣(បី) ខែ ក្រោយពីបានដឹងថាសន្តតិកម្មរបស់ខ្លួនបានចាប់ផ្ដើម[83]។ អំឡុងពេល ៣(បី)ខែនេះ ហៅថា **អំឡុងពេលគិតពិចារណា** ។ ពីព្រោះសន្តតិជនម្នាក់ៗបាន

[79] មាត្រា១១៤៧ កថាខណ្ឌទី១ ក្រមរដ្ឋប្បវេណីនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា ចុះថ្ងៃទី០៨ ខែធ្នូ ឆ្នាំ២០០៧

[80] មាត្រា១២៦០ ក្រមរដ្ឋប្បវេណីនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា ចុះថ្ងៃទី០៨ ខែធ្នូ ឆ្នាំ២០០៧

[81] មាត្រា៣ នៃច្បាប់ស្ដីពីនីតិវិធីនៃរឿងក្ដីរដ្ឋប្បវេណីដែលមិនមែនជាបណ្ដឹងនិងឧបសម្ព័ន្ធផ្នែកទី៥ ចំណុចទី១៤

[82] នីតិរដ្ឋប្បវេណី ស្ដីពីសន្តតិកម្ម ដោយ អ៊ាង សំណាង កែសម្រួលលើការបោះពុម្ពលើកទី១ ខែមីនា ឆ្នាំ២០១៧

[83] មាត្រា១២៤៨ កថាខណ្ឌទី១ ក្រមរដ្ឋប្បវេណីនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា ចុះថ្ងៃទី០៨ ខែធ្នូ ឆ្នាំ២០០៧

ដឹងអំពីការចាប់ផ្តើមសន្តតិកម្មនៅពេលខុសៗគ្នា ដូចនេះ អំឡុងពេលសម្រាប់គិតពិចារណា ក៏ត្រូវគណនាសម្រាប់សន្តតិជនម្នាក់ៗដោយអំឡុងពេលខុសៗគ្នាផងដែរ។ ដូច្នេះ ទោះបីជារយៈពេលសម្រាប់គិតពិចារណារបស់សន្តតិជនខ្លះបានចប់ក៏ដោយ ក៏សន្តតិជនផ្សេងទៀតនៅតែអាចបោះបង់ចោលសន្តតិកម្មបានផងដែរ។

ក្នុងករណីដែលមានសិទ្ធិ ឬកាតព្វកិច្ចច្រើន អំឡុងពេល ៣(បី)ខែ ប្រហែលជាមិនគ្រប់គ្រាន់សម្រាប់កំណត់ថាត្រូវបោះបង់សន្តតិកម្ម ឬអត់នោះទេ។ ករណីនេះ សន្តតិជនអាចដាក់ពាក្យសុំពន្យារពេលបាន។ ពាក្យសុំពន្យារអំឡុងពេលគិតពិចារណាត្រូវដាក់ទៅតុលាការនៅក្នុងអំឡុងពេលគិតពិចារណានោះ។

ប្រសិនបើ តុលាការទទួលបានពាក្យសុំនោះ តុលាការត្រូវពិចារណាទៅលើចំណុចដូចជា ចំនួន ប្រភេទមត៌ក កាតព្វកិច្ច ទីកន្លែងចាប់ផ្តើមសន្តតិកម្ម និងទីកន្លែងដែលសហសន្តតិជនរស់នៅជាដើម។ បើតុលាការយល់ថាពាក្យសុំបោះបង់សន្តតិកម្មមានភាពត្រឹមត្រូវ តុលាការត្រូវចេញដីកាសម្រេចដើម្បីទទួលយកពាក្យសុំបោះបង់សន្តតិកម្ម។

៣.អានុភាពនៃការបោះបង់សន្តតិកម្ម

បុគ្គលដែលបានបោះបង់សន្តតិកម្មត្រូវបានចាត់ទុកថាបុគ្គលនោះមិនមែនជាសន្តតិជនតាំងពីដំបូងមក[84] ហើយបុគ្គលនោះមិនមែនជាសន្តតិជនទៀតឡើយ។

ហេតុដូច្នេះ ចំនួនមត៌កដែលសហសន្តតិជនផ្សេងទៀតអាចទទួលបាននោះ នឹងមានការកើនឡើងពីព្រោះចំនួននៃសន្តតិជននឹងត្រូវបានកាត់បន្ថយដោយសារតែការបោះបង់ចោលសន្តតិកម្មរបស់សន្តតិជនណាម្នាក់។ ប្រសិនបើ សន្តតិជនទាំងអស់បោះបង់សន្តតិកម្ម សន្តតិជនដែលនៅលំដាប់បន្ទាប់ត្រូវទទួលសិទ្ធិនិងទទួលបន្ទុកកាតព្វកិច្ច។

ចំពោះសន្តតិកម្មជំនួស ទោះបីជាសន្តតិជនបានបោះបង់សន្តតិកម្មក៏ដោយ ក៏សន្តតិកម្មជំនួសនឹងមិនកើតឡើងនោះឡើយ។ ដូច្នេះហើយ ញាតិលោហិតខ្សែផ្ទាល់នៃសន្តតិជនដែលបានបោះបង់សន្តតិកម្ម មិនអាចទទួលបានមត៌កតាមរយៈសន្តតិកម្មជំនួសបានឡើយ។

បន្ទាប់ពីបានសិក្សាជំពូកទី២និយាយអំពីការបែងចែកមត៌ក រួចមកយើងនឹងធ្វើការសិក្សាជំពូកទី៣បន្តទៀតដែលនិយាយអំពី **ការសម្រួលចំណែកនៃមត៌ក**។ តើការសម្រួលចំណែកនៃមត៌កប្រព្រឹត្តទៅយ៉ាងដូចម្តេច? ដើម្បីឆ្លើយតបនឹងសំណួរយើងនឹងធ្វើការបកស្រាយដូចតទៅនេះ ៖

[84] មាត្រា១២៦១ ក្រមរដ្ឋប្បវេណីនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា ចុះថ្ងៃទី០៨ ខែធ្នូ ឆ្នាំ២០០៧

ជំពូកទី៣
ការសម្រួលចំណែកនៃមត៌ក

ការសម្រួលចំណែកមត៌ក គឺធ្វើឡើងដើម្បីឱ្យមានសមភាព ត្រឹមត្រូវជាក់ស្តែងនៃចំណែករបស់សហសន្តតិជននីមួយៗ ដើម្បីឱ្យសមស្របទៅនឹងករណីមានអ្នកទទួលផលប្រយោជន៍ពិសេសផ្សេងៗ ដោយតម្រូវឱ្យសងមកវិញនូវចំណែកទាំងនោះ។ នៅក្នុងក្រមរដ្ឋប្បវេណីបានកំណត់អំពី ការសម្រួលចំណែកមត៌ក ដែលយើងនឹងធ្វើការសិក្សាទៅលើចំណុចមួយចំនួនដែលមានដូចជា ផលប្រយោជន៍ពិសេស ភាគនៃវិភាគទាន និងស្ថានភាពពិសេស។

ផ្នែកទី១. ផលប្រយោជន៍ពិសេស

ផលប្រយោជន៍ពិសេស គឺមានចែងនៅក្នុងក្រមរដ្ឋប្បវេណីនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជាដោយបានប្បញ្ញត្តិថា ក្នុងចំណោមសហសន្តតិជនទាំងអស់ ប្រសិនបើមានបុគ្គលណាម្នាក់ដែលបានទទួលប្រទានកម្មក្នុងឱកាសអាពាហ៍ពិពាហ៍ ឬហេតុការណ៍ផ្សេងទៀត ឬដើម្បីមូលធននៃជីវភាពរស់នៅ ឬដែលបានទទួលអច្ច័យទានពីមតកជន នោះតម្លៃសរុបនៃមត៌កដែលមតកជនមាននៅពេលចាប់ផ្តើមសន្តតិកម្ម ដោយបូកបញ្ចូលនូវតម្លៃនៃប្រទានកម្មត្រូវបានចាត់ទុកថាជាមត៌ក។ ហើយចំនួនទឹកប្រាក់ដែលនៅសល់ ក្រោយពីដកតម្លៃនៃប្រទានកម្ម ឬអច្ច័យទាននោះចេញពីចំណែកមត៌កដែលត្រូវបានគណនា គឺជាចំណែកមត៌ករបស់បុគ្គលនោះ[85]។ ពោលគឺមាត្រានេះចែងឡើងក្នុងគោលបំណងសម្រួលនូវចំណែកមត៌កសម្រាប់អ្នកដែលទទួលផលប្រយោជន៍ពិសេសក្នុងចំណោមសន្តតិជនទាំងអស់មានជនដែលទទួលបានទ្រព្យសម្បត្តិដោយប្រទានកម្មជាអាទិ៍ នៅពេលដែលមតកជននៅរស់។

កថាភាគទី១. តម្លៃនៃផលប្រយោជន៍ពិសេស

កាលណាសន្តតិជនណាម្នាក់ទទួលបានផលប្រយោជន៍ពិសេស ហើយបន្តទទួលបាននូវចំណែកមត៌កស្មើនឹងសន្តតិជនផ្សេងទៀត នោះវានឹងមិនមានតុល្យភាពរវាងសហសន្តតិជនឡើយ។ ដោយក្នុងនោះសន្តតិជនដែលទទួលបាននូវផលប្រយោជន៍ពិសេសនឹងទទួលបាននូវមត៌កច្រើនជាងគេជាក់ជាមិនខាន។

ដូច្នេះ ដើម្បីធ្វើឱ្យមានសមភាពត្រឹមត្រូវជាក់ស្តែងរវាងសហសន្តតិជនក្នុងករណីដែលមានការទទួលផលប្រយោជន៍ពិសេសវិធីគណនាចំណែកមត៌កមានដូចខាងក្រោម៖

ជាដំបូង យើងត្រូវបូកទឹកប្រាក់នៃការទទួលផលប្រយោជន៍ពិសេសចំពោះមត៌ករបស់មតកជនដែលហៅថា « ទ្រព្យសម្បត្តិដែលត្រូវចាត់ទុកជាមត៌ក » បន្ទាប់មកត្រូវគណនាទ្រព្យដែលត្រូវចាត់ទុកថាជាមត៌កឱ្យស្របតាមបទប្បញ្ញត្តិនៃចំណែកមត៌កដែលច្បាប់បានកំណត់ រួចគណនាចំណែកសន្តតិកម្មរបស់សន្តតិជន

[85] មាត្រា១១៦៣ កថាខណ្ឌទី១ ក្រមរដ្ឋប្បវេណីនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា ចុះថ្ងៃទី០៨ ខែធ្នូ ឆ្នាំ២០០៧

នីមួយៗ ហៅថា « ចំណែកដែលត្រូវចាត់ទុកថាជាមត៌ក »។ បន្ទាប់មក ត្រូវដកនូវទឹកប្រាក់នៃការទទួលផលប្រយោជន៍ពិសេសពីចំណែកដែលត្រូវចាត់ទុកថាជាមត៌ករបស់សន្តតិជនដែលបានទទួលផលប្រយោន៍ពិសេសនោះ។

រូបមន្តៈ ទ្រព្យដែលចាត់ទុកជាមត៌ក = ប្រទានកម្ម + អច្ច័យទាន + តម្លៃសរុបនៃមត៌កពេលចាប់ផ្តើម

១.ផលប្រយោជន៍ពិសេសមានតម្លៃតិចជាងចំណែកមត៌ក

ក្នុងករណីដែលប្រទានកម្ម មានតម្លៃតិចជាងចំណែកនៃមត៌កសហសន្តតិជននឹងត្រូវទទួលបាននូវចំណែកមត៌កនៃចំណែកបន្ថែមក្រោយពីទទួលបានផលប្រយោជន៍ពិសេសនោះ ដើម្បីបង្គ្រប់ចំណែកមត៌ករបស់បុគ្គលនោះ។

ឧទាហរណ៍៖ លោក **តារា** (មតកជន) មានកូនចំនួន៣នាក់ គឺ **ក ខ** និង **គ** ។ លោក **តារា** បានបន្សល់ទុកមត៌កចំនួន**៥០០០** ដុល្លារ។ នៅមុនពេលគាត់ទទួលមរណភាពលោក **តារា** បានផ្តល់ផលប្រយោជន៍ពិសេសចំនួន**១០០០** ដុល្លារឱ្យទៅ **ក** ។

ដោយយោងតាមមាត្រា១១៦៣ នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណីឆ្នាំ២០០៧ ទ្រព្យសម្បត្តិនាពេលចាប់ផ្តើមសន្តតិកម្មមានចំនួន**៥០០០** ដុល្លារ ហើយត្រូវបូកនឹងចំនួនផលប្រយោជន៍ពិសេសគឺ**១០០០** ដុល្លារនាំឱ្យមត៌កសរុបគឺ**៦០០០** ដុល្លារ។

ដូច្នេះ ចំណែកមត៌កសរុបដែលត្រូវបែងចែកទៅឱ្យ **ក ខ** និង **គ** គឺម្នាក់ៗត្រូវទទួលបានចំនួន**២០០០** ដុល្លារស្មើៗគ្នា។ ចំពោះ **ក** បានទទួលផលប្រយោជន៍ពិសេសចំនួន**១០០០** ដុល្លារ ដូច្នេះចំណែកមត៌កពិតប្រាកដរបស់ **ក** គឺទទួលបានចំនួន**១០០០** ដុល្លារ ដែលជាសមតុល្យបន្ទាប់ពីការដកចំនួន**១០០០** ដុល្លារ ចេញពីទ្រព្យដែលចាត់ទុកជាមត៌ក។

២.ផលប្រយោជន៍ពិសេសមានតម្លៃស្មើនឹងចំណែកមត៌ក

ប្រសិនបើតម្លៃនៃប្រទានកម្ម ឬ អច្ច័យទានស្មើគ្នានឹងតម្លៃនៃចំណែកមត៌ក សហសន្តតិជននោះពុំអាចទទួលយកចំណែកមត៌កនោះបានឡើយ[86]។

ឧទាហរណ៍៖ លោក **តារា** (មតកជន) មានកូនចំនួន៣នាក់ **ក ខ** និង **គ** បន្ទាប់ពីទទួលមរណភាពលោក **តារា** បានបន្សល់ទុកមត៌កចំនួន៤០០០ ដុល្លារ។ មុនពេលទទួលមរណភាពលោក **តារា** បានផ្តល់ផលប្រយោជន៍ពិសេសឱ្យទៅ **ក** ចំនួន**២០០០** ដុល្លារ។

យោងតាមមាត្រា១១៦៣ នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណីឆ្នាំ២០០៧ ទ្រព្យនាពេលចាប់ផ្តើមសន្តតិកម្មគឺ៖

៤០០០+២០០០= ៦០០០ ដុល្លារ ។

[86] មាត្រា១១៦៣ កថាខណ្ឌទី២ ក្រមរដ្ឋប្បវេណីនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា ចុះថ្ងៃទី០៨ ខែធ្នូ ឆ្នាំ២០០៧

ដូច្នេះ ចំណែកមត៌កសរុបដែលត្រូវបែងចែកទៅឱ្យ **ក ខ** និង **គ** ត្រូវទទួលបាន **២០០០** ដុល្លារ ស្មើៗគ្នា។ ប៉ុន្តែចំពោះ **ក** ដែលទទួលបាននូវផលប្រយោជន៍ពិសេសចំនួន **២០០០** ដុល្លារ ដែលស្មើនឹងចំណែកមត៌កនោះចំណែកមត៌កពិតប្រាកដរបស់ **ក** គឺមិនទទួលបានទៀតនោះទេ។

៣.ផលប្រយោជន៍ពិសេសមានតម្លៃលើសពីចំណែកមត៌ក

ក្នុងករណី ដែលសន្តតិជនទទួលបាននូវផលប្រយោជន៍ពិសេសលើសពីចំណែកមត៌កនោះសន្តតិជនមិនចាំបាច់បង្វិលទ្រព្យដែលទាក់ទងនឹងចំណែកលើសនោះមកវិញទេ។

ទោះបីជាតម្លៃនៃប្រទានកម្ម ឬ អច្ច័យទានដែលសហសន្តតិជនបានទទួលមានចំនួនលើសពីតម្លៃនៃចំណែកមត៌កក៏ដោយ សហសន្តតិជននោះពុំចាំបាច់បង្វិលមកវិញនូវទ្រព្យសម្បត្តិដែលទាក់ទងនឹងប្រទានកម្មដើម្បីសហសន្តតិជនផ្សេងទៀតឡើយ លើកលែងតែត្រូវកាត់បន្ថយដើម្បីបង្គ្រប់ភាគបម្រុង[87]។ ចំពោះការបង្វិលនូវចំណែកលើសត្រូវប្រគល់ទៅឱ្យរបបកាត់បន្ថយដើម្បីបង្គ្រប់ភាគបម្រុង ដោះស្រាយដោយគោរពតាមឆន្ទៈរបស់មតកជនកាលនៅរស់ ឬឆន្ទៈរបស់សហសន្តតិជន។ ក្នុងករណីដែលមិនចាំបាច់ឱ្យបង្វិលនូវភាគលើសវិញទេ តម្លៃនៃចំណែកមត៌កជាក់ស្តែងរបស់សហសន្តតិជនផ្សេងទៀត មានលើសតម្លៃនៃមត៌កដែលមាននៅពេលសន្តតិជនចាប់ផ្តើមសន្តតិកម្ម ដូច្នេះ ត្រូវគណនានូវតម្លៃនៃចំណែកមត៌កជាក់ស្តែង ដោយបែងចែកមត៌កដែលមតកជនមាននៅពេលចាប់ផ្តើមសន្តតិកម្មនោះ តាមសមាមាត្រនៃចំណែកមត៌ករបស់សន្តតិជនម្នាក់ៗ[88]។

កថាភាគទី២. តម្លៃនៃប្រទានកម្ម

បើបដិគ្គាហកៈ បានចាត់ចែងទ្រព្យសម្បត្តិដែលខ្លួនទទួលដោយប្រទានកម្មនៅមុនពេលចាប់ផ្តើមសន្តតិកម្ម ឬបើទ្រព្យសម្បត្តិនោះត្រូវបានបាត់ ឬវិនាសនៅមុនពេលចាប់ផ្តើមសន្តតិកម្មនោះតម្លៃនៃប្រទានកម្មដែលបានកំណត់នៅក្នុងមាត្រា១១៦៣ (ចំណែកមត៌ករបស់អ្នកទទួលផលប្រយោជន៍ពិសេស) ត្រូវគណនាដោយគិតតម្លៃនៅពេលដែលបានចាត់ចែង ឬនៅពេលបាត់បង់ ឬវិនាសនោះ[89]។

ប្រសិនបើ តម្លៃនៃប្រទានកម្មនោះត្រូវបានផ្លាស់ប្តូរដោយសារតែលទ្ធផលដែលបដិគ្គាហកៈ បានផ្លាស់ប្តូរទ្រព្យសម្បត្តិនោះមួយផ្នែក តម្លៃនៃប្រទានកម្មនោះត្រូវគណនាដោយចាត់ទុកថាមានស្ថានភាពដើម នៅពេលចាប់ផ្តើមសន្តតិកម្ម។ ការប្រាក់ និង ផលចំណេញ ដែលកើតចេញពីតម្លៃនៃប្រទានកម្មដែលសន្តតិជននោះបានទទួលពុំត្រូវគណនាចូលក្នុងតម្លៃនោះឡើយ[90]។

[87] មាត្រា១១៦៥ កថាខណ្ឌទី១ ក្រមរដ្ឋប្បវេណីនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា ចុះថ្ងៃទី០៨ ខែធ្នូ ឆ្នាំ២០០៧

[88] សេចក្តីកំណត់ចំពោះមាត្រានីមួយៗនៃក្រមរដ្ឋប្បវេណី ភាគ៦ គន្ថីទី៨-ទី៩ មាត្រា១១៦៥

[89] មាត្រា១១៦៤ វាក្យខណ្ឌ១ ក្រមរដ្ឋប្បវេណីនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា ចុះថ្ងៃទី០៨ ខែធ្នូ ឆ្នាំ២០០៧

[90] មាត្រា១១៦៤ វាក្យខណ្ឌ២ ក្រមរដ្ឋប្បវេណីនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា ចុះថ្ងៃទី០៨ ខែធ្នូ ឆ្នាំ២០០៧

១.ករណីបាត់ ឬវិនាសមុនពេលចាប់ផ្តើមសន្តតិកម្ម

ប្រសិនបើ អ្នកដែលទទួលបានផលប្រយោជន៍បានចាត់ចែងទ្រព្យដែលបានទទួលដោយប្រទានកម្មនៅមុនពេលចាប់ផ្តើមសន្តតិកម្ម ឬ ក្នុងករណីដែលទ្រព្យសម្បត្តិនោះត្រូវបានបាត់បង់ ឬ វិនាសមុនពេលចាប់ផ្តើមសន្តតិកម្មដោយឯកឯង នោះតម្លៃផលប្រយោជន៍ពិសេសត្រូវគណនាដោយយកតាមតម្លៃនៅពេលចាត់ចែង ឬបាត់បង់នោះ។

ប៉ុន្តែ ប្រសិនបើអ្នកដែលទទួលបានផលប្រយោជន៍ពិសេស ជាអ្នកចាត់ចែងនូវផលប្រយោជន៍ពិសេសនោះ ធ្វើឱ្យមានការបាត់បង់ ឬវិនាសនូវតម្លៃប្រទានកម្ម ឬមានការផ្លាស់ប្តូរនូវទ្រព្យសម្បត្តិមួយផ្នែកណាមួយនោះតម្លៃនៃផលប្រយោជន៍ពិសេសត្រូវគណនាដោយចាត់ទុកថាមានស្ថានភាពដើម។ ពោលគឺតម្លៃនៅពេលចាប់ផ្តើម ឬទទួលបានផលប្រយោជន៍ពិសេស។

ត្រង់ចំណុចនេះ គេការពារសន្តតិជនដែលទទួលបានផលប្រយោជន៍ពិសេស ដែលបានដឹងហើយថាតម្លៃនៃផលប្រយោជន៍ពិសេសនោះ ទុកយូរថ្ងៃមានតម្លៃកាន់តែទាបទៅៗ ដូចជា តម្លៃនៃចលនវត្ថុជាដើម។

ឧទាហរណ៍៖ មតកជនបានឱ្យរថយន្តមួយគ្រឿងតម្លៃ១០០០០ (ម៉ឺន) ដុល្លារ ទៅសន្តតិជន។ ក្រោយមកតម្លៃរថយន្តនោះធ្លាក់ថ្លៃសល់៥០០០(ពាន់) ដុល្លារ នៅពេលចាប់ផ្តើមសន្តតិកម្ម។ ដូច្នេះ នៅពេលចាប់ផ្តើមសន្តតិកម្ម គេត្រូវគណនាចូលមត៌ក ត្រឹមកម្រិតដែលនៅសល់តែប៉ុណ្ណោះ។

២.ករណីកើនឡើងនៃតម្លៃប្រទានកម្ម

ក្នុងករណីតម្លៃនៃប្រទានកម្មកើនឡើង ក៏មានភាពដូចគ្នាទៅនឹងថយចុះដែរ ក៏ប៉ុន្តែតម្លៃនៃប្រទានកម្មកើនឡើងមានគោលគំនិតផ្ទុយទៅនឹងតម្លៃនៃប្រទានកម្មថយចុះ។ ប្រសិនបើ តម្លៃនៃផលប្រយោជន៍ពិសេសនោះបានកើនឡើងបានការប្រាក់ ឬផលចំណេញដោយឯកឯង នោះគេគណនាតម្លៃនៃប្រទានកម្មនោះដោយចាត់ទុកថា មានស្ថានភាពដើម នៅពេលចាប់ផ្តើមសន្តតិកម្ម។

ប៉ុន្តែផ្ទុយមកវិញ ក្នុងករណីអ្នកដែលទទួលបានផលប្រយោជន៍ពិសេស បានធ្វើការកើនតម្លៃនៃប្រទានកម្ម ឬផលប្រយោជន៍ពិសេសនោះ ដោយខ្លួនឯងផ្ទាល់នោះតម្លៃដែលគណនាចូលជាមត៌ក ត្រឹមកម្រិតនៃស្ថានភាពដើមដែរ។

ត្រង់ចំណុចនេះ មានការការពារនូវផលចំណេញ អ្នកដែលទទួលបាននូវផលប្រយោជន៍ពិសេសព្យាយាមរក្សាការពារ យូរថ្ងៃ ខែ ឆ្នាំ ខិតខំបង្កើនទ្រព្យ ដូចជា អចលនវត្ថុ (ដី ផ្ទះ ...)។

ឧទាហរណ៍៖ មតកជនបានប្រគល់ ដី មួយកន្លែងមានតម្លៃ១០០០០ (ម៉ឺន) ដុល្លារ ក្នុងឆ្នាំ២០០៥ ទៅសន្តតិជន។ មកដល់ថ្ងៃចាប់ផ្តើមសន្តតិកម្ម ឆ្នាំ២០១០ តម្លៃដីនោះឡើងដល់២០០០០ (ម៉ឺន) ដុល្លារ។ ដូចនេះ តម្លៃនៃផលចំណេញពីដី១០០០០ (ម៉ឺន)ដុល្លារ គេមិនគណនាចូលមត៌កសរុបទេ។

ម្យ៉ាងទៀត តម្លៃកម្មវត្ថុនៃប្រទានកម្ម ឬ តម្លៃរូបិយវត្ថុអាចមានការផ្លាស់ប្តូរ ក៏ប៉ុន្តែក្នុងនេះមិនមានចែងនូវវិធីគណនាក្នុងករណីនេះទេ។ បញ្ហាទាំងនេះ មិនមែនជាបញ្ហាពិសេសពាក់ព័ន្ធនឹងសន្តតិកម្មទេ គឺអាចទាក់ទងទៅនឹងបញ្ហាផ្សេងទៀត ដូច្នេះ ត្រូវអាស្រ័យទៅលើការបកស្រាយ។ នៅប្រទេសជប៉ុន ក្នុងករណីដែលតម្លៃនៃកម្មវត្ថុដែលបានទទួលដោយប្រទានកម្ម មានការផ្លាស់ប្តូរ មតិភាគច្រើនអះអាងថា ត្រូវគណនាទៅតាមតម្លៃដែលមាន នៅពេលចាប់ផ្តើមសន្តតិកម្ម។ យោងតាមសាលដីកានៃតុលាការកំពូលជប៉ុន ចុះថ្ងៃទី១៨ ខែមីនា ឆ្នាំ ១៩៧៦ ប្រទានកម្មជាប្រាក់ ត្រូវគណនាដោយប្តូរតម្លៃប្រាក់នៅពេលទទួលប្រទានកម្មនោះទៅតាមតម្លៃរូបិយវត្ថុពេលចាប់ផ្តើមសន្តតិកម្ម[91]។

ផ្នែកទី២. ភាគនៃវិភាគទាន

ភាគនៃវិភាគទាន សំដៅលើសកម្មភាពដែលសន្តតិជនបានប្រើប្រាស់ជាពិសេស ដើម្បីថែរក្សា ឬ បង្កើនទ្រព្យសម្បត្តិរបស់មតកជនដោយការផ្តល់សេវាកម្មលើកិច្ចការរបស់មតកជន ឬ ផ្តល់តាវកាលិកលើទ្រព្យសម្បត្តិ ឬ ដោយការថែទាំព្យាបាលមតកជន ឬដោយវិធីផ្សេងទៀត។

ជាទូទៅ កាលណាទ្រព្យសម្បត្តិរបស់មតកជនមិនបាត់បង់ ប្រយោជន៍របស់សន្តតិជនក៏ទទួលបានច្រើនទៅតាមនោះដែរ។ ដូច្នេះ ប្រសិនបើមានសន្តតិជន បានចំណាយនូវធនធានផ្ទាល់ខ្លួន ដើម្បីថែរក្សានូវទ្រព្យសម្បត្តិរបស់មតកជន នោះផលដែលកើតចេញពីសកម្មភាពនោះ នឹងត្រូវបានទទួលដោយសន្តតិជនផ្សេងទៀតជាក់ជាមិនខាន។ ដូចនេះ វានឹងមិនមានតុល្យភាពទេរវាងសន្តតិជនដែលបានធ្វើវិភាគទាន ហើយបែរជាទទួលបានចំណែកមត៌កស្មើគ្នានៃពេលចាប់ផ្តើមសន្តតិកម្មនោះ។

កថាភាគទី១. ប្រភេទនៃវិភាគទាន

ការធ្វើវិភាគទាន មិនមែនសំដៅតែការផ្តល់នូវប្រាក់ចំពោះមតកជនតែមួយមុខនោះទេ។ សន្តតិជនអាចធ្វើវិភាគទានចំពោះមតកជនតាមប្រភេទផ្សេងៗគ្នាដែលការធ្វើវិភាគទាននោះអាចជា ការផ្តល់សេវាកម្មលើកិច្ចការរបស់មតកជន ការផ្តល់តាវកាលិកលើទ្រព្យសម្បត្តិ ការថែទាំព្យាបាលមតកជន និង វិធីផ្សេងៗទៀត។

១.ការផ្តល់សេវាលើកិច្ចការមតកជន

សន្តតិជនអាចធ្វើការជួយគ្រប់គ្រង និងការពារទ្រព្យសម្បត្តិរបស់មតកជនមិនឱ្យបាត់បង់ ឬ វិនាសនៅពេលដែលមតកជនមានភារកិច្ចមិនអាចបំពេញការងារ ឬ នៅពេលដែលមតកជនមានជំងឺ។

ឧទាហរណ៍៖ លោក A មានជំងឺលើសឈាមធ្វើឱ្យស្លាប់មួយចំហៀងខ្លួនមិនអាចទៅបំពេញការងារបាន ហើយ លោក A មានកូន២នាក់គឺ **ក** និង **ខ**។ ដោយឪពុកមិនអាចបំពេញការងារបាន លោក **ក** ក៏បានទៅ

[91] សេចក្តីកំណត់ចំពោះមាត្រានីមួយៗនៃក្រមរដ្ឋប្បវេណី ភាគ៦ គន្លឹទី៨-ទី៩ មាត្រា១១៦៤

បំពេញការងារជំនួសឪពុកដើម្បីកុំឱ្យក្រុមហ៊ុនខាតបង់ ឬ ក្ស័យធន។ ទង្វើរបស់លោក **ក** គេអាចចាត់ទុកជាភាគនៃវិភាគទាន ព្រោះទង្វើនេះជួយដល់ជីវភាពទាំងមូលរបស់គ្រួសារ។

២.ការផ្តល់តាវកាលិកលើទ្រព្យសម្បត្តិ

ភាគនៃវិភាគទាន ដោយការជួយរកស៊ីមតកជនគឺ សន្តតិជនជួយរកស៊ីដោយលះបង់ពេលវេលាផ្ទាល់ខ្លួន ដែលធ្វើឱ្យទ្រព្យរបស់មតកជនកើនឡើង និងមិនធ្វើឱ្យមានការខាតបង់នូវទ្រព្យរបស់មតកជនឡើយ។

ឧទាហរណ៍៖ គ្រួសារមួយមានសមាជិក ០៥ នាក់ម្តាយឪពុក និងកូន ០៣ នាក់គឺ **ក ខ** និង **គ**។ ជាអកុសលឪពុករបស់ពួកគេបានជួបគ្រោះថ្នាក់ចរាចរណ៍បណ្តាលឱ្យស្លាប់។ គ្រួសារបាត់បង់ជំហរ ដោយសារតែជីវភាពក្រលំបាកពេក លោក **ក** ដែលជាកូនច្បងក៏បានបោះបង់ចោលការសិក្សាដើម្បីមកជួយរកស៊ីម្តាយ ដូច្នេះទង្វើរបស់លោក **ក** អាចចាត់ទុកជាភាគនៃវិភាគទានពិសេស ព្រោះការលះបង់របស់គាត់អាចជួយជីវភាពរបស់គ្រួសារទាំងមូល។

៣.ការថែទាំព្យាបាលមតកជន

ភាគនៃវិភាគទានជាការថែទាំ គឺសន្តតិជនណាម្នាក់បានលះបង់នូវពេលវេលាដើម្បីមើលថែរក្សាមតកជន និងធ្វើការចំណាយថវិកាផ្ទាល់ខ្លួនដើម្បីព្យាបាលជំងឺរបស់មតកជន។ ការធ្វើបែបនេះ ធ្វើឱ្យទ្រព្យសម្បត្តិរបស់មតកជនមិនបាត់បង់ ចំពោះការចំណាយទៅការមើលថែរក្សា និងថ្លៃនៃការព្យាបាល។

ម្យ៉ាងវិញទៀត ទោះជាបានផ្តល់សេវាកម្មលើកិច្ចការរបស់មតកជនក៏ដោយ តែប្រសិនបើបានទទួលនូវតម្លៃថ្នូរមកវិញចំពោះសេវាកម្មនោះ មិនអាចចាត់ទុកជាភាគនៃវិភាគទានពិសេសបានទេ។

កថាភាគទី២. តម្លៃនៃវិភាគទាន

ក្នុងចំណោមសហសន្តតិជនទាំងឡាយ បើមានបុគ្គលណាបានធ្វើវិភាគទានពិសេសដើម្បីថែរក្សា ឬបង្កើនទ្រព្យសម្បត្តិរបស់មតកជនដោយការផ្តល់សេវាកម្មលើកិច្ចការរបស់មតកជន ឬ ដោយការផ្តល់តាវកាលិកលើទ្រព្យសម្បត្តិ ឬ ដោយការថែទាំព្យាបាលមតកជន ឬ ដោយវិធីផ្សេងទៀត តម្លៃដែលដកភាគនៃវិភាគទានរបស់បុគ្គលនោះ ដែលបានកំណត់តាមការពិភាក្សារបស់សហសន្តតិជន ចេញពីតម្លៃនៃមត៌កដែលមតកជនមាននៅពេលចាប់ផ្តើមសន្តតិកម្ម ត្រូវចាត់ទុកថាជាមត៌ក ហើយចំនួនទឹកប្រាក់នៃភាគនៅក្នុងសន្តតិកម្ម បូកនឹងភាគនៃវិភាគទានត្រូវជាចំណែកមត៌ករបស់ជននោះ[92]។ ក្នុងន័យនេះ គឺតម្រូវឱ្យមាន វិភាគទានពិសេស ដូច្នេះ បើវិភាគទានសាមញ្ញធម្មតាត្រូវបានគេរាប់ចូលទៅក្នុងកាតព្វកិច្ចផ្តល់អាហារកាតព្វកិច្ចរវាងញាតិ ឬវិភាគទានជាថ្នូរនៃរង្វាន់[93]។

[92] មាត្រា១១៦៦ កថាខណ្ឌទី១ ក្រមរដ្ឋប្បវេណីនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា ចុះថ្ងៃទី០៨ ខែធ្នូ ឆ្នាំ២០០៧

[93] សេចក្តីពន្យល់ក្រមរដ្ឋប្បវេណី ភាគ៦ បោះពុម្ព ខែមីនា ឆ្នាំ២០១២

១.ការគណនាភាគនៃវិភាគទានចំពោះសន្តតិជន

ក្នុងករណី សន្តតិជនម្នាក់បានធ្វើភាគនៃវិភាគទានចំពោះមតកជន ការសម្រួលចំណែកមត៌កត្រូវបានចាប់ផ្តើមដោយយកទ្រព្យសម្បត្តិរបស់មតកជនមាននាពេលចាប់ផ្តើមសន្តតិកម្ម ដកនឹងតម្លៃភាគនៃវិភាគទាន។ ហើយចំណែកមត៌ករបស់សន្តតិជនដែលបានធ្វើភាគនៃវិភាគទាន ត្រូវបូកបន្ថែមនូវតម្លៃភាគនៃវិភាគទាននោះលើចំណែកមត៌កនាពេលចាប់ផ្តើមសន្តតិកម្ម។ សហសន្តតិជនត្រូវធ្វើការកំណត់តម្លៃភាគនៃវិភាគទានដែលមានសន្តតិជនណាម្នាក់ បានធ្វើភាគនៃវិភាគទានពិសេសចំពោះមតកជន ក្នុងអំឡុងពេលមតកជននៅមានជីវិតដោយផ្តល់ថវិកា ឬក៏ដោយសារការថែរក្សាព្យាបាលនោះ មតកជនអាចកាត់បន្ថយការចំណាយ និងជួយថែរក្សាទ្រព្យសម្បត្តិរបស់មតកជនបាន។

ដើម្បីឱ្យមានភាពស្មើគ្នារវាងសហសន្តតិជន មុននឹងធ្វើការបែងចែក ត្រូវរកនូវមត៌កសរុបជាមុនសិនដោយធ្វើការដកភាគនៃវិភាគទាន ប្រគល់ទៅឱ្យសន្តតិជនដែលបានធ្វើវិភាគទាននោះវិញ។

ដូចនេះ តម្លៃនៃមត៌កសរុប=តម្លៃនៅពេលចាប់ផ្តើមសន្តតិកម្ម-តម្លៃនៃវិភាគទាន។

ឧទាហរណ៍៖ មតកជនមុនពេលស្លាប់បានបន្សល់ទុកនូវទ្រព្យចំនួន១0000 (ម៉ឺន) ដុល្លារ មានកូនបួននាក់គឺ A B C និង D ។ អំឡុងពេលដែលមតកជននៅរស់ A បានធ្វើវិភាគទានសម្រាប់ការថែទាំមតកជនចំនួន ២000 (ពាន់) ដុល្លារ។ ដូចនេះ តម្លៃនៃមត៌កសរុប=១0000-២000=៨000 (ពាន់) ដុល្លារ។

ដោយមតកជនមានកូនបួននាក់ហើយមត៌កសរុបរបស់មតកជនមាន ៨000(ពាន់)ដុល្លារ នាំឱ្យសន្តតិជនម្នាក់ៗទទួលបានមត៌ក ២000(ពាន់)ដុល្លារ ម្នាក់។ ប៉ុន្តែ ក្នុងករណីខាងលើ A បានធ្វើវិភាគទានចំពោះមតកជនចំនួន ២000(ពាន់)ដុល្លារ ដូច្នេះ មត៌កដែល A ត្រូវទទួលបានគឺ ២000+២000=៤000ដុល្លារ។

២.ការកំណត់ភាគនៃវិភាគទានដោយតុលាការ

សហសន្តតិជនត្រូវកំណត់តម្លៃនៃវិភាគទានដោយការពិភាក្សា នៅពេលបែងចែកមត៌ក ក៏ប៉ុន្តែប្រសិនបើក្នុងករណីដែលការពិភាក្សានោះមិនចុះសម្រុងគ្នា ជាអាទិ៍ ត្រូវឱ្យតុលាការកំណត់។ ចំពោះករណីនេះ ភាគច្រើនការបែងចែកមត៌កនេះ ក៏មិនសូវមានភាពចុះសម្រុងគ្នាទេ ដូច្នេះ ជាទូទៅ ពេលដាក់ពាក្យសុំឱ្យធ្វើការវិនិច្ឆ័យនូវការបែងចែកមត៌ក គេច្រើនតែសុំឱ្យតុលាការកំណត់តម្លៃនៃវិភាគទានព្រមគ្នាដែរ[94]។ តុលាការ ទទួលស្គាល់ភាគនៃវិភាគទានពិសេស មានតែនៅពេលដែល ពាក្យសុំត្រូវបានដាក់[95]។ មានន័យថា តុលាការមិនអាចធ្វើការបែងចែកមត៌កដោយ [96]ឆន្ទានុសិទ្ធរបស់ខ្លួនបានទេ ពោលគឺអាចធ្វើបានតែពេលដែលមានពាក្យសុំពីសហសន្តតិជនតែប៉ុណ្ណោះ។

[94] សេចក្តីកំណត់ចំពោះមាត្រានីមួយៗនៃក្រមរដ្ឋប្បវេណី ភាគ៦ គន្ថីទី៨-ទី៩ មាត្រា១១៦៦ កថាខណ្ឌទី២

[95] សេចក្តីពន្យល់ក្រមរដ្ឋប្បវេណី ភាគ៦ បោះពុម្ព ខែមីនា ឆ្នាំ២០១២

[96] ឆន្ទានុសិទ្ធិ៖ អំណាចរបស់ចៅក្រមក្នុងការធ្វើសកម្មភាពក្នុងនីតិវិធីនៃបណ្តឹងដោយមិនចាំបាច់មានពាក្យសុំរបស់ភាគី។

ផ្នែកទី៣. ស្ថានភាពពិសេស

ស្ថានភាពពិសេសនៃសន្តតិកម្ម គឺជាស្ថានភាពដែលសន្តតិកម្មចាប់ផ្តើមដោយគ្មានសន្តតិជនដែលជាប្រធាននៃសិទ្ធិ និងកាតព្វកិច្ចរបស់មត៌ក ដោយតម្រូវឱ្យមានការស្វែងរកសន្តតិជនដើម្បីមកស្នងមត៌កទាំងនោះ និងនៅក្នុងស្ថានភាពដែលគ្មានសន្តតិជននាំឱ្យមត៌កទាំងនោះអាចត្រូវធ្លាក់ទៅជនដែលមាននិស្ស័យពិសេសជាមួយនឹងមតកជន ឬធ្លាក់ទៅជាទ្រព្យរដ្ឋ។ មួយវិញទៀត ស្ថានភាពពិសេសនៃសន្តតិកម្មអាចកើតឡើងបានផងដែរ ក្នុងករណីជនដែលមើលពីខាងក្នុងហាក់ដូចសន្តតិជនបានស្នងមត៌ក និងកាន់កាប់មត៌កនោះដោយគ្មានមូលហេតុគតិយុត្ត ដែលជាហេតុនាំឱ្យសន្តតិជនពិតប្រាកដអាចទាមទារឱ្យធ្វើបដិទានសន្តតិកម្មបានផងដែរ។

កថាភាគទី១. នត្ថិភាពនៃសន្តតិជន

ប្រសិនបើ គ្មានភាពច្បាស់លាស់ថាមានសន្តតិជននោះទេ មត៌កនឹងត្រូវក្លាយជានីតិបុគ្គលមត៌កដោយស្វ័យប្រវត្តិ ទោះបីជាមត៌កមានចំនួនតិចតួចក៏ដោយ ក៏នីតិបុគ្គលមត៌កនឹងត្រូវបង្កើតឡើងដោយស្វ័យប្រវត្តិ។ ដើម្បីបង្កើតនីតិបុគ្គលមត៌កមិនតម្រូវឱ្យមាននីតិវិធីឡើយ។

ដូច្នេះ ទោះបីជាគ្មាននរណាម្នាក់ដាក់ពាក្យសុំតែងតាំងអ្នកគ្រប់គ្រងក៏ដោយ ក៏នីតិបុគ្គលមត៌កត្រូវបានបង្កើតឡើងដោយស្វ័យប្រវត្តិដែរ។ ប៉ុន្តែ ប្រសិនបើគ្មានអ្នកគ្រប់គ្រងនោះក៏គ្មានការចាប់ផ្តើមនីតិវិធីដែរ។

១.នីតិបុគ្គលមត៌ក

នីតិបុគ្គលមត៌ក ត្រូវគ្រប់គ្រងដោយអ្នកគ្រប់គ្រងមត៌ក[97]។ តុលាការត្រូវតែងតាំងអ្នកគ្រប់គ្រងទៅតាមពាក្យសុំ។ ប្រសិនបើ គ្មានអ្នកណាម្នាក់បានដាក់ពាក្យសុំទេ នោះមិនត្រូវតែងតាំងអ្នកគ្រប់គ្រងឡើយ ក្នុងករណីនេះ គឺមាននីតិបុគ្គលមត៌កតែគ្មាននីតិវិធីឡើយ។ ប្រសិនបើ មានមត៌កច្រើនសន្ធឹកសន្ធាប់ ដូចជា អចលនវត្ថុជាដើមនោះ មេឃុំ ឬចៅសង្កាត់ ឬព្រះរាជអាជ្ញា ត្រូវធ្វើជាអ្នកដាក់ពាក្យសុំនោះ។ មានករណីជាច្រើនដែលម្ចាស់បំណុលរបស់មតកជន អច្ច័យលាភី ឬជនដែលមាននិស្ស័យពិសេស ធ្វើការដាក់ពាក្យសុំក្នុងការតែងតាំងអ្នកគ្រប់គ្រង។ បុគ្គលទាំងនេះគឺជា «បុគ្គលដែលមានទំនាក់ទំនងនឹងផលប្រយោជន៍» ដោយសារតែពួកគេត្រូវមានសិទ្ធិទទួលបានមត៌កមួយផ្នែក។

អ្នកគ្រប់គ្រងមត៌កមានតួនាទីគ្រប់គ្រងនូវមត៌កទាំងអស់ទាំងការសងបំណុលរបស់មតកជនហើយការបែងចែកមត៌កដែលនៅសល់ឱ្យទៅអ្នកមាននិស្ស័យពិសេស ឬបង្វិលមត៌កទៅឱ្យរដ្ឋ រួមទាំងធ្វើបញ្ជីសារពើភ័ណ្ឌទាក់ទងនឹងមត៌កបូកបញ្ចូលទាំងទ្រព្យសកម្ម។ម្យ៉ាងវិញទៀត ក្នុងករណីចាំបាច់អ្នកគ្រប់គ្រងអាចប្តូរជាប្រាក់ ឬចាត់ចែងមត៌កនោះដោយទទួលការអនុញ្ញាតពីតុលាការបាន[98]។ សិទ្ធិអំណាចអ្នកគ្រប់គ្រង ត្រូវរលត់នៅពេល

[97] សេចក្តីកំណត់ចំពោះមាត្រានីមួយៗនៃក្រមរដ្ឋប្បវេណី ភាគ៦ គន្ថីទី៨-ទី៩ មាត្រា១២៩២

[98] សេចក្តីកំណត់ចំពោះមាត្រានីមួយៗនៃក្រមរដ្ឋប្បវេណី ភាគ៦ គន្ថីទី៨-ទី៩ មាត្រា១២៩២ កថាខណ្ឌទី២

ដែលសន្តតិជនយល់ព្រមទទួលសន្តតិកម្ម[99]។ អ្នកគ្រប់គ្រងមត៌កត្រូវបង្ហាញឱ្យបានច្បាស់លាស់នូវស្ថានភាពដែលខ្លួនបានគ្រប់គ្រងតាំងពីពេលចាប់ផ្ដើមរហូតដល់ពេលសន្តតិជននោះយល់ព្រមទទួលសន្តតិកម្ម[100]។

អ្នកគ្រប់គ្រងមត៌កត្រូវជូនដំណឹងជាសាធារណៈបន្ទាប់ពីរយៈពេល ២(ពីរ)ខែ បានកន្លងផុតទៅ ម្ចាស់បំណុលរបស់មតកជន និង អច្ច័យលាភីអំពីការទាមទារអំឡុងពេលដែលបានកំណត់។ អំឡុងពេលនេះមិនត្រូវឱ្យតិចជាង ២(ពីរ)ខែឡើយ។ ការដកហូតសិទ្ធិសន្តតិជន ជារបបមួយដែលបង្កើតឡើងដើម្បីធ្វើការសម្រេចបានឱ្យបានឆាប់រហ័សនៃអ្នកព្រមទទួលមត៌ក ក្នុងករណីដែលមានមត៌ក ហើយក្នុងករណីដែលប៉ាន់ប្រមាណឃើញថាសល់មត៌កបន្ទាប់ពីការសងមត៌ក និងបន្ទាប់ពីការសងបំណុលរបស់មតកជន បើទោះបីជាខិតខំស្វែងរកសន្តតិជនក៏គ្មានប្រយោជន៍ដែរ ដូចនេះ តុលាការមិនចាំបាច់ស្វែងរកសន្តតិជនទេ[101]។

២.ចំណែកចំពោះជនមាននិស្ស័យពិសេស

ជនដែលមាននិស្ស័យពិសេស គឺសំដៅដល់បុគ្គលដែលមិនមែនជាសន្តតិជន តែមានជីវភាពរស់នៅជាមួយគ្នានឹងមតកជន ឬ ជាបុគ្គលដែលបានខិតខំមើលព្យាបាលមតកជនជាអាទិ៍[102]។ ជនដែលមាននិស្ស័យពិសេសអាចដាក់ពាក្យសុំទៅតុលាការបាន បន្ទាប់ពីអំឡុងពេលស្វែងរកសន្តតិជនបានផុតក្នុងអំឡុងពេល ៣(បី)ខែ ដើម្បីឱ្យតុលាការចែកមួយផ្នែកនៃមត៌កដែលនៅសេសសល់ឱ្យខ្លួនបានតាមដីកាសម្រេច។ ចំនួនសរុបនៃតម្លៃទ្រព្យដែលត្រូវចែកឱ្យទៅជនមាននិស្ស័យពិសេសមិនអាចលើសពីចំនួនពាក់កណ្ដាលនៃមត៌កដែលសល់របស់មតកជននោះបានទេ[103]។

ថ្វីត្បិតតែ ជនដែលមាននិស្ស័យពិសេស គឺជាសាច់ញាតិរបស់មតកជនក៏ដោយ ក៏ទំនាក់ទំនងញាតិ ឬញាតិពន្ធមិនមានភាពចាំបាច់អ្វីដែរ។ នៅក្នុងករណីខ្លះ មិត្តភក្តិរបស់មតកជន ឬ មណ្ឌលមើលថែចាស់ជរាដែលមើលថែមតកជនបានជិតដល់ក៏អាចក្លាយជាជនដែលមាននិស្ស័យពិសេសបានដែរ។

ឧទាហរណ៍ នៃជនដែលរួមរស់ជីវភាពជាមួយនឹងមតកជន៖

- ប្ដីប្រពន្ធអនីតិសង្វាស
- ក្មួយប្រុស ក្មួយស្រី អ៊ំ ពូ មីង ដែលរស់នៅជាមួយគ្នាដូចជាម្ដាយឪពុក និងកូន
- កូនចុង ឬ ម្ដាយឪពុកចុង។

ឧទាហរណ៍ នៃជនដែលបានខិតខំមើលថែទាំព្យាបាលមតកជន៖

[99] មាត្រា១២៩៥ កថាខណ្ឌទី១ ក្រមរដ្ឋប្បវេណីនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា ចុះថ្ងៃទី០៨ ខែធ្នូ ឆ្នាំ២០០៧

[100] សេចក្ដីកំណត់ចំពោះមាត្រានីមួយៗនៃក្រមរដ្ឋប្បវេណី ភាគ៦ គន្លឹទី៨-ទី៩ មាត្រា១២៩៥ កថាខណ្ឌទី២

[101] សេចក្ដីកំណត់ចំពោះមាត្រានីមួយៗនៃក្រមរដ្ឋប្បវេណី ភាគ៦ គន្លឹទី៨-ទី៩ មាត្រា១២៩៧

[102] សន្ទានុក្រមផ្នែករដ្ឋប្បវេណី បោះពុម្ពដោយទីស្ដីការគណៈរដ្ឋមន្ត្រី ឆ្នាំ២០០៧

[103] សេចក្ដីកំណត់ចំពោះមាត្រានីមួយៗនៃក្រមរដ្ឋប្បវេណី ភាគ៦ គន្លឹទី៨-ទី៩ មាត្រា១២៩៩ វាក្យខណ្ឌ២ នៃកថាខណ្ឌទី១

- មេផ្ទះ គិលានុបដ្ឋាយិកា បងប្អូនសាច់ឆ្ងាយ ឬ អ្នកធ្វើការងារសង្គមជាដើម។ ក្នុងករណីដែលពួកគេទទួលបានការបង់ប្រាក់ នោះនឹងមានការលំបាកនៅក្នុងការកំណត់ថា ពួកគេគឺជាជនដែលមាននិស្ស័យពិសេស។ ប៉ុន្តែ ប្រសិនបើពួកគេខំប្រឹងប្រែងធ្វើការងារយ៉ាងនឿយហត់ជាងបងប្អូនធម្មតាធ្វើទៀតនោះ ពួកគេអាចសក្តិសមនឹងត្រូវបានចាត់ទុកជាជនដែលមាននិស្ស័យពិសេស។

៣.មត៌កក្លាយជារបស់រដ្ឋ

ចំពោះមត៌ក (អចលនវត្ថុ) ដែលជាកម្មវត្ថុនៃសន្តតិកម្ម ប្រសិនគ្មានសន្តតិជនស្នងលើអចលនវត្ថុនោះទេ ត្រូវក្លាយជាទ្រព្យសម្បត្តិរបស់រដ្ឋ ចំពោះចំណែកនៃមត៌ក ដែលនៅសេសសល់ពីការបែងចែកឱ្យទៅជនដែលមាននិស្ស័យពិសេសនឹងក្លាយជារបស់រដ្ឋផងដែរ។ អ្នកគ្រប់គ្រងត្រូវគណនាពីការគ្រប់គ្រងនោះ ហើយដាក់ជូនទៅតុលាការដោយគ្មានការយឺតយ៉ាវ[104]។

កថាភាគទី២. ការធ្វើបដិទាននៃសន្តតិកម្ម

បដិទាន គឺជាការស្តារឡើងវិញនូវស្ថានភាពដើម ឬការប្រគល់ត្រឡប់វិញ។ **ឧទាហរណ៍** ការបង្វិលសងវត្ថុដែលកូនបំណុលបានប្រគល់ ឬសងប្រាក់ដែលកូនបំណុលបានបង់ ឬបង្វិលសងវត្ថុដែលម្ចាស់បំណុលកំពុងប្រើប្រាស់ ឬថែរក្សាគ្រប់គ្រងទៅកូនបំណុលវិញ ឬការបង្វិលសងវិញនូវទ្រព្យមត៌កអ្នកដែលគ្មានសិទ្ធិខាងសន្តតិកម្មបានទទួលជាដើម[105]។ បដិទានសន្តតិកម្មជាការទាមទារមួយដែលជាសិទ្ធិរបស់សន្តតិជនពិតប្រាកដធ្វើការទាមទារចំណែកមត៌កនៃសន្តតិកម្មពីបុគ្គលដែលត្រូវបានគេឃើញថាជាសន្តតិជន ប៉ុន្តែការពិតជននោះពុំមែនសន្តតិជនពិតប្រាកដនោះទេ។ សន្តតិជនពិតប្រាកដអាចទាមទារឱ្យជននោះប្រគល់នូវចំណែកមត៌កនៃសន្តតិកម្មនោះវិញ។

ការទាមទារឱ្យធ្វើបដិទានសន្តតិកម្ម មានភាពខុសគ្នាទៅនឹងករណីដែលសន្តតិជនធ្វើការទាមទារយកមត៌កមកវិញ នៅពេលដែលមានតតិយជនបានកាន់កាប់មត៌កដោយគ្មានសិទ្ធិ គ្មានមូលហេតុគតិយុត្តសមស្របនៅក្នុងការកាន់កាប់នោះ។ ម្យ៉ាងវិញទៀត មានតែសន្តតិជនដែលត្រូវបានដកហូតសិទ្ធិសន្តតិកម្មទេ ដែលមានសិទ្ធិនៅក្នុងការទាមទារឱ្យធ្វើបដិទានសន្តតិកម្ម នៅក្នុងអំឡុងពេលដែលច្បាប់បានកំណត់ជាក់លាក់តែប៉ុណ្ណោះ ប្រសិនបើសន្តតិជនមិនបានទាមទារក្នុងអំឡុងពេលដែលច្បាប់បានកំណត់ទេ សិទ្ធិនោះនឹងត្រូវរលត់។

១.សិទ្ធិទាមទាររបស់សន្តតិជន

សន្តតិជនដែលត្រូវបានដកហូតសិទ្ធិសន្តតិកម្ម អាចទាមទារឱ្យធ្វើនូវបដិទានសន្តតិកម្ម ដើម្បីទទួលបដិទាននៃមត៌កទាំងអស់ ឬមួយភាគបាន ប្រសិនបើសហសន្តតិជនផ្សេងទៀតបានធ្វើការពិភាក្សាក្នុងការបែង

[104] សេចក្តីកំណត់ចំពោះមាត្រានីមួយៗនៃក្រមរដ្ឋប្បវេណី ភាគ៦ គន្ថីទី៨-ទី៩ មាត្រា១៣០០ វាក្យខណ្ឌ២

[105] សន្ទានុក្រមផ្នែករដ្ឋប្បវេណី បោះពុម្ពដោយទីស្តីការគណៈរដ្ឋមន្ត្រី នៅឆ្នាំ២០០៧

ចែកមត៌ករួចហើយ[106]។ ម្យ៉ាងវិញទៀត ការទាមទារឱ្យធ្វើបដិទាននេះជាស្ថានភាពមួយ ដែលអ្នកមានសិទ្ធិជាសន្តតិជនអាចទាមទារចំពោះជនដែលបានទទួលមត៌កតាមសិទ្ធិសន្តតិកម្មដែលពុំត្រូវបានទៅជននោះ ឱ្យប្រគល់មកវិញនូវទ្រព្យដែលបានទទួលនោះ។ មានន័យថា ជនដែលគេយល់ថាជាសន្តតិជនតាមសភាពខាងក្រៅ កំពុងកាន់កាប់នូវមត៌កដោយមូលហេតុទទួលសន្តតិកម្ម ជនដែលជាសន្តតិជនពិតប្រាកដ អាចធ្វើការទាមទារឱ្យជននោះប្រគល់មត៌កនោះមកខ្លួនវិញ។ លើសពីនេះទៀត សន្តតិជនក៏អាចទាមទារឱ្យធ្វើបដិទានសន្តតិកម្មចំពោះសន្តតិជនដែលបានទទួលសន្តតិកម្មលើសចំណែកមត៌កបាន ដោយហេតុថា នៅពេលធ្វើការបែងចែកមត៌ក សហព័ទ្ធ និងកូនរបស់មតកជនបានជឿថាសន្តតិជនគឺមានតែពួកគេតែប៉ុណ្ណោះ ហើយបានធ្វើលទ្ធកម្មនូវមត៌ករៀងៗខ្លួន។

ក្នុងករណីនេះដែរ ជនដែលត្រូវបានទទួលស្គាល់ថាជាកូន ហើយត្រូវបានគេបំពាននូវចំណែកមត៌ករបស់ខ្លួន ដូច្នេះ ជននោះអាចទាមទារឱ្យធ្វើបដិទាននូវសន្តតិកម្មចំពោះសន្តតិជនផ្សេងទៀតបានដែរ។ លើសពីនេះទៀត ក្នុងករណី ភាគីម្ខាងនៃការទាមទារឱ្យធ្វើបដិទានបានលក់មត៌កតាមកិច្ចសន្យា នោះសន្តតិជនមិនអាចធ្វើការទាមទារឱ្យធ្វើបដិទានសន្តតិកម្មចំពោះអ្នកទិញបានទេ ប្រសិនបើអ្នកទិញមិនបានដឹងថា សន្តតិជនដែលជាអ្នកលក់នោះមិនមានសិទ្ធិលើមត៌កដែលជាកម្មវត្ថុនៃកិច្ចសន្យាតែអាចធ្វើការទាមទារនូវថ្លៃលក់ដែលជាវត្ថុជំនួសមត៌កបាន។ ផ្ទុយទៅវិញ ប្រសិនបើអ្នកទិញបានដឹងច្បាស់ថាសន្តតិជនដែលជាអ្នកលក់នោះមិនមានសិទ្ធិលើចំណែកមត៌កនោះទេ ហើយនៅតែធ្វើកិច្ចសន្យាលក់ទិញនោះ សន្តតិជនពិតប្រាកដអាចទាមទារមត៌កដែលជាកម្មវត្ថុនៃកិច្ចសន្យានោះមកវិញបាន ដោយអះអាងថាកម្មសិទ្ធិនៃវត្ថុនោះមិនត្រូវបានផ្ទេរទៅឱ្យអ្នកទិញឡើយ ពីព្រោះអ្នកទិញជាជនទុច្ចរិត និងមានកំហុស[107]។

២.អាជ្ញាយុកាលនៃការរំលត់សិទ្ធិទាមទារ

អាជ្ញាយុកាលនៃការរំលត់សិទ្ធិទាមទារឱ្យធ្វើបដិទានសន្តតិកម្ម នៅក្នុងករណីមត៌កត្រូវបានផ្ទេរទៅភាគីម្ខាងទៀតនៃការទាមទារឱ្យធ្វើបដិទានសន្តតិកម្មតាមមតកសាសន៍ ឬ ការបែងចែកមត៌កមានអំឡុងពេល ៥(ប្រាំ)ឆ្នាំ គិតចាប់ពីពេលនោះ រីឯក្នុងករណីជនតែម្នាក់បានទទួលសន្តតិកម្មក្នុងនាមជាសន្តតិជនមានអំឡុងពេល ៥(ប្រាំ)ឆ្នាំ គិតចាប់ពីថ្ងៃដែលមតកជនបានទទួលមរណភាព[108]។ ការកំណត់រយៈពេល ៥(ប្រាំ)ឆ្នាំ សម្រាប់ធ្វើការទាមទារឱ្យធ្វើបដិទានសន្តតិកម្មនេះ ពីព្រោះថាប្រសិនបើមើលពីតតិយជនដែលបានបន្លំឋានៈរបស់ខ្លួនជាសន្តតិជន ក៏មិនខុសពីសន្តតិជនធម្មតាផ្សេងទៀតដែរ ដូច្នេះ ចាំបាច់ត្រូវធ្វើឱ្យមានស្ថិរភាពនៃទំនាក់

---

[106] មាត្រា១៣០១ ក្រមរដ្ឋប្បវេណីនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា ចុះថ្ងៃទី០៨ ខែធ្នូ ឆ្នាំ២០០៧

[107] មាត្រា១៣០២ ក្រមរដ្ឋប្បវេណីនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា ចុះថ្ងៃទី០៨ ខែធ្នូ ឆ្នាំ២០០៧

[108] មាត្រា១៣០៤ ក្រមរដ្ឋប្បវេណីនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា ចុះថ្ងៃទី០៨ ខែធ្នូ ឆ្នាំ២០០៧

ទំនងសិទ្ធិ ហើយម្យ៉ាងទៀតទាំងអំឡុងពេលនេះក៏ត្រូវសម្របទៅតាមអំឡុងពេលនៃការរំលត់សិទ្ធិលើបំណុល (កាតព្វកិច្ច)ផងដែរ។

សេចក្តីសន្និដ្ឋាន

ឆ្លងតាមការសិក្សាបកស្រាយរួចមក យើងឃើញថានៅក្នុងជីវិតមនុស្សការស្លាប់វាមិនទៀងទាត់នោះទេ មានមនុស្សខ្លះទទួលមរណភាពដោយសារតែគ្រោះថ្នាក់ផ្សេងៗ ដែលមិនអាចនឹកស្មានដល់ ហើយគាត់បានបន្សល់ទុកនូវទ្រព្យសម្បត្តិមួយចំនួន ដោយពុំបានចាត់ចែងថាត្រូវប្រគល់ឱ្យសន្តតិជនណាមួយជាអ្នកទទួលនោះទេ។ ចំណែកឯ មនុស្សខ្លះទៀតក៏ទទួលមរណភាពដោយសារជំងឺ ឬចាស់ជរាដែលគេអាចស្មានពេលវេលាដែលបុគ្គលនោះទទួលមរណភាពបាន។ ហេតុដូច្នេះហើយ គេអាចឱ្យបុគ្គលនោះចាត់ចែង និងបែងចែកនូវទ្រព្យសម្បត្តិរបស់ខ្លួនទៅឱ្យសន្តតិជនដែលខ្លួនមានបំណងប្រគល់ទ្រព្យសម្បត្តិទៅឱ្យមុនពេលទទួលមរណភាព។ ដោយសារតែមានហេតុផលបែបនេះ ទើបច្បាប់បានបែងចែកវិធីពីរប្រភេទនៃការចាត់ចែងមត៌កគឺ សន្តតិកម្មតាមច្បាប់ ជាវិធីក្នុងការធ្វើសន្តតិកម្មនៅពេលដែលមតកជនទទួលមរណភាពដោយមិនបានបន្សល់ទុកបណ្តាំមត៌ក និងសន្តតិកម្មតាមមតកសាសន៍ ជាវិធីសម្រាប់ផ្ទេរទ្រព្យសម្បត្តិទៅឱ្យសន្តតិជនតាមបណ្តាំមត៌ក។

នៅពេលដែលមតកជនមិនបានបន្សល់ទុកនូវបណ្តាំមត៌ក សម្រាប់បញ្ជាក់អំពីបំណងរបស់ខ្លួនដើម្បីបែងចែកមត៌កនោះទេ សន្តតិជនអាចនឹងមានជម្លោះក្នុងការបែងចែកមត៌កដែលបានបន្សល់ទុកនោះ។ ហេតុនេះដើម្បីឱ្យមានសុក្រឹតភាព និងភាពយុត្តិធម៌ ក្រមរដ្ឋប្បវេណីរបស់ប្រទេសកម្ពុជាយើងបានកំណត់ពីចំណែកមត៌កសម្រាប់សន្តតិជនតាមលំដាប់ថ្នាក់ដើម្បីទទួលបាននៅពេលដែលម្ចាស់ទ្រព្យបានទទួលអនិច្ចកម្មទៅដោយមិនបានធ្វើបណ្តាំមត៌ក (សន្តតិកម្មតាមច្បាប់) ព្រមទាំងអាចធ្វើឱ្យសន្តតិជនទទួលយកបានដោយមិនអាចបង្កជាបញ្ហានានាដល់សមាជិកគ្រួសារផ្សេងទៀត។

ជាក់ស្តែង នៅក្នុងសង្គមខ្មែរនាពេលបច្ចុប្បន្ន មានប្រជាជនជាច្រើនពុំសូវបានយល់ដឹងច្បាស់លាស់អំពីច្បាប់ ទង្វើរបស់បុគ្គលមួយចំនួនមានភាពផ្ទុយពីអ្វីដែលច្បាប់បានបញ្ញត្តិ។ បុគ្គលទាំងនោះ តែងតែធ្វើអ្វីទៅតាមការយល់ឃើញរបស់ខ្លួន ឬក៏ទៅតាមទំនៀមទម្លាប់ដែលធ្លាប់ធ្វើពីមុនមក។ ចំពោះរឿងមត៌ក បុគ្គលជាច្រើនយល់ថានៅក្នុងគ្រួសារមួយ ជាធម្មតាគឺ កូនប្អូនគេបង្អស់ (កូនពៅ) ឬ កូនដែលនៅជាមួយម្តាយឪពុកដល់គាត់ទទួលមរណភាពគឺជាអ្នកដែលទទួលបានមត៌កទាំងអស់របស់ម្តាយឪពុកជាដើម។ ដោយសារតែ ការប្រកាន់ខ្ជាប់នូវផ្នត់គំនិតបែបនេះ ធ្វើឱ្យកូនពៅ ឬកូនដែលរស់នៅជាមួយម្តាយឪពុកនោះ យល់ថាទ្រព្យទាំងអស់ជារបស់ខ្លួនហើយក៏បានធ្វើការបដិសេធមិនបែងចែកទ្រព្យនោះឱ្យទៅទាយាទស្របច្បាប់ដទៃទៀតឡើយ ជាហេតុនាំឱ្យមានវិវាទកើតឡើងដែលជះឥទ្ធិពលអាក្រក់ចំពោះគ្រួសារ និងសង្គមជាតិ។

ដូច្នេះ ការបង្កើតឱ្យមានសន្តតិកម្មតាមច្បាប់ពិតជាមានសារៈសំខាន់ណាស់ សម្រាប់ជួយសម្រួលដល់ការបែងចែកមត៌ករបស់មតកជនក្នុងពេលដែលមតកជនមិនបានបន្សល់ទុកនូវបណ្តាំមត៌ក សម្រាប់បញ្ជាក់អំពីការបែងចែកទ្រព្យសម្បត្តិមុនពេលដែលខ្លួនទទួលមរណភាព។ លើសពីនេះ ការកំណត់ឱ្យមានសន្តតិកម្មតាមច្បាប់អាចជួយសម្រួល ឬទប់ស្កាត់វិវាទរវាងសមាជិកគ្រួសារ ឬបងប្អូន សាច់ញាតិរបស់មតកជន ដោយហេតុថា

ច្បាប់នឹងធ្វើការកំណត់អំពីជនណាដែលមានសិទ្ធិតាមផ្លូវច្បាប់ទៅលើចំណែកមត៌ករបស់មតកជនមុនគេ។ ផ្ទុយមកវិញ ប្រសិនបើច្បាប់មិនបានកំណត់អំពីសន្តតិកម្មតាមច្បាប់ ហើយលំដាប់សន្តតិជនមិនត្រូវបានកំណត់ អាចនាំឱ្យមានភាពមិនច្បាស់លាស់ក្នុងការបែងចែកមត៌ករបស់ជនដែលបានស្លាប់ទៅ និងអាចនាំឱ្យសាច់ញាតិរបស់មតកជន ឬបុគ្គលដែលអាចទទួលផលប្រយោជន៍ពីមត៌កមានជម្លោះក្នុងការបែងចែកមត៌ក ឬទ្រព្យសម្បត្តិរបស់មតកជនជាដើម។

ដូចនេះហើយ បានជាបទប្បញ្ញត្តិនៃសន្តតិកម្មតាមច្បាប់ដែលមានចែងក្នុងក្រមរដ្ឋប្បវេណីនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជាបានចូលមកបំពេញនូវតម្រូវការលើការបែងចែកមត៌ករបស់មតកជនដើម្បីចៀសវាងការបង្កឱ្យមានជម្លោះ ភាពស្មុគស្មាញ និងចំណាយពេលជាច្រើនក្នុងការបែងចែកទ្រព្យរបស់មតកជន។ លើសពីនេះទៀត វាបង្កឱ្យមានភាពងាយស្រួលក្នុងការគ្រប់គ្រងមត៌ក ពិសេសការបែងចែកតាមច្បាប់ប្រកបដោយភាពយុត្តិធម៌ និងតម្លាភាព និងបង្កើនការយល់ដឹងផ្នែកច្បាប់ ពង្រឹងការអនុវត្តច្បាប់ និងកាត់បន្ថយវិវាទផ្នែករដ្ឋប្បវេណីបានមួយកម្រិតផងដែរ។

អនុសាសន៍

បន្ទាប់ពីបានធ្វើការសិក្សាស្រាវជ្រាវលើប្រធានបទ **សន្តតិកម្មតាមច្បាប់** រួចមកយើងសង្កេតឃើញថា នៅក្នុងសង្គមមិនថាសម័យកាលណាឡើយ ប្រជាជនខ្មែរភាគច្រើនរមែងប្រកាន់នូវគោលគំនិតមួយ គឺខិតខំរកចំណូលមិនមែនត្រឹមតែផ្គត់ផ្គង់ជីវភាពរស់នៅប្រចាំថ្ងៃនោះទេ តែក៏មានបំណងចង់បន្សល់ទុកនូវទ្រព្យសម្បត្តិដល់កូនចៅ ឬញាតិរបស់ខ្លួន ក្រោយពេលដែលខ្លួនទទួលមរណភាពផងដែរ។ ដើម្បីឱ្យស្របជាមួយរបត់សង្គមមួយនេះ ច្បាប់នៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជាបានកំណត់អំពីលក្ខណៈសម្បត្តិនៃបុគ្គលដែលអាចក្លាយជាសន្តតិជនសំដៅលើជនដែលត្រូវទទួលបន្តនូវសិទ្ធិ និងករណីយកិច្ចដែលស្ថិតនៅក្រោមទ្រព្យសម្បត្តិរបស់មតកជន (ម្ចាស់ទ្រព្យដែលបានទទួលមរណភាព)។ ទន្ទឹមនឹងនេះ ក្រមរដ្ឋប្បវេណីនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា ក៏បានចែងអំពីលក្ខខណ្ឌដែលនាំឱ្យជនណាម្នាក់បាត់បង់នូវលក្ខណៈសម្បត្តិក្លាយជាសន្តតិជនផងដែរ។

ប៉ុន្តែ ការអនុវត្តច្បាប់របស់ប្រជាពលរដ្ឋមួយចំនួននៅមានកង្វះខាតច្រើន ជាពិសេសការយល់ដឹងអំពីច្បាប់ទាក់ទងទៅនឹងការបែងចែកទ្រព្យសម្បត្តិ នៅពេលដែលមតកជនមិនបានបន្សល់ទុកនូវបណ្តាំមត៌កនេះតែម្តង។ ជាក់ស្តែង យើងឃើញថាដោយសារតែចំណង់នៃភាពលោភលន់ និងការច្រណែនឈ្នានីសបាននាំចិត្តបុគ្គលមួយចំនួនលែងមើលឃើញអ្វីល្អអាក្រក់ ខ្វះការគិតពិចារណាច្បាស់លាស់ដែលអាចនាំឱ្យមានជម្លោះរវាងគ្នានឹងគ្នាដាច់ចំណងមិត្តភាពក្នុងរង្វង់គ្រួសារ ព្រោះតែភាពលោភលន់និងមិនចេះស្កប់ស្កល់របស់ខ្លួនឈានទៅប្រព្រឹត្តអំពើផ្សេងៗ។

បច្ចុប្បន្ននេះ ជម្លោះដណ្តើមទ្រព្យសម្បត្តិក្នុងរង្វង់គ្រួសារ ជាបញ្ហាប្រឈមមួយដ៏គួរឱ្យព្រួយបារម្ភ ដែលជាកត្តាបណ្តាលឱ្យមានគំនុំគុំកួនរវាងគ្នានឹងគ្នា ហើយក៏អាចឈានទៅដល់ការប៉ុនប៉ងប្រព្រឹត្តអំពើខុសច្បាប់ចំពោះគ្នាទៅវិញទៅមកទៀតផង។ ដូច្នេះ ដើម្បីឱ្យបញ្ញត្តិសន្តតិកម្មក្នុងក្រមរដ្ឋប្បវេណីនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជាឆ្នាំ២០០៧ មានលក្ខណៈល្អប្រសើរឡើង ក្នុងការយកទៅអនុវត្តនៅក្នុងសង្គមនាពេលអនាគត យើងទាំងអស់គ្នាត្រូវចូលរួមចំណែកក្នុងការផ្សព្វផ្សាយច្បាប់ឱ្យបានទូលំទូលាយដូចជា បង្កើតវីឌីអូអប់រំពាក់ព័ន្ធនឹងការផ្ទេរទ្រព្យសម្បត្តិ ការបែងចែកមត៌កបង្ហោះតាមប្រព័ន្ធបណ្តាញសង្គមនានា។ ជាពិសេស ស្ថាប័នដែលពាក់ព័ន្ធនានាត្រូវចុះទៅផ្សព្វផ្សាយអប់រំដល់ប្រជាពលរដ្ឋនៅតាមមូលដ្ឋានដែលពុំសូវបានយល់ដឹងអំពីបញ្ហាច្បាប់ទាក់ទងនឹងការទទួលបន្តនូវទ្រព្យសម្បត្តិរបស់មតកជន។

ឯកសារយោង

១.បទដ្ឋានគតិយុត្ត

- ❖ រដ្ឋធម្មនុញ្ញនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជាឆ្នាំ១៩៩៣
- ❖ ក្រមរដ្ឋប្បវេណីនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា ចុះថ្ងៃទី០៨ ខែធ្នូ ឆ្នាំ២០០៧
- ❖ ច្បាប់ស្តីពីការផ្តល់សិទ្ធិកម្មសិទ្ធិលើចំណែកឯកជននៃអគារសហកម្មសិទ្ធិដល់ជនបរទេស
- ❖ ច្បាប់ស្តីពីសញ្ជាតិ ថ្ងៃទី៣១ ខែឧសភា ឆ្នាំ២០១៨
- ❖ អនុក្រឹត្យស្តីពី ការអនុវត្តច្បាប់ស្តីពីសញ្ជាតិ ឆ្នាំ២០១៨

២.សៀវភៅ និង អត្ថបទផ្សេងៗ

- ❖ សេចក្តីកំណត់ចំពោះមាត្រានីមួយៗនៃក្រមរដ្ឋប្បវេណី ភាគ១គន្ថីទី១-ទី៣ រៀបចំដោយក្រុមការងារជប៉ុនទទួលបន្ទុកធ្វើសេចក្តីព្រាងក្រមរដ្ឋប្បវេណីនិងគណៈកម្មាការទទួលបន្ទុកការពារសេចក្តីព្រាងក្រមរដ្ឋប្បវេណី ក្រសួងយុត្តិធម៌ ភ្នំពេញ ឆ្នាំ២០០៩
- ❖ សេចក្តីកំណត់ចំពោះមាត្រានីមួយៗនៃក្រមរដ្ឋប្បវេណី ភាគ៦ គន្ថីទី៨-ទី៩ រៀបចំដោយក្រុមការងារជប៉ុនទទួលបន្ទុកធ្វើសេចក្តីព្រាងក្រមរដ្ឋប្បវេណី និង គណៈកម្មាការទទួលបន្ទុកការពារសេចក្តីព្រាងក្រមរដ្ឋប្បវេណី ក្រសួងយុត្តិធម៌ ភ្នំពេញ ឆ្នាំ២០១០
- ❖ សទ្ទានុក្រមផ្នែករដ្ឋប្បវេណី ដកស្រង់ពី សទ្ទានុក្រមពាក្យច្បាប់ ខ្មែរ-អង់គ្លេស-បារាំង ផ្នែករដ្ឋប្បវេណី និងនីតិវិធីរដ្ឋប្បវេណី រៀបចំដោយគណៈកម្មាការបណ្ឌិត្យសភាទទួលបន្ទុកអនុម័តពាក្យច្បាប់ និងបោះពុម្ពដោយទីស្តីការគណៈរដ្ឋមន្ត្រី នៅឆ្នាំ២០០៧
- ❖ វចនានុក្រមខ្មែរ សម្តេចព្រះសង្ឃរាជ ជួន ណាត
- ❖ ព្រឹត្តិបត្រច្បាប់សាលាត្រាជូ លេខទី៣ ខែមិថុនា ឆ្នាំ២០២២
- ❖ នីតិរដ្ឋប្បវេណី ស្តីពីសន្តតិកម្ម ដោយ អ៊ាង សំណាង កែសម្រួលលើការបោះពុម្ពលើកទី១ ខែមីនា ឆ្នាំ២០១៧
- ❖ សេចក្តីពន្យល់ក្រមរដ្ឋប្បវេណី ភាគ៦ បោះពុម្ពខែមីនា ឆ្នាំ២០១២
- ❖ ច្បាប់សន្តតិកម្មកម្ពុជាក្នុងទិដ្ឋភាពអន្តរជាតិ(ភាគ១) លោក កែ ប៊ុនធឿន ដកស្រង់ចេញពីព្រឹត្តិបត្រមេធាវីត្រីមាសទី២ លេខ១៣ ខែមេសា-មិថុនា ឆ្នាំ២០១៧ រៀបចំដោយនាយកដ្ឋានស្រាវជ្រាវបោះពុម្ព និងផ្សព្វផ្សាយ នៃគណៈមេធាវីនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា
- ❖ ទិដ្ឋភាពទូទៅនៃសន្តតិកម្ម សិក្ខាសាលាធំលើកទី២ ថ្ងៃទី២០ ខែមីនា ឆ្នាំ២០១៣ សមិទ្ធិផលរបស់ក្រុមការងារគណៈមេធាវីនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា
- ❖ លក្ខខណ្ឌទូទៅនៃសន្តតិកម្ម និង សន្តតិកម្មតាមច្បាប់ រៀបរៀងដោយសាស្ត្រាចារ្យ ជ័យ រិទ្ធី ថ្ងៃទី១៥ ខែឧសភា ឆ្នាំ២០១៥

- ព្រឹត្តិបត្រគតិយុត្តខ្លីៗ ប្រចាំខែកក្កដា ឆ្នាំ២០២២ ភាគ៣១ របស់ការិយាល័យមេធាវី អេណា និងសហការី

៣.ឯកសារទេបសាយ

- https://m.freshnewsasia.com/index.php/en/freshnewsplus/278570-2023-02-19-08-13-31.html ចូលមើលនៅថ្ងៃទី២៥ ខែមេសា ឆ្នាំ២០២៣
- http://khmer6789.blogspot.com/2017/03/Required-to-make-restitution-of-succession.html?m=1 ចូលមើលនៅថ្ងៃទី០៥ ខែឧសភា ឆ្នាំ២០២៣
- https://amp.rfi.fr/km/inheritance-in-khmer-law ចូលមើលនៅថ្ងៃទី០៥ ខែឧសភា ឆ្នាំ២០២៣

ឧបសម្ព័ន្ធ

ឧបសម្ព័ន្ធ១

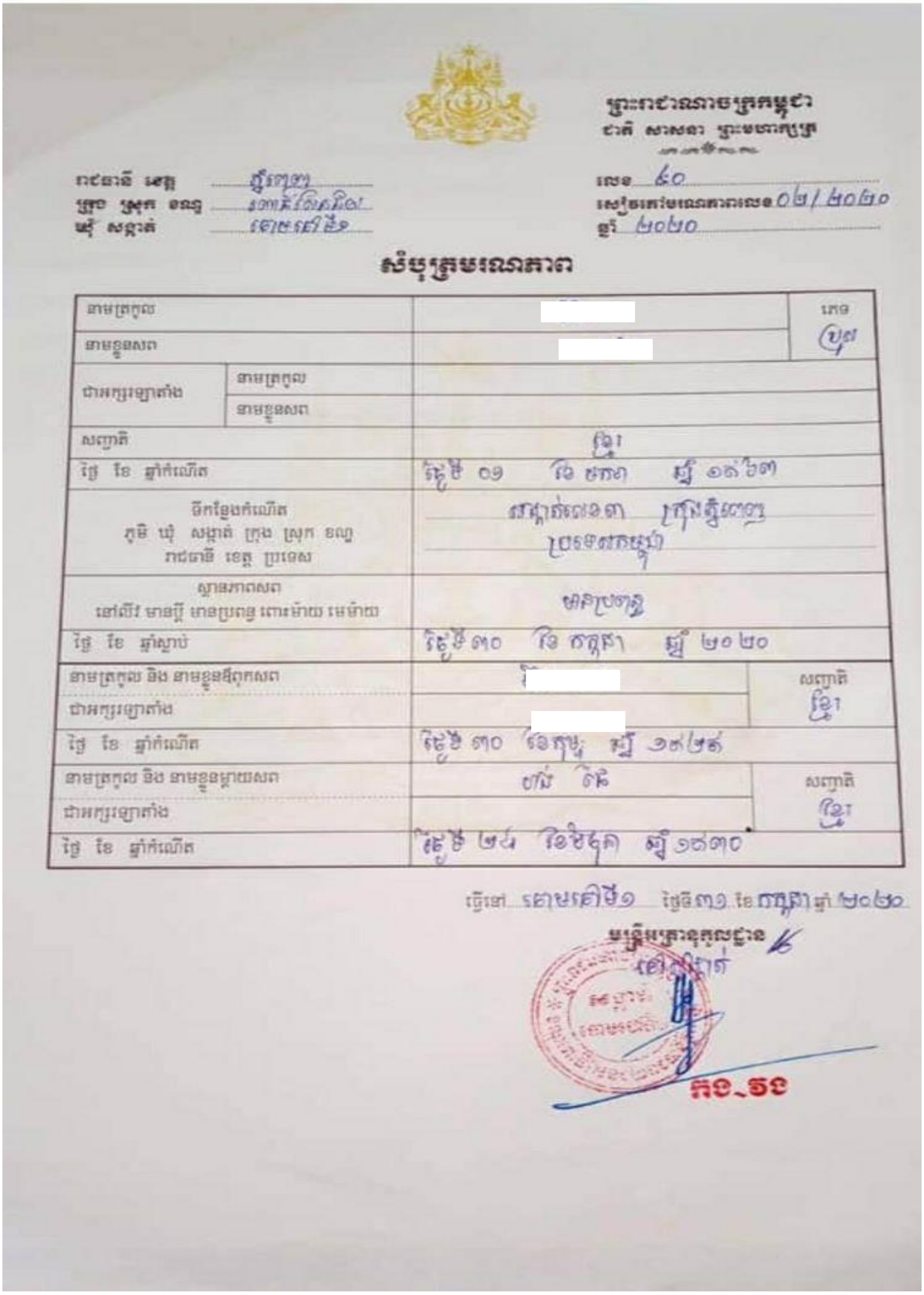

ព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា
ជាតិ សាសនា ព្រះមហាក្សត្រ

រាជធានី ខេត្ត ភ្នំពេញ
ក្រុង ស្រុក ខណ្ឌ ពោធិ៍សែនជ័យ
ឃុំ សង្កាត់ ចោមចៅទី១

លេខ ៤០
សៀវភៅមរណភាពលេខ ០២/២០២០
ឆ្នាំ ២០២០

សំបុត្រមរណភាព

នាមត្រកូល			ភេទ ប្រុស
នាមខ្លួនសព			
ជាអក្សរឡាតាំង	នាមត្រកូល		
	នាមខ្លួនសព		
សញ្ជាតិ		ខ្មែរ	
ថ្ងៃ ខែ ឆ្នាំកំណើត		ថ្ងៃទី ០១ ខែ មករា ឆ្នាំ ១៩៦៣	
ទីកន្លែងកំណើត ភូមិ ឃុំ សង្កាត់ ក្រុង ស្រុក ខណ្ឌ រាជធានី ខេត្ត ប្រទេស		សង្កាត់លេខ៣ ក្រុងភ្នំពេញ ប្រទេសកម្ពុជា	
ស្ថានភាពសព នៅលីវ មានប្តី មានប្រពន្ធ ពោះម៉ាយ មេម៉ាយ		មានប្រពន្ធ	
ថ្ងៃ ខែ ឆ្នាំស្លាប់		ថ្ងៃទី ៣០ ខែ កក្កដា ឆ្នាំ ២០២០	
នាមត្រកូល និង នាមខ្លួនឪពុកសព			សញ្ជាតិ ខ្មែរ
ជាអក្សរឡាតាំង			
ថ្ងៃ ខែ ឆ្នាំកំណើត		ថ្ងៃទី ៣០ ខែកុម្ភៈ ឆ្នាំ ១៩២៨	
នាមត្រកូល និង នាមខ្លួនម្តាយសព		ហ៊ាំ ទិង	សញ្ជាតិ ខ្មែរ
ជាអក្សរឡាតាំង			
ថ្ងៃ ខែ ឆ្នាំកំណើត		ថ្ងៃទី ២៤ ខែមិថុនា ឆ្នាំ ១៩៣០	

ធ្វើនៅ ចោមចៅទី១ ថ្ងៃទី៣១ ខែកក្កដា ឆ្នាំ ២០២០

មន្ត្រីអត្រានុកូលដ្ឋាន

កខ_ទខ

ឧបសម្ព័ន្ធ២

ព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា
ROYAUME DU CAMBODGE
ជាតិ សាសនា ព្រះមហាក្សត្រ
NATION RELIGION ROI

សៀវភៅស្នាក់នៅ
CARNET DE RESIDENCE

នាមត្រកូល.នាមខ្លួន [redacted]
NOM ET PRENOM

ផ្ទះលេខ ______ ផ្លូវ ______ ក្រុម ______
CHEZ . N° VOIE GROUPE

ភូមិ . មណ្ឌល [illegible]
VILLAGE

ឃុំ . សង្កាត់ [illegible]
COMMUNE QUARTIER

ស្រុក . ខ័ណ្ឌ [illegible]
DISTRICT

ខេត្ត . ក្រុង [illegible]
PROVINCE. VILLE

ថ្ងៃទី 30 ខែ 4 ឆ្នាំ 1999
LE..........

..........នគរបាល..........
POLICE

លេខ ______
N°

ប.ក្បាលទី [illegible] ទំព័រ 227
REGISTRE. N° PAGE

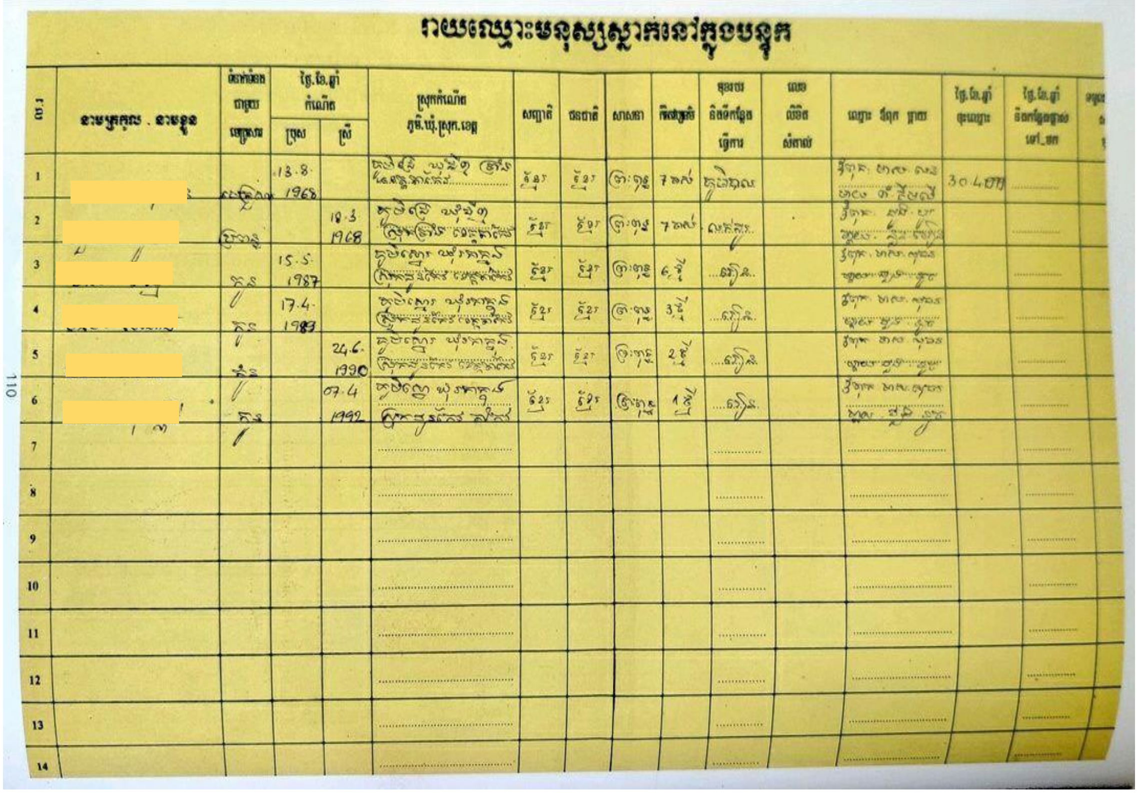

រាយឈ្មោះមនុស្សស្នាក់នៅក្នុងបន្ទុក

ល.រ	នាមត្រកូល . នាមខ្លួន	ចំណាប់ទំនាក់ទំនងជាមួយមេគ្រួសារ	ថ្ងៃ.ខែ.ឆ្នាំ កំណើត ប្រុស	ថ្ងៃ.ខែ.ឆ្នាំ កំណើត ស្រី	ស្រុកកំណើត ភូមិ.ឃុំ.ស្រុក.ខេត្ត	សញ្ជាតិ	ជនជាតិ	សាសនា	កំរិតវប្បធម៌	មុខរបរ ទីកន្លែងធ្វើការ	លេខលិខិតសំគាល់	ឈ្មោះ ឪពុក ម្តាយ	ថ្ងៃ.ខែ.ឆ្នាំ ចុះឈ្មោះ	ថ្ងៃ.ខែ.ឆ្នាំ ចំណាកទីកន្លែងទៅ_មក
1	[redacted]	[illegible]	13.8.1968		[illegible]	ខ្មែរ	ខ្មែរ	ព្រះពុទ្ធ	7 ចាស់	[illegible]		[illegible]	30.4.99	
2	[redacted]	ប្រពន្ធ		18.3.1968	[illegible]	ខ្មែរ	ខ្មែរ	ព្រះពុទ្ធ	7 ចាស់	[illegible]		[illegible]		
3	[redacted]	កូន	15.5.1987		[illegible]	ខ្មែរ	ខ្មែរ	ព្រះពុទ្ធ	6 ថ្មី	សិស្ស		[illegible]		
4	[redacted]	កូន	17.4.1983		[illegible]	ខ្មែរ	ខ្មែរ	ព្រះពុទ្ធ	3 ថ្មី	សិស្ស		[illegible]		
5	[redacted]	កូន		24.6.1990	[illegible]	ខ្មែរ	ខ្មែរ	ព្រះពុទ្ធ	2 ថ្មី	សិស្ស		[illegible]		
6	[redacted]	កូន		07.4.1992	[illegible]	ខ្មែរ	ខ្មែរ	ព្រះពុទ្ធ	1 ថ្មី	សិស្ស		[illegible]		
7														
8														
9														
10														
11														
12														
13														
14														

ឧបសម្ព័ន្ធ៣

ព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា

KINGDOM OF CAMBODIA

ជាតិ សាសនា ព្រះមហាក្សត្រ

NATION RELIGION KING

សៀវភៅគ្រួសារ

FAMILY RECORD BOOK

នាមត្រកូល-នាមខ្លួន [redacted]

SURNAME AND NAME

No 01 ព.ក. 1364

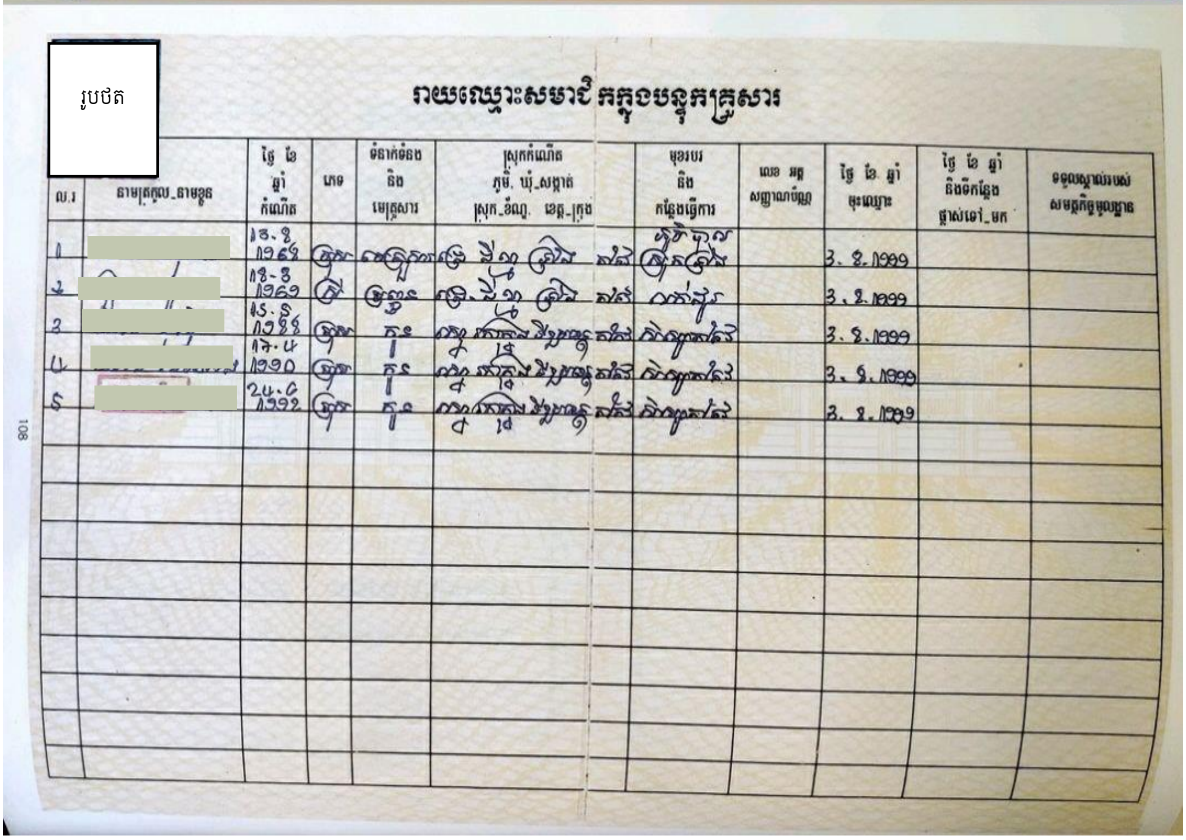

រូបថត

រាយឈ្មោះសមាជិកក្នុងបន្ទុកគ្រួសារ

ល.រ	នាមត្រកូល-នាមខ្លួន	ថ្ងៃ ខែ ឆ្នាំ កំណើត	ភេទ	ទំនាក់ទំនង និង មេគ្រួសារ	ស្រុកកំណើត ភូមិ, ឃុំ-សង្កាត់ ស្រុក-ខណ្ឌ, ខេត្ត-ក្រុង		មុខរបរ និង កន្លែងធ្វើការ	លេខ អត្ត សញ្ញាណប័ណ្ណ	ថ្ងៃ ខែ ឆ្នាំ មុះឈ្មោះ	ថ្ងៃ ខែ ឆ្នាំ និងទីកន្លែង ផ្លាស់ទៅ-មក	ទទួលស្គាល់របស់ សមត្ថកិច្ចមូលដ្ឋាន
1	[redacted]	13.8 1968	ប្រុស	មេគ្រួសារ	[illegible]	តាកែវ	[illegible]		3.8.1999		
2	[redacted]	18-3 1969	ស្រី	ប្រពន្ធ	[illegible]	តាកែវ	លក់ដូរ		3.8.1999		
3	[redacted]	15.8 1988	ប្រុស	កូន	[illegible]	តាកែវ	[illegible]		3.8.1999		
4	[redacted]	17.4 1990	ប្រុស	កូន	[illegible]	តាកែវ	[illegible]		3.8.1999		
5	[redacted]	24.6 1992	ប្រុស	កូន	[illegible]	តាកែវ	[illegible]		3.8.1999		

108

ឧបសម្ព័ន្ធ៤

ព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា
ជាតិ សាសនា ព្រះមហាក្សត្រ

ខេត្ត ក្រុង កំពង់ចាម
ស្រុក ខណ្ឌ កងមាស
ឃុំ សង្កាត់ កងតាណឹង

លេខ ១០៣០
សៀវភៅបញ្ជាក់កំណើតលេខ ១៦/២០០៤
ឆ្នាំ ២០០៤

សំបុត្របញ្ជាក់កំណើត

នាមត្រកូល			ភេទ ស្រី
នាមខ្លួនអ្នកកើត			
ជាអក្សរឡាតាំង	នាមត្រកូល		
	នាមខ្លួនអ្នកកើត		
សញ្ជាតិ		ខ្មែរ	
ថ្ងៃ ខែ ឆ្នាំកំណើត		ថ្ងៃទី១០ មករា ឆ្នាំ ១៩៩៨	
ទីកន្លែងកំណើត ភូមិ ឃុំសង្កាត់ ស្រុកខណ្ឌ ខេត្តក្រុង ប្រទេស		ភូមិទី៤ ឃុំកងតាណឹង ស្រុកកងមាស ខេត្តកំពង់ចាម ប្រទេសកម្ពុជា	

ឪពុក ម្តាយ	ឪពុក	ម្តាយ
នាមត្រកូល និង នាមខ្លួន		
ជាអក្សរឡាតាំង		
សញ្ជាតិ	ខ្មែរ	ខ្មែរ
ថ្ងៃ ខែ ឆ្នាំកំណើត	ថ្ងៃទី១៦ មករា ឆ្នាំ១៩៦៩	ថ្ងៃទី៣០ កក្កដា ឆ្នាំ១៩៧៤
ទីកន្លែងកំណើត ភូមិ ឃុំ សង្កាត់ ស្រុកខណ្ឌ ខេត្តក្រុង ប្រទេស	ភូមិទី៤ ឃុំកងតាណឹង ស្រុកកងមាស ខេត្តកំពង់ចាម	ភូមិទី៤ ឃុំកងតាណឹង ស្រុកកងមាស ខេត្តកំពង់ចាម

ធ្វើនៅ កងតាណឹង ថ្ងៃទី១៧ ខែវិច្ឆិកា ឆ្នាំ២០០៤

មន្ត្រីអត្រានុកូលដ្ឋាន

មេឃុំ

[illegible]

ឧបសម្ព័ន្ធ៥

ព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា
ជាតិ សាសនា ព្រះមហាក្សត្រ

ខេត្ត ក្រុង [illegible]
ស្រុក ខណ្ឌ [illegible]
ឃុំ សង្កាត់ [illegible]

លេខ ០១
សៀវភៅបញ្ជាក់អាពាហ៍ពិពាហ៍លេខ ០១
ឆ្នាំ ២០០៣

សំបុត្របញ្ជាក់អាពាហ៍ពិពាហ៍

អំពីប្តី ប្រពន្ធ		ប្តី	ប្រពន្ធ
នាមត្រកូល			
នាមខ្លួន			
ជាអក្សរឡាតាំង	នាមត្រកូល	/	/
	នាមខ្លួន		
សញ្ជាតិ		(ខ្មែរ)	(ខ្មែរ)
ថ្ងៃ ខែ ឆ្នាំកំណើត		[illegible]	[illegible]
ទីកន្លែងកំណើត ភូមិ ឃុំ សង្កាត់ ស្រុក ខណ្ឌ ខេត្ត ក្រុង ប្រទេស		[illegible]	[illegible]
មុខរបរពេលចុះបញ្ជីបញ្ជាក់អាពាហ៍ពិពាហ៍		[illegible]	[illegible]
ទីលំនៅពេលចុះបញ្ជីបញ្ជាក់អាពាហ៍ពិពាហ៍		[illegible]	[illegible]
ថ្ងៃ ខែ ឆ្នាំចុះបញ្ជីបញ្ជាក់អាពាហ៍ពិពាហ៍		[illegible]	
ទីកន្លែងចុះបញ្ជីបញ្ជាក់អាពាហ៍ពិពាហ៍		[illegible]	
អំពីឪពុក ម្តាយ		ខាងប្តី	ខាងប្រពន្ធ
នាមត្រកូល និង នាមខ្លួនឪពុក		[illegible] (ស្លាប់)	[illegible]
ជាអក្សរឡាតាំង		/	
សញ្ជាតិ		/	(ខ្មែរ)
ថ្ងៃ ខែ ឆ្នាំកំណើត		/	[illegible]
នាមត្រកូល និង នាមខ្លួនម្តាយ		[illegible] (ស្លាប់)	
ជាអក្សរឡាតាំង		/	/
សញ្ជាតិ		/	(ខ្មែរ)
ថ្ងៃ ខែ ឆ្នាំកំណើត		/	[illegible]

ធ្វើនៅ [illegible] ថ្ងៃទី [illegible] ខែ [illegible] ឆ្នាំ ២០០៣

មន្ត្រីអត្រានុកូលដ្ឋាន

ឧន់_អ៊ីច

ឧបសម្ព័ន្ធ៦

ព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា
ជាតិ សាសនា ព្រះមហាក្សត្រ

រាជធានី/ខេត្ត....................
ក្រុង/ស្រុក/ខណ្ឌ ....
ឃុំ/សង្កាត់ ....

សំបុត្របញ្ជាក់ទាយាទ

យើង.....................មេឃុំ................ សូមបញ្ជាក់ និងប្រកាសដល់អាជ្ញាធរមានសមត្ថកិច្ចថា ៖ ខ្មោចឈ្មោះ........................និងខ្មោចនាង......................កើតឆ្នាំ.............. និងឆ្នាំ ....ស្លាប់ថ្ងៃទី ..../ ..../ ....និងថ្ងៃទី......./............/..........នៅឃុំ/សង្កាត់ .... និងឃុំ/សង្កាត់ .... ដូចមានសំបុត្រមរណភាពលេខ .... ចុះថ្ងៃទី ..... /........../............និងថ្ងៃទី ..../ ..../............។

ដែលអនិច្ចកម្មឥតមានបណ្តាំ ហើយបានបន្សល់នូវទាយាទដូចមានរាយនាមខាងក្រោម ៖

១.ឈ្មោះ .... ភេទ...........អាយុ..............ឆ្នាំ ត្រូវជាកូនទី១ នៃខ្មោច
២.ឈ្មោះ.................... ភេទ...........អាយុ..............ឆ្នាំ ត្រូវជាកូនទី២ នៃខ្មោច
៣.ឈ្មោះ.................... ភេទ...........អាយុ..............ឆ្នាំ ត្រូវជាកូនទី៣ នៃខ្មោច
៤.ឈ្មោះ .... ភេទ...........អាយុ..............ឆ្នាំ ត្រូវជាកូនទី៤ នៃខ្មោច
៥.ឈ្មោះ .... ភេទ...........អាយុ..............ឆ្នាំ ត្រូវជាកូនទី៥ នៃខ្មោច
៦.ឈ្មោះ .... ភេទ...........អាយុ..............ឆ្នាំ ត្រូវជាកូនទី៦ នៃខ្មោច

ដែលមានសិទ្ធិទទួលចំណែកមត៌កនៃខ្មោចឈ្មោះ ....និងខ្មោចនាង......................។

សេចក្តីបញ្ជាក់នេះចេញឱ្យទាយាទប្រើប្រាស់តាមការដែលអាចប្រើបាន។

លេខ ៖............................

ធ្វើនៅ....................ថ្ងៃទី ....ខែ........... ឆ្នាំ ....

មេឃុំ/ចៅសង្កាត់

ឧបសម្ព័ន្ធ៧

កំណត់ហេតុ
ស្ដីពីការបង្កើតក្រុមប្រឹក្សាញាតិ

ឆ្នាំ .... ខែ .... ថ្ងៃទី........... វេលាម៉ោង .... និង .... នាទី នៅទីស្នាក់ការសាលាឃុំ/សង្កាត់ .... ក្រុង/ស្រុក/ខណ្ឌ .... មានបើកកិច្ចប្រជុំពិភាក្សាអំពីការបង្កើតក្រុមប្រឹក្សាញាតិ ដើម្បីមើលថែទាំ និងគ្រប់គ្រងកេរមរតកឱ្យទាយាទដែលនៅជាអនីតិជនចំនួន ...... នាក់ នៃខ្មោច.............................. និងខ្មោច.................................. ។

សមាសភាពចូលរួមមាន ៖

១.ឈ្មោះ .... មេឃុំ/ចៅសង្កាត់ .... ជាប្រធានអង្គប្រជុំ
២.ឈ្មោះ .... មេភូមិ .... ជាលេខាធិការ
៣.ឈ្មោះ............. ព្រឹទ្ធាចារ្យភូមិ .... ជាសមាជិក
៤.ឈ្មោះ .... ព្រឹទ្ធាចារ្យភូមិ .... ជាសមាជិក

ព្រមទាំងសាច់ញាតិលោហិតនៃខ្មោចចំនួន......... នាក់ ដែលស្ម័គ្រចិត្តចូលខ្លួនជាសមាជិកនៃក្រុមប្រឹក្សាញាតិ។

ក្រោយពីបានពិភាក្សាផ្លាស់ប្ដូរយោបល់អស់រយៈពេល ....មក អង្គប្រជុំបានឯកភាពជ្រើសតាំង៖

១.ឈ្មោះ............ភេទ .... អាយុ ....ឆ្នាំ ទីលំនៅភូមិ .... ឃុំ/សង្កាត់ .... ត្រូវជា...........នៃខ្មោច
២.ឈ្មោះ ....ភេទ .... អាយុ ....ឆ្នាំ ទីលំនៅភូមិ .... ឃុំ/សង្កាត់ .... ត្រូវជា...........នៃខ្មោច
៣.ឈ្មោះ ....ភេទ .... អាយុ ....ឆ្នាំ ទីលំនៅភូមិ .... ឃុំ/សង្កាត់ .... ត្រូវជា...........នៃខ្មោច
៤.ឈ្មោះ............ភេទ .... អាយុ ....ឆ្នាំ ទីលំនៅភូមិ .... ឃុំ/សង្កាត់ .... ត្រូវជា...........នៃខ្មោច
៥.ឈ្មោះ............ភេទ .... អាយុ ....ឆ្នាំ ទីលំនៅភូមិ .... ឃុំ/សង្កាត់ .... ត្រូវជា...........នៃខ្មោច
៦.ឈ្មោះ............ភេទ .... អាយុ ....ឆ្នាំ ទីលំនៅភូមិ .... ឃុំ/សង្កាត់ .... ត្រូវជា...........នៃខ្មោច

ជាសមាជិកក្រុមប្រឹក្សាញាតិនៃខ្មោច.............................. និងខ្មោចនាង...................... ។

កិច្ចប្រជុំបានបញ្ចប់នៅវេលាម៉ោង.............. ថ្ងៃ ខែ ឆ្នាំដដែល ប្រកបដោយស្មារតីទទួលខុសត្រូវខ្ពស់។

សមាជិកអង្គប្រជុំ..

ឈ្មោះ ....ឈ្មោះ.............ឈ្មោះ .... ឈ្មោះ ....ឈ្មោះ.............ឈ្មោះ.............

លេខាធិការអង្គប្រជុំ

បានឃើញ និងឯកភាព
ប្រធានអង្គប្រជុំ

ឧបសម្ព័ន្ធ៨

ព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា
ជាតិ សាសនា ព្រះមហាក្សត្រ

លិខិតជ្រើសតាំងអាណាព្យាបាល

យើងខ្ញុំទាំងអស់គ្នាដូចមានរាយនាមខាងក្រោម ៖

១.ឈ្មោះ........... ភេទ ....អាយុ ....ឆ្នាំ ត្រូវជា........នៃខ្មោច................
២.ឈ្មោះ .... ភេទ ....អាយុ ....ឆ្នាំ ត្រូវជា........នៃខ្មោច................
៣.ឈ្មោះ .... ភេទ ....អាយុ ....ឆ្នាំ ត្រូវជា........នៃខ្មោច................
៤.ឈ្មោះ........... ភេទ ....អាយុ ....ឆ្នាំ ត្រូវជា........នៃខ្មោច................
៥.ឈ្មោះ........... ភេទ ....អាយុ ....ឆ្នាំ ត្រូវជា........នៃខ្មោច................
៦.ឈ្មោះ........... ភេទ ....អាយុ ....ឆ្នាំ ត្រូវជា........នៃខ្មោច................

ជាក្រុមប្រឹក្សាញាតិនៃខ្មោច.................... និងខ្មោច.....................ដែលស្លាប់នៅឆ្នាំ ....និង .... នៅភូមិ ....និងឃុំ............... តាមសំបុត្រមរណភាពលេខ ....ចុះថ្ងៃទី......ខែ..........ឆ្នាំ...... ដែលអនិច្ចកម្មឥតមានសំបុត្របណ្តាំ ហើយបានបន្សល់ទុកនូវដីធ្លី...................... ចំនួន ....ក្បាលដី គឺលេខ .... ស្ថិតនៅភូមិ .... ឃុំ/សង្កាត់ ....ស្រុក/ខណ្ឌ............... សម្រាប់ទាយាទ។

យោងតាមការចាំបាច់ដើម្បីមើលថែទាំចិញ្ចឹមបីបាច់ទាយាទដែលជាអនីតិជន និងដោយសង្កេតឃើញថា ឈ្មោះ ....ដែលត្រូវជា...............របស់ទាយាទទាំងអស់ មានអាកប្បកិរិយាស្លូតបូត និងមានសមត្ថភាពទទួលបន្ទុកនេះបាន យើងជាក្រុមប្រឹក្សាញាតិសូមបង្ហាញឈ្មោះនេះចំពោះមុខរដ្ឋអំណាចមូលដ្ឋាន ដើម្បីបញ្ជាក់ធ្វើជាអាណាព្យាបាល និងគ្រប់គ្រងមត៌កតំណាងឱ្យសហទាយាទចាប់ពីថ្ងៃទី ..... ខែ ....ឆ្នាំ .... នេះតទៅ។

រាល់កិច្ចការទាំងឡាយនៃការចាត់ចែងផ្ទេរសិទ្ធិ លក់ ដូរ ធ្វើអំណោយ ជួល ឬបញ្ចាំទ្រព្យជាមត៌ក ត្រូវមានការព្រមព្រៀង និងអនុញ្ញាតពីទាយាទជានីតិជន និងក្រុមប្រឹក្សាញាតិ។

ដើម្បីបញ្ជាក់នូវការពិត និងការទទួលខុសត្រូវ យើងទាំងអស់គ្នាសូមផ្តិតស្នាមមេដៃស្តាំទុកជាភស្តុតាង។

ស្នាមមេដៃ .... ក្រុមប្រឹក្សាញាតិ........................... សាក្សីទី១............... សាក្សីទី២ ....

ឈ្មោះ ....

បានឃើញ និងដឹងឮ
...........ថ្ងៃទី .... ខែ ....ឆ្នាំ.....
មេភូមិ ....

លេខ ៖..................
បានឃើញ និងបញ្ជាក់ថា ស្នាមមេដៃទាំងនេះបានផ្តិតនៅ ចំពោះមុខយើង ក្រោយពីបានស្តាប់យល់ និងឯកភាពតាមន័យសេចក្តីក្នុងលិខិតនេះសព្វគ្រប់។
.... ថ្ងៃទី....... ខែ .... ឆ្នាំ ....
មេឃុំ/ចៅសង្កាត់

ឧបសម្ព័ន្ធ៩

កិច្ចសន្យាចែកមរតកតាមការព្រមព្រៀង

យើងខ្ញុំទាំងអស់គ្នាដូចបានរាយនាមខាងក្រោម ៖

១.ឈ្មោះ................ ភេទ....... អាយុ ..... ឆ្នាំ ២.ឈ្មោះ .... ភេទ .... អាយុ........ ឆ្នាំ

៣.ឈ្មោះ .... ភេទ....... អាយុ ..... ឆ្នាំ ៤.ឈ្មោះ .... ភេទ .... អាយុ........ ឆ្នាំ

៥.ឈ្មោះ................ ភេទ....... អាយុ ..... ឆ្នាំ ៦.ឈ្មោះ .... ភេទ .... អាយុ........ ឆ្នាំ

ជាទាយាទនៃខ្មោច .... និងខ្មោច................ កើតនៅឆ្នាំ ....និងឆ្នាំ..............ស្លាប់នៅថ្ងៃទី ...... ខែ ....ឆ្នាំ............នៅឃុំ/សង្កាត់......................ដូចមានសំបុត្រមរណភាពលេខ ....និង .... ចុះថ្ងៃទី ....ខែ............ឆ្នាំ .... ត្រូវជា.....................នៃយើងទាំងអស់គ្នាដែលអនិច្ចកម្មឥត មានបណ្តាំ ហើយបានបន្សល់ទុកដី ចំនួន........ ក្បាល់ដី.....................គឺដីលេខ .... ស្ថិតនៅក្នុងភូមិ ....ឃុំ/សង្កាត់....................ស្រុក/ខណ្ឌ/ក្រុង ....ខេត្ត/រាជធានី............................ ។

សូមប្រកាសព្រមព្រៀងបែងចែក និងទទួលនូវចំណែកដូចខាងក្រោម ៖

១.ក្បាលដីលេខ .... ទំហំ............ម²បានទៅឈ្មោះ .... បច្ចុប្បន្ននៅភូមិ ....

២.ក្បាលដីលេខ.............. ទំហំ............ម²បានទៅឈ្មោះ .... បច្ចុប្បន្ននៅភូមិ ....

៣.ក្បាលដីលេខ.............. ទំហំ............ម²បានទៅឈ្មោះ .... បច្ចុប្បន្ននៅភូមិ ....

៤.ក្បាលដីលេខ .... ទំហំ............ម²បានទៅឈ្មោះ .... បច្ចុប្បន្ននៅភូមិ ....

៥.ក្បាលដីលេខ .... ទំហំ............ម²បានទៅឈ្មោះ .... បច្ចុប្បន្ននៅភូមិ ....

៦.ក្បាលដីលេខ .... ទំហំ............ម²បានទៅឈ្មោះ .... បច្ចុប្បន្ននៅភូមិ ....

ដោយហេតុថា ការបែងចែកនេះធ្វើឡើងតាមឆន្ទៈព្រមព្រៀងយ៉ាងពិតប្រាកដ គ្មានការបង្ខិតបង្ខំទេនោះ យើងខ្ញុំទាំងអស់គ្នាសូមប្រតិបត្តិដោយគ្មានកិច្ចកែអ្វីឡើយ ព្រមទាំងធានាទទួលខុសត្រូវរាល់ការប្តឹងទាមទារ ឬ តវ៉ាដែលពាក់ព័ន្ធនឹងក្បាលដីខាងលើនេះចំពោះមុខច្បាប់។

ដើម្បីបញ្ជាក់នូវការពិត យើងខ្ញុំទាំងអស់គ្នាសូមផ្តិតមេដៃស្តាំទុកជាភស្តុតាង។

ស្នាមមេដៃ

ទាយាទ សាក្សីទី១ សាក្សីទី២

ឈ្មោះ ....ឈ្មោះ................ ឈ្មោះ .... ឈ្មោះ ....ឈ្មោះ................ ឈ្មោះ ....

លេខ ៖...................... បានឃើញ និងដឹងឮ

បានឃើញ និងបញ្ជាក់ថា ហត្ថលេខាខាងស្តាំនេះពិតជារបស់ ....ថ្ងៃទី .....ខែ....... ឆ្នាំ ....

លោក ....មេភូមិ....................... ប្រាកដមែន។ **មេភូមិ**

ធ្វើនៅ........................ថ្ងៃទី ....ខែ..........ឆ្នាំ.............

មេឃុំ/ចៅសង្កាត់

ឧបសម្ព័ន្ធ១០

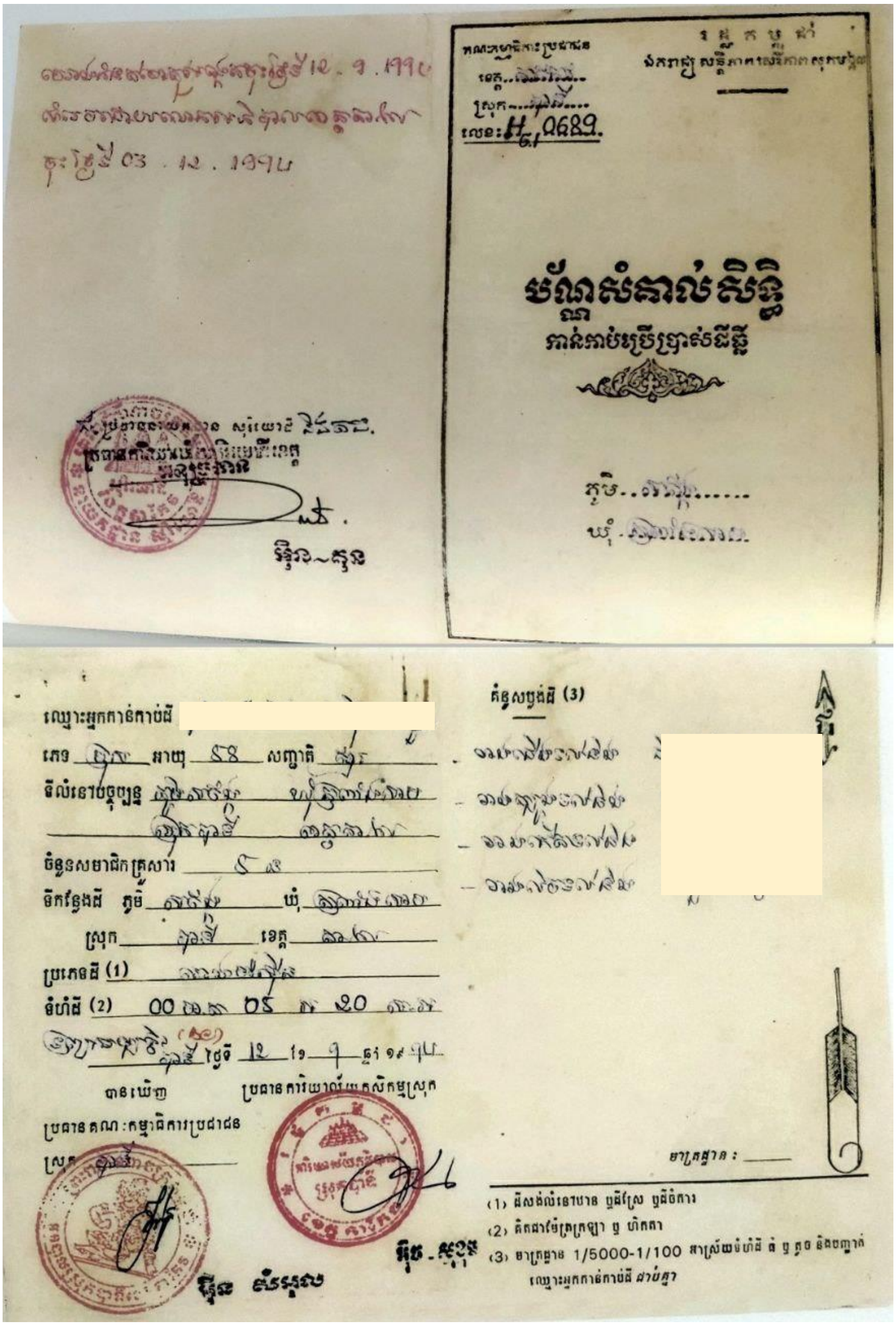

គណៈកម្មាធិការប្រជាជន
ខេត្ត.................
ស្រុក.................
លេខ: H6,0689

រដ្ឋកម្ពុជា
សហភាពសម្ព័ន្ធភាពនៃប្រជាជាតិកម្ពុជា

បណ្ណសំគាល់សិទ្ធិ
កាន់កាប់ប្រើប្រាស់ដីធ្លី

ភូមិ.................
ឃុំ.................

ឈ្មោះអ្នកកាន់កាប់ដី
ភេទ ______ អាយុ 58 សញ្ជាតិ ______
ទីលំនៅបច្ចុប្បន្ន ______
ចំនួនសមាជិកគ្រួសារ ______
ទីកន្លែងដី ភូមិ ______ ឃុំ ______
ស្រុក ______ ខេត្ត ______
ប្រភេទដី (1) ______
ទំហំដី (2) 00 ...... 05 ...... 20 ......
ថ្ងៃទី ______ ខែ ______ ឆ្នាំ ______

បានឃើញ
ប្រធានគណៈកម្មាធិការប្រជាជន
ស្រុក ______

ប្រធានការិយាល័យកសិកម្មស្រុក

គំនូសប្លង់ដី (3)

មាត្រដ្ឋាន : ______

(1) ដីសង់លំនៅឋាន ឬដីស្រែ ឬដីចំការ
(2) គិតជាម៉ែត្រក្រឡា ឬ ហិកតា
(3) មាត្រដ្ឋាន 1/5000-1/100 អាស្រ័យទំហំដី ធំ ឬ តូច និងបញ្ជាក់ ឈ្មោះអ្នកកាន់កាប់ដី ជាប់គ្នា

ឧបសម្ព័ន្ធ១១

ព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា
ជាតិ សាសនា ព្រះមហាក្សត្រ

ក្រដាសពុម្ពលេខ ៥

ឈ្មោះដី .... ឈ្មោះភូមិ [illegible]

ព្រំប្រទល់ :

ខាងជើង ....
ខាងត្បូង ....
ខាងកើត ....
ខាងលិច ....

ប័ណ្ណសំគាល់សិទ្ធិកាន់កាប់អចលនវត្ថុ

លេខ : ត.ក.001381

ឃុំ - សង្កាត់ [illegible]
ស្រុក - ខ័ណ្ឌ [illegible]
ខេត្ត - ក្រុង [illegible]

[illegible] ថ្ងៃទី 18 ខែ 10 ឆ្នាំ ១៩97
ប្រធានការិយាល័យភូមិបាល

ប្រកាស

បើលោកអ្នកបានទទួលប័ណ្ណសំគាល់សិទ្ធិកាន់កាប់អចលនវត្ថុនេះ ដោយបានទំលែកជាកេរ្តិ៍ ទទួលទិញដូរក្តី ឬទទួលបញ្ចាំក្តី ចូរលោកអ្នកកុំភ្លេចនាំម្ចាស់អចលនវត្ថុទៅធ្វើលិខិតជាលាយលក្ខណ៍អក្សរ ទៅចំពោះមុខមន្ត្រីរាជការ [illegible]

[illegible] ថ្ងៃទី 25 ខែ [illegible] ឆ្នាំ ១៩98
ប្រធាននាយកដ្ឋាន សុរិយោដី
អនុប្រធាន

លឹម ហោ

លេខ : 11.0017

អក្សរសញ្ញាខ្ទង់ [illegible]

ភិនភាគក្បាលដី				អត្តានុកូលដ្ឋានអ្នកកាន់កាប់				ការផ្លាស់ប្តូរ		សេចក្តីផ្សេងៗ
ប្រភេទដី	ទំហំ			នាមត្រកូលនិងនាមខ្លួនទាំងប្តី ប្រពន្ធ	ថ្ងៃ ខែ ឆ្នាំ និងស្រុកកំណើត	សាវតារ	សញ្ជាតិ	លេខាចារិកដោយសង្ខេបនៃលិខិតសញ្ញានិងសាលក្រមតុលាការ	បន្ទុកលើអចលនវត្ថុ	
	ហ	អ	ស							
[illegible]	00	43	77	[illegible]	1968 [illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]		
				[illegible]	1960	[illegible]	[illegible]	[illegible] 18.10.97		
				([illegible])	[illegible]	[illegible]		[illegible] 017		

ឧបសម្ព័ន្ធ១២

ព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា

ជាតិ សាសនា ព្រះមហាក្សត្រ

គម្រូពាក្យសុំសម្រាប់ករណីសិក្សាទី១

ពាក្យស្នើសុំឲ្យបែងចែកមត៌ក

អ្នកដាក់ពាក្យសុំ ៖ ឈ្មោះ A អាយុ ៤០ ឆ្នាំ មុខរបររពាណិជ្ជករ ដែលមានអាសយដ្ឋានស្ថិតនៅផ្ទះលេខ ០២ ផ្លូវលេខ ១៧៩ សង្កាត់ទំនប់ទឹក ខណ្ឌចំការមន រាជធានីភ្នំពេញ។

អ្នកតំណាងដោយអាណត្តិ "អ្នកដាក់ពាក្យសុំ[1]" ៖ ខ្ញុំ P ជាមេធាវីនៃក្រុមហ៊ុនមេធាវី..................ដែលមានអាសយដ្ឋានស្ថិតនៅ................មហាវិថី................ សង្កាត់.............. ខណ្ឌ..........រាជធានីភ្នំពេញ ដោយមានលេខទូរស័ព្ទ ....។

ទីកន្លែងបញ្ជូន ៖ ក្រុមហ៊ុនមេធាវី..................[2]

គាគីម្ខាងទៀតនៃពាក្យសុំ ៖ ឈ្មោះ B អាយុ ៤២ ឆ្នាំ មុខរបររពាណិជ្ជករ ដែលមានអាសយដ្ឋានស្ថិតនៅផ្ទះលេខ៣៥ ផ្លូវលេខ៦៦ សង្កាត់ទឹកថ្លា ខណ្ឌសែនសុខ រាជធានីភ្នំពេញ។

សូមគោរពចូលមក

ឯកឧត្តមប្រធានសាលាដំបូងរាជធានីភ្នំពេញ[3]

ក-ខ្លឹមសារនៃដីកាសម្រេចដែលអ្នកដាក់ពាក្យសុំទាមទារ

១.អ្នកដាក់ពាក្យសុំធ្វើលទ្ធកម្មនូវអចលនវត្ថុដែលបានសរសេរក្នុងបញ្ជីសារពើភ័ណ្ឌ១ស្តីពីមត៌កដែលបានភ្ជាប់ជាមួយនេះ។

---

[1] មានករណីមួយចំនួនដែលការពិភាក្សាលក្ខណៈសារធាតុរវាងសហសន្តតិជនបានធ្វើឡើងរួចរាល់ ប៉ុន្តែ ចំណុចនេះបង្ហាញតែអំពីឧទាហរណ៍ដែលមេធាវីបានដាក់ពាក្យសុំក្នុងនាមជាអ្នកតំណាងដោយអាណត្តិឲ្យសន្តតិជនតែម្នាក់គត់ក្នុងចំណោមសហសន្តតិជន។ ប្រសិនបើមេធាវីបានដាក់ពាក្យសុំក្នុងនាមតំណាងឲ្យសន្តតិជនច្រើននាក់ក្នុងចំណោមសហសន្តតិជន (រួមបញ្ចូលទាំងករណីដែលធ្វើការតំណាងឲ្យសន្តតិជនទាំងអស់ផងដែរ) នឹងធ្វើឲ្យមានការព្រួយបារម្ភណ៍អំពីភាពផ្ទុយគ្នានៃផលប្រយោជន៍ ហេតុនេះមេធាវីចាំបាច់ត្រូវតែពន្យល់ឲ្យបានច្បាស់លាស់អំពីចំនុចនេះទៅកាន់អតិថិជន និងត្រូវទទួលការយល់ព្រមពីអតិថិជនផងដែរ។ យ៉ាងណាមិញ គេគិតថា វិធីដែលសន្តតិជនណាម្នាក់ក្នុងចំណោមសហសន្តតិជនតំណាងឲ្យសហសន្តតិជនផ្សេងទៀត ហើយបានដាក់ពាក្យសុំ នឹងធ្វើឲ្យមានការព្រួយបារម្ភថាខ្វះការធានាចំពោះនីតិវិធីសម្រាប់សហសន្តតិជនផ្សេងទៀត ហើយពួកគេនឹងមិនពេញចិត្ត។

[2] មាត្រា ២៤៩ និងមាត្រា ២៥០ នៃក្រមនីតិវិធីរដ្ឋប្បវេណី។ ការដាក់ពីទីកន្លែងដែលត្រូវបញ្ជូន មិនមែនជាកាតព្វកិច្ចនោះទេ។ ទោះបីជាមិនដាក់ពីកន្លែងដែលត្រូវបញ្ជូនក៏ដោយ ក៏ជាទូទៅគឺត្រូវធ្វើការបញ្ជូនទៅការិយាល័យមេធាវីនៃបណ្តឹង។ ប៉ុន្តែ ដើម្បីឲ្យមានភាពច្បាស់លាស់ពីទីកន្លែងដែលត្រូវបញ្ជូន វាជាការល្អដែលដាក់ពីទីកន្លែងដែលត្រូវបញ្ជូន។ ជាពិសេស ក្នុងករណីដែលមានមេធាវីច្រើនធ្វើជាអ្នកតំណាងរបស់ដើមចោទ នោះដើម្បីឲ្យមានភាពច្បាស់លាស់ក្នុងការបញ្ជូនទៅការិយាល័យមេធាវីណាមួយ នោះត្រូវដាក់ពីទីកន្លែងដែលត្រូវបញ្ជូន។

[3] តុលាការដែលមានសមត្ថកិច្ច គឺជាតុលាការនៃទីកន្លែងចាប់ផ្តើមសន្តតិកម្ម (គាពងឧបសម្ព័ន្ធនៃច្បាប់ស្តីពីនីតិវិធីនៃរឿងក្តីរដ្ឋប្បវេណីដែលមិនមែនជាបណ្តឹង)។ ហើយទីកន្លែងចាប់ផ្តើមសន្តតិកម្ម គឺជាអាសយដ្ឋាននៅពេលមរណភាពរបស់មតកជន (ក្រមរដ្ឋប្បវេណីមាត្រា១១៨៦)។

២.ភាគីម្ខាងទៀត......ធ្វើលទ្ធកម្មនូវប្រាក់បញ្ញើដែលបានសរសេរក្នុងបញ្ជីសារពើភ័ណ្ឌ២ ស្តីពីមត៌ក និងសាច់ប្រាក់ដែលបានសរសេរក្នុងបញ្ជីសារពើភ័ណ្ឌ៣ស្តីពីមត៌ក ដែលបានភ្ជាប់ជាមួយនេះ ។

ខ អង្គហេតុដែលជាមូលហេតុនៃការទាមទារ

១.មតកជន...... បានទទួលមរណភាពនៅថ្ងៃទី......ខែ......ឆ្នាំ...... ហើយមត៌កដែលដឹងច្បាស់នាពេលបច្ចុប្បន្ន មានដូចទៅនឹងការសរសេរនៅក្នុងបញ្ជីសារពើភ័ណ្ឌស្តីពីមត៌កដែលបានភ្ជាប់ជាមួយនេះ (តទៅនេះហៅថា "មត៌កនៃរឿងក្តីនេះ")។

២.នៅពេលទទួលមរណភាព មតកជន..............មានប្រពន្ធ..............ហើយរវាងមតកជន និងប្រពន្ធ.......នោះ មានកូន...........១នាក់។ មតកជនមិនមានកូនផ្សេងទៀតទេ។ មតកជន......មិនបានបន្សល់ទុកមតកសាសន៍ឡើយ[4]។

៣.សន្តតិជនរបស់មតកជនដែលជាអ្នកដាក់ពាក្យសុំ និងភាគីម្ខាងទៀត បានពិភាក្សាគ្នាអំពីការបែងចែកមត៌កនៃរឿងក្តីនេះ។ ជាលទ្ធផលនៃការពិភាក្សា ភាគីម្ខាងទៀតមានផ្ទះដែលជាកម្មសិទ្ធិផ្ទាល់ខ្លួនរួចទៅហើយ ប៉ុន្តែ ដោយសារតែគាត់មានអាយុច្រើន និង មិនមានប្រាក់ចំណូល ដូច្នេះ គាត់ត្រូវការចាំបាច់នូវសាច់ប្រាក់និង ប្រាក់បញ្ញើក្នុងធនាគារ សម្រាប់ជីវភាពរបស់គាត់ក្នុងពេលខាងមុខ។ ចំណែកឯអ្នកដាក់ពាក្យសុំវិញ គឺជាបុគ្គលិកក្រុមហ៊ុនដែលមានប្រាក់ចំណូល ប៉ុន្តែ គាត់មិនទាន់មានផ្ទះដែលជាកម្មសិទ្ធិផ្ទាល់ខ្លួននៅឡើយទេ ដូច្នេះហើយ អ្នកដាក់ពាក្យសុំ ត្រូវធ្វើលទ្ធកម្មនូវអចលនវត្ថុដែលបានសរសេរក្នុងបញ្ជីសារពើភ័ណ្ឌ១ស្តីពីមត៌កដែលបានភ្ជាប់ជាមួយនេះ ហើយភាគីម្ខាងទៀតត្រូវធ្វើលទ្ធកម្មនូវសាច់ប្រាក់ និងប្រាក់បញ្ញើក្នុងធនាគារដែលបានសរសេរក្នុងបញ្ជីសារពើភ័ណ្ឌ ២ និង ៣ ស្តីពីមត៌កដែលបានភ្ជាប់ជាមួយនេះ។ បន្ថែមពីនេះទៀត តម្លៃទីផ្សារនៃអចលនវត្ថុ ដែលបានសរសេរក្នុងបញ្ជីសារពើភ័ណ្ឌ១ ស្តីពីមត៌កដែលបានភ្ជាប់ជាមួយនេះ គឺប្រហែល......ដុល្លារ ហើយ មានតម្លៃប្រហាក់ប្រហែលនឹងតម្លៃនៃការបូកសរុបប្រាក់បញ្ញើនៅក្នុងធនាគារ និងសាច់ប្រាក់សុទ្ធដែលបានសរសេរក្នុងបញ្ជីសារពើភ័ណ្ឌ ២ និង ៣ ស្តីពីមត៌កដែលបានភ្ជាប់ជាមួយនេះ។ ដូចនេះ នៅថ្ងៃទី......ខែ.......ឆ្នាំ២០១៧ ភាគីទាំង២ បានបង្កើត[5]នូវការព្រមព្រៀងដូចមាននៅក្នុងការសរសេរនៃចំណុចទី១ ខ្លឹមសារនៃដីកាសម្រេចដែលទាមទារឲ្យតុលាការចេញ។

៤.អាស្រ័យហេតុនេះ អ្នកដាក់ពាក្យសុំសូមឲ្យតុលាការចេញដីកាសម្រេចតាមការសរសេរនៅក្នុងចំណុចទី១ ខ្លឹមសារនៃដីកាសម្រេចដែលទាមទារឲ្យតុលាការចេញ ចំពោះពាក្យសុំនៃរឿងក្តីនេះ។

---

[4] បើសិនជាមានមតកសាសន៍ ករណីនេះនឹងក្លាយជាសន្តតិកម្មអនុវត្តតាមមតកសាសន៍ (សន្តតិកម្មតាមមតកសាសន៍)(ក្រមរដ្ឋប្បវេណី មាត្រា ១១៨៥ និង ចាប់ពីមាត្រា ១១៦៨)។

[5] ដើម្បីឲ្យតុលាការចេញដីកាសម្រេចទៅតាមខ្លឹមសារនៃដីកាសម្រេចដែលទាមទារឲ្យតុលាការចេញ តើរវាងសហន្តតិជនបានបង្កើតនូវការព្រមព្រៀងពិតប្រាកដដែរឬទេ? (តើសហសន្តតិជនទាំងអស់បានយល់ព្រមតាមការបែងចែកដូចនៅក្នុងខ្លឹមសារនៃដីកាសម្រេចដែលទាមទារឲ្យតុលាការចេញដែរឬទេ?)គឺជាចំណុចសំខាន់។ ដូច្នេះហើយ ត្រង់ចំណុចនេះ គួរតែមានការពន្យល់អំពីមូលហេតុលម្អិត ថាតើហេតុអ្វីបានជាបែងចែកតាមវិធីបែបនេះ?

គ.វត្ថុតាងជាឯកសារ[6]

១.សំបុត្រមរណភាពរបស់មតកជន

២.សំបុត្រកំណើតរបស់អ្នកដាក់ពាក្យសុំ និងភាគីម្ខាងទៀត

៣.ច្បាប់ចម្លងនៃសៀវភៅគ្រួសារ

៤.ឯកសារចម្លងដែលមានសេចក្តីបញ្ជាក់នៃសៀវភៅចុះបញ្ជីអចលនវត្ថុ

៥.លិខិតបញ្ជាក់ប្រាក់ដែលនៅសល់ក្នុងគណនីប្រាក់បញ្ញើ

សេចក្តីដូចមានកំណត់ សូម **ឯកឧត្តមប្រធាន** មេត្តាអនុញ្ញាត ដោយក្តីអនុគ្រោះ។

សូម **ឯកឧត្តមប្រធាន** ទទួលនូវសេចក្តីគោរពដ៏ជ្រាលជ្រៅអំពីខ្ញុំបាទ។

រាជធានីភ្នំពេញ, ថ្ងៃទី ១៥ ខែ មករា ឆ្នាំ ២០១៨

ឯកសារភ្ជាប់

១-លិខិតប្រគល់សិទ្ធិតំណាងដោយអាណត្តិ "ច្បាប់ដើម"

២-ច្បាប់ថតចម្លងនៃភស្តុតាងនីមួយៗខាងលើ "ចំនួន ០២ ច្បាប់"

៣-លិខិតបញ្ជាក់អះអាងអំពីតម្លៃដី "ចំនួន ០២ ច្បាប់"

អ្នកតំណាងដោយអាណត្តិ

P

[6] ចំពោះឯកសារបញ្ជាក់ដំបូង ចាំបាច់ត្រូវតែដាក់ឯកសារដែលចាំបាច់ និងគ្រប់គ្រាន់ទៅតុលាការ ដើម្បីឲ្យតុលាការទទួលស្គាល់នូវខ្លឹមសារនៃដីកាសម្រេចដែលទាមទារឲ្យតុលាការចេញ និង អង្គហេតុដែលជាមូលហេតុនៃការទាមទារនោះ ប៉ុន្តែដំណើរការនៃការព្រមព្រៀងទាក់ទងនឹងវិធីបែងចែកមត៌កជាដើម អំពីចំណុចដែលមិនមានឯកសារត្រឹមត្រូវ នឹងក្លាយជាការពន្យល់នៅក្នុងការសួរដេញដោលនៅតុលាការ (ច្បាប់ស្តីពីរឿងក្តីរដ្ឋប្បវេណីដែលមិនមែនជាបណ្តឹងមាត្រា ២៨ កថាខណ្ឌទី២) ។

បញ្ជីសារពើភ័ណ្ឌស្តីពីមតិក[7]

១.អចលនវត្ថុ[8]

ទីតាំងស្ថិតនៅ ៖ ភូមិ...... សង្កាត់ ផ្សារកណ្តាល ខណ្ឌ ដូនពេញ រាជធានីភ្នំពេញ

លេខវិញ្ញាបនប័ត្រសំគាល់ម្ចាស់អចលនវត្ថុ៖

លេខក្បាលដី ៖

កម្មសិទ្ធិករ ៖ ឈ្មោះ និង អាសយដ្ឋាន

អាគារដែលជាសមាសភាពនៃដីខាងលើ

២.ប្រាក់បញ្ញើក្នុងធនាគារ[9]

ធនាគារ ៖ ប្រទេសកម្ពុជា ធនាគារពាណិជ្ជទី១

សាខា ៖ សាខាតាមដងមហាវិថីព្រះមុន្នីវង្ស

លេខគណនីធនាគារ ៖

ឈ្មោះម្ចាស់គណនី ៖

៣.សាច់ប្រាក់ ៖ (អ្នកថែរក្សាគ្រប់គ្រង)[10]

ប្រាក់......រៀល

[7] បញ្ជីសារពើភ័ណ្ឌនៃមតិក ត្រូវសរសេរខ្លឹមសារដែលអាចឲ្យតុលាការយកមកប្រើប្រាស់ក្នុងដីកាសម្រេចបានតែម្តង។

[8] អចលនវត្ថុ ចាំបាច់ត្រូវធ្វើនូវបញ្ជីសារពើភ័ណ្ឌដែលមានទម្រង់ ឬ ខ្លឹមសារដែលអាចយកទៅធ្វើការចុះបញ្ជីបាន។

[9] ប្រាក់បញ្ញើក្នុងធនាគារ ចាំបាច់ត្រូវកំណត់ឲ្យបានច្បាស់លាស់អំពីខ្លឹមសារនៃប្រាក់បញ្ញើ ដើម្បីអាចតតាំងដោយភាពត្រឹមត្រូវជាមួយនឹងធនាគារ (ក្រមរដ្ឋប្បវេណី១២៧៥ កថាខណ្ឌទី១)។

[10] សាច់ប្រាក់ភាគច្រើនត្រូវកំណត់ដោយដាក់ឈ្មោះរបស់អ្នកថែរក្សាគ្រប់គ្រង ដោយសារតែវាមានភាពពិបាកក្នុងការកំណត់។

ឧបសម្ព័ន្ធ១៣

ព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា

ជាតិ សាសនា ព្រះមហាក្សត្រ

គម្រូដីកាសម្រេចសម្រាប់ករណីសិក្សាទី១

សាលាដំបូងរាជធានីភ្នំពេញ

<u>ដីកាសម្រេចបែងចែកមត៌ក</u>

តាងនាមប្រជារាស្ត្រខ្មែរ

សាលាដំបូងរាជធានីភ្នំពេញ

សំណុំរឿងរដ្ឋប្បវេណីដែលមិនមែនជាបណ្តឹងលេខ១៥៩ ចុះថ្ងៃទី ០១ ខែ វិច្ឆិកា ឆ្នាំ២០១៧
ដីកាសម្រេចលេខ ១២៣ -ង- ចុះថ្ងៃទី១៥ ខែមករា ឆ្នាំ២០១៨

-បានឃើញច្បាប់ស្តីពីការរៀបចំអង្គការតុលាការ ចុះថ្ងៃទី ១៦-០៧-២០១៤

-បានឃើញមាត្រា **២៦**នៃច្បាប់ស្តីពីរឿងក្តីរដ្ឋប្បវេណីដែលមិនមែនជាបណ្តឹង

-បានបើកការទាញហេតុផលដោយផ្ទាល់មាត់ជាសាធារណៈ នៅថ្ងៃ**ទី១៥ ខែមករា ឆ្នាំ២០១៨** និងបានបញ្ចប់ការទាញហេតុផលដោយផ្ទាល់មាត់ជាសាធារណៈ នៅថ្ងៃ**ទី០៧ ខែធ្នូ ឆ្នាំ២០១៧** ដោយមានសមាសភាព ៖

ចៅក្រមជំនុំជម្រះ

លោក J ជាចៅក្រមនៃសាលាដំបូងរាជធានីភ្នំពេញ

ក្រឡាបញ្ជី

លោកស្រី C ជាក្រឡាបញ្ជីនៃសាលាដំបូងរាជធានីភ្នំពេញ

អង្គហេតុ និងការអះអាងរបស់ភាគី

ក.ខ្លឹមសារនៃដីកាសម្រេចដែលអ្នកដាក់ពាក្យសុំទាមទារឲ្យតុលាការចេញ

១. អ្នកដាក់ពាក្យសុំ A ធ្វើលទ្ធកម្មចំណែកអវិភាគ ១ភាគ២នៃអចលនវត្ថុដូចក្នុងបញ្ជីសារពើភ័ណ្ឌ១ និង រថយន្តដូចក្នុងបញ្ជីសារពើភ័ណ្ឌ៣។

២. ភាគីម្ខាងទៀតនៃពាក្យសុំ B ធ្វើលទ្ធកម្មប្រាក់ក្នុងគណនីដូចក្នុងបញ្ជីសារពើភ័ណ្ឌ២។

ទី៣ បង្គាប់ឲ្យអ្នកដាក់ពាក្យសុំ A បង់ប្រាក់ចំនួន 35,000$ ដែលជាប្រាក់សម្រួលនៃលទ្ធកម្មមត៌កខាងលើឲ្យទៅភាគីម្ខាងទៀតនៃពាក្យសុំ B។

ខ. អង្គហេតុ

ខ.១ ការសង្ខេបរឿងក្តី

កាលពីថ្ងៃទី០៥ ខែមីនា ឆ្នាំ២០១៤

ខ.២. ការអះអាងរបស់ភាគី

-ការអះអាងរបស់អ្នកដាក់ពាក្យសុំ A

អ្នកដាក់ពាក្យសុំបាន

-ការអះអាងរបស់ភាគីម្ខាងទៀតនៃពាក្យសុំ B

ភាគីម្ខាងទៀតនៃពាក្យសុំបានអះអាងថា

សំអាងហេតុ

ក. ស្តីពីចំណុចទាមទារទី១

ក.១. អង្គហេតុដែលគ្មានវិវាទ ហើយត្រូវបានទទួលស្គាល់

-ករណីរឿងក្តីនេះ

-

ក.២. ការវិនិច្ឆ័យអំពីចំណុចទាមទារ

-ករណីនេះ

-

ខ. ស្តីពីចំណុចទាមទារទី២

ខ.១. អង្គហេតុដែលគ្មានវិវាទ ហើយត្រូវបានទទួលស្គាល់

-ករណីនេះ

-

ខ.២.ការវិនិច្ឆ័យអំពីចំណុចទាមទារ

-ករណីនេះ

-

គ. ស្តីពីចំណុចទាមទារទី៣

គ.១. អង្គហេតុដែលគ្មានវិវាទ ហើយត្រូវបានទទួលស្គាល់

២ (ពីរ) សប្តាហ៍មុន

គ.២.ការវិនិច្ឆ័យអំពីចំណុចទាមទារ

សាក្សី B បានអះអាងថា

ឃ.សេចក្តីសន្និដ្ឋាន

-

-

ជាសរុប តុលាការនឹងសម្រេចរឿងក្តីនេះ ដូចខាងក្រោម ៖

សេចក្តីសម្រេចបញ្ចប់

១.អ្នកដាក់ពាក្យសុំធ្វើលទ្ធកម្មនូវអចលនវត្ថុដែលបានសរសេរក្នុងបញ្ជីសារពើភ័ណ្ឌ១ស្តីពីមត៌ក ដែលបានភ្ជាប់ជាមួយនេះ។

២.ភាគីម្ខាងទៀត......ធ្វើលទ្ធកម្មនូវប្រាក់បញ្ញើដែលបានសរសេរក្នុងបញ្ជីសារពើភ័ណ្ឌ២ស្តីពីមត៌ក និងសាច់ប្រាក់ដែលបានសរសេរក្នុងបញ្ជីសារពើភ័ណ្ឌ៣ស្តីពីមត៌ក ដែលបានភ្ជាប់ជាមួយនេះ ។

ដីកាសម្រេចនេះប្រកាសជាសាធារណៈនៅថ្ងៃទី ១៥ ខែ មករា ឆ្នាំ ២០១៨ ចំពោះមុខភាគី និងអ្នកតំណាងដោយអាណត្តិរបស់ភាគី។ ទុកសិទ្ធិឲ្យភាគីប្តឹងជំទាស់ក្នុងរយៈពេល ១៤ (ដប់បួន) ថ្ងៃ គិតចាប់ពីថ្ងៃបានទទួលលិខិតដីកាសម្រេចនេះ។

រាជធានីភ្នំពេញ, ថ្ងៃទី ១៥ ខែ មករា ឆ្នាំ ២០១៨

ចៅក្រម